

HANDBOK FÖR BERÄKNING AV ARBETS- PENSIONER

2000

Pensionsberäkningen steg för steg

Pension för fortgående anställning eller företagarkerksamhet

- * **Den pensionsgrundande tiden i den fortgående anställningen eller företagarkerksamheten och KAPL/KoPL-lönerna beräknas**
 - tiden från och med 23 års ålder beaktas
 - eventuell återstående tid beaktas
 - eventuell sänkt pensionsålder beaktas
- * **Den intjänade pensionen under olika perioder beräknas**
 - APL: tiden före 1.7.1962 (1 %, tiden halveras) och efter 30.6.1962 (1,5 %)
 - SjPL: tiden före 1.6.1956 (1 %) och efter 1.6.1956 (2 %)
 - övriga lagar: 1,5 % från tidpunkten för ikraftträdandet
 - tiden från början av det år då personen fyllde 60 år (2,5 %)
 - återstående tid 50-60 år (1,2 %, SjPL 1,7 %)
 - återstående tid 60-65 år (0,8 %, SjPL 1,3 %)
- * **De pensionsgrundande lönerna eller arbetsinkomsterna beräknas**
 - lönerna eller inkomsten räknas upp med index för det år då arbetet upphör
 - KAPL och KoPL: endast lönerna för de år då lönen överstigit gränsbeloppet
 - avdrag för arbetstagares pensionsavgift (APL, KAPL, KoPL)
 - företagares eventuella obetalda pensionspremier beaktas
- * **Pensionen för den fortgående anställningen/företagarkerksamheten räknas ut**
- * **Fribrevspensionerna enligt olika lagar räknas ihop separat för de olika lagarna**
- * **Arbetspensionstillägg och barntillägg räknas in i pensionen**

Arbetspensionen sammanlagt

- * **Pensionerna enligt den privata sektorns pensionslagar räknas ihop**
- * **Företsättningarna för betalning av fribrevspension allt i ett undersöks**
- * **Pensionen från den privata sektorn samordnas med beaktande primära förmåner och offentliga sektorns arbetspensioner**
- * **Förtidsminskning eller uppskovsförhöjning beräknas**

johanna
kujanpää

HANDBOK FÖR BERÄKNING AV ARBETSPENSIONER

Pensionsskyddscentralen 2000

.....

ISBN 952-9639-76-7

Svensk översättning: Pia Hansson, PSC

.....

TILL LÄSAREN

Pensionsreformen år 2000 medförde än en gång ändringar i beräkningen av pensioner. Arbetslöshetspensionen har genomgått en betydande reform och förtidsminsknings- och uppskovshöjningskoefficienterna har minskats. Dessa ändringar har beaktats i denna handbok. Även i övrigt har texten i handboken gjorts mera utförlig än i den senaste upplagan, som kom ut 1998.

Denna handbok behandlar endast grunderna för pensionsberäkningen inom den privata sektorn. De huvudsakliga skillnaderna mellan den privata och den offentliga sektorns pensioner tas dock upp i bilagorna. Handboken är avsedd som en lärobok för dem som studerar socialförsäkring och som en handbok för dem som behöver grundkunskaper i pensionsberäkning. Den som är i behov av mera djupgående information hittar de viktigaste källorna i källförteckningen.

Handboken har utarbetats av en arbetsgrupp som bestod av forskaren Marjukka Hietaniemi, sektionschef Anneli Ikkala och pensionsuträknaren Arja Seppä på Pensionsskyddscentralens planerings- och kalkylavdelning. Pensionsuträknarna Hanna Orrberg och Arja Vainikainen på planerings- och kalkylavdelningen har bistått med att granska räkneexemplen. Dessutom har Marja Helander, Riitta Kaaja, Tapio Karsikas, Irma Kortesoja, Jorma Kurula, Sanna Kärki-Ahola, Tiina Laurila, Oili Luimula, Maija Mattila, Marjo Miettunen, Anne Perälehto-Virkkala, Eliisa Ryyänen, Raili Wahlsten, Soili Vartiainen och Leila Virtanen bidragit med värdefulla synpunkter.

Ett varmt tack till alla arbetskamrater som bidragit till att boken blivit färdig och till arbetspensionsanstalternas representanter för deras värdefulla kommentarer.

Helsingfors 30.3.2000

Marjukka Hietaniemi
Anneli Ikkala
Arja Seppä

INNEHÅLL

INLEDNING	11
1 APL-PENSION.....	12
1.1 Lagen om pension för arbetstagare (APL).....	12
1.1.1 Beräkningsprinciper och pensionsformer	12
1.2 Pensionsgrundande tid	13
1.2.1 Anställningstid.....	13
1.2.2 Återstående tid.....	14
Rätt till återstående tid	15
Anslutande av återstående tid.....	17
Samtidigt förvärvsarbete och den återstående tiden	19
1.2.3 Tid med helegativ pension.....	20
1.2.4 Tid som berättigar till arbetspensionstillägg.....	20
1.3 Intjänande av pension	20
1.4 APL-index	23
1.5 Den pensionsgrundande lönen	25
1.5.1 Inkomst som betraktas som pensionsgrundande lön.....	25
1.5.2 Hur arbetstagarens pensionsavgift inverkar	26
1.5.3 Uträkning av den pensionsgrundande lönen	26
Beräkningsreglerna för anställningar som upphört före år 1996.....	27
Beräkningsreglerna för anställningar som börjar efter 1.1.1996.....	27
Beräkningsreglerna för anställningar som fortgick 1.1.1996, övergångsperioden.....	29
Beräkningen av den pensionsgrundande lönen steg för steg.....	34
1.5.4 Undantag i beräkningen av den pensionsgrundande lönen	34
Utjämningslön	34
Justering av den pensionsgrundande lönen enligt prövning	35
Barnavårdstid.....	35
1.6 Tillägg till pensionen.....	35
1.6.1 Arbetspensionstillägg	35
Beräkning av arbetspensionstillägg.....	37
1.6.2 Barnstillägg.....	39
1.6.3 Uppskovsförhöjning	39
1.7 Automatiskt avbrytande.....	39
1.8 Tekniskt avbrytande	43
1.9 Pensionsformerna.....	44
1.9.1 Ålderspension	44
1.9.2 Förtida ålderspension.....	45
1.9.3 Uppskjuten ålderspension.....	46
1.9.4 Invalidpension	47

INNEHÅLL

Rehabiliteringsstöd	47
Rehabiliteringstillägg	48
Rehabiliteringspenning	49
1.9.5 Individuell förtidspension	49
1.9.6 Arbetslöshetspension	51
Pensionsfall för arbetslöshetspension.....	51
Hur arbetslöshetspensionen bestäms.....	51
Rätt till återstående tid	52
Arbetstagare som är född före 1945	53
1.10 Engångsbelopp och dröjsmålsförhöjning	57
Beräkningen av APL-pensionen steg för steg.....	58
2 KAPL-PENSION	59
2.1 Lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsför- hållanden (KAPL)	59
2.1.1 Beräkningsprinciper och pensionsformer	59
2.2 Pensionsgrundande tid och löner	59
2.2.1 Anställningstid och pensionsgrundande löner.....	59
2.2.2 Återstående tid och lön för återstående tid.....	60
2.3 Intjäning av pension.....	62
2.4 Tillägg till pensionen	62
2.5 Pensionsformerna	63
Beräkningen av KAPL-pension steg för steg.....	70
3 KoPL-PENSION	71
3.1 Lagen om pension för konstnärer och särskilda grupper av ar- betstagare (KoPL)	71
3.1.1 Beräkningsprinciper och pensionsformer	71
3.2 Pensionsgrundande tid och löner	72
3.2.1 Anställningstid och pensionsgrundande löner.....	72
3.2.2 Återstående tid och lön för återstående tid.....	72
3.3 Intjänande av pension.....	74
3.4 Tillägg till pensionen	74
3.5 Pensionsformerna	75
Beräkningen av KoPL-pension steg för steg	78
4 SjPL-PENSION	79
4.1 Lagen om sjömanspensioner (SjPL)	79
4.1.1 Beräkningsprinciper och pensionsformer	79
4.2 Pensionsgrundande tid	79
4.2.1 Anställningstid	79
4.2.2 Återstående tid	80
4.3 Intjänande av pension.....	80

4.3.1	Huvudregeln	80
4.3.2	APL-garantiregeln	81
4.3.3	Fribrevspension	81
4.4	Den pensionsgrundande lönen	81
4.5	Tillägg till pensionen.....	82
4.5.1	Arbetspensionstillägg	82
4.5.2	Barntillägg	82
4.5.3	Uppskovsförhöjning	82
4.6	Automatiskt avbrytande.....	83
4.7	Pensionsformerna	83
4.7.1	Ålderspension	83
	Befäl	83
	Manskap	83
4.7.2	Förtida ålderspension.....	84
	Beräkningen av SjöPL-pension steg för steg	86
5	FÖPL-PENSION	87
5.1	Lagen om pension för företagare (FöPL).....	87
5.1.1	Beräkningsprinciper och förmåner.....	87
5.2	Pensionsgrundande tid	87
5.3	Intjänande av pension	88
5.4	Den pensionsgrundande arbetsinkomsten	88
5.5	Tillägg till pensionen.....	89
5.5.1	Arbetspensionstillägg	89
5.5.2	Barntillägg	89
5.5.3	Uppskovsförhöjning	89
5.6	Tekniskt avbrytande	90
5.7	Pensionsformerna	90
5.7.1	Ålderspension	90
5.7.2	Förtida ålderspension.....	90
5.7.3	Arbetslöshetspension.....	90
	Beräkningen av FöPL-pension steg för steg	94
6	LFöPL-PENSION	95
6.1	Lagen om pension för lantbruksföretagare (LFöPL)	95
6.1.1	Beräkningsprinciper och förmåner.....	95
6.2	Pensionsgrundande tid	95
6.3	Intjänande av pension	95
6.4	Den pensionsgrundande arbetsinkomsten	96
6.4.1	Arbetsinkomst för återstående tid.....	96
6.5	Tillägg till pensionen.....	97
6.6	Pensionsformerna	97
	Beräkningen av LFöPL-pension steg för steg.....	101

INNEHÅLL

7	DELTIDSPENSION	102
7.1	Förutsättningar för beviljande av deltidspension	102
7.2	Pensionsfall för deltidspension	103
7.3	Stabiliserad förvärvsinkomst	103
7.4	Inkomstbortfall	104
7.5	Deltidspensionens belopp	105
7.6	Intjäning av pension under tiden som deltidspensionerad	107
7.7	Pension som beviljas efter deltidspension	107
8	FAMILJEPENSION	111
8.1	Förutsättningar för beviljande av familjepension	111
8.1.1	Vem kan få efterlevandepension	111
8.1.2	Förutsättningarna för beviljande av barnpension	112
8.2	Familjepensionens belopp	112
8.2.1	Efterlevandepensionens belopp	113
	Pensionsjämkning	113
	Pension till tidigare make	115
8.2.2	Barnpensionens belopp	116
	Föräldralösa barn	116
8.2.3	Familjepension som engångsbelopp	116
9	TOTALPENSION OCH SAMORDNING	117
9.1	Grundpensioner	117
9.2	Primära förmåner	118
9.3	Folkpension	118
9.4	Samordning	119
9.4.1	Samordningsgrund	119
9.4.2	Samordningsgräns	120
9.4.3	Tidpunkten för samordningen	121
9.4.4	Ny samordning av pensioner som beviljats före 1.1.1996	121
9.4.5	Samordningen av familjepensioner	122
9.5	Registrerade APL-tilläggs pensioner	123
9.5.1	Hur registrerade APL-tilläggs pensioner beräknas	124
9.5.2	Sänkt pensionsålder för grundpension	125
10	BERÄKNING AV PENSIONER INOM EU OCH EES	126
10.1	Nationell pension	126
10.2	Teoretisk pension	127
10.3	Pro rata-pension	128
10.4	Familjepension	130
10.4.1	Efterlevandepension	130
10.4.2	Barnpension	130

11	TILLÄGGSEXEMPEL	133
11.1	Indexjustering med två index	133
11.2	Den pensionsgrundande lönen beräknad helt enligt de nya reglerna	133
11.3	Utjämningslön.....	134
11.4	Pensionsgrundande lön för barnavårdstid	135
11.5	Samordning, arbetspension från både privata och offentliga sektorn	137
11.6	Samordning med primär förmån	139
11.7	Registrerad APL-tilläggspension.....	140
11.8	EU/EES-pension.....	141

BILAGOR

1	APL-indexpoängtal
2	Barntillägg i procent
3	Förmåner som berättigar till arbetspensionstillägg och som förlänger efterkarenstiden
4	Beräkningen av den pensionsgrundande lönen enligt APL
5	Inkomstgränsbeloppen enligt KAPL och KoPL
6	Efterlevandepension efter pensionsjämkning år 2000 Den övre gränsen för pensionsjämkningsgrunden för efterlevandepension
7	Arbetslöshetspensionerna fr.o.m. år 2000
8	Skillnader i pensionsberäkningen enligt StPL och APL
9	Skillnader i pensionsberäkningen enligt KTAPL och APL
10	Förutsättningar för beviljande av deltidspension enligt de olika lagarna
11	Koefficienter för sänkt pensionsålder
12	Gränserna för förvärvsinkomster under tiden som pensionerad
13	Gällande överenskommelser om social trygghet 1.1.2000

KÄLLOR

INLEDNING

Det finska pensionssystemet består av ett arbetspensionssystem och ett folkpensionssystem. Arbetspensionssystemet betalar pensioner till dem som har varit anställda eller företagare enligt arbetspensionslagarna. Folkpension betalas till personer som bott i Finland beroende på hur länge de har bott i landet.

Pension tjänas in för arbete både inom den offentliga sektorn och inom den privata sektorn. Pensionerna inom den privata sektorn regleras genom sex lagar:

- * lagen om pension för arbetstagare (APL)
- * lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden (KAPL)
- * lagen om pension för konstnärer och särskilda grupper av arbetstagare (KoPL)
- * lagen om sjömanspensioner (SjPL)
- * lagen om pension för företagare (FöPL) och
- * lagen om pension för lantbruksföretagare (LFöPL)

Den offentliga sektorn har egna pensionslagar: staten (StPL) och kommunerna (KTAPL), likaså Ålands landskapsstyrelse, Finlands Bank, Folkpensionsanstalten och både den lutherska och den ortodoxa kyrkan. Beräkningsprinciperna för den offentliga och den privata sektorns pensioner skiljer sig något från varandra. Skillnaderna presenteras kort i en bilaga.

Handboken behandlar endast den privata sektorns arbetspensionslagar. Den är uppbyggd så att varje arbetspensionslag med tillhörande beräkningsprinciper och pensionsformer presenteras i ett eget kapitel. Kapitlet om APL redogör för drag som är gemensamma för de olika lagarna. I de senare kapitlen hänvisas det till kapitlet om APL i fråga om de gemensamma dragen. Familjepension och deltidspension tas emellertid upp separat eftersom de i så hög grad avviker från de andra pensionsformerna. Samordningen presenteras i ett eget kapitel. Pensionsberäkningen inom EU/EES bildar också en separat helhet och därför beaktas reglerna för den inte i de tidigare kapitlen.

Arbetspensionssystemet tar euron i bruk 1.1.2002. Alla penningbelopp i denna handbok ges därför fortfarande endast i mark.

1 APL-PENSION

1.1 Lagen om pension för arbetstagare (APL)

Lagen om pension för arbetstagare, APL, trädde i kraft 1.7.1962, men den tillämpas på anställningsförhållanden som var i kraft då lagen gavs 8.7.1961 eller senare. Lagen gäller privatanställda

- * som har en lön (APL-lön) som åtminstone under den **första** hela anställningsmånaden uppgår till minst 90 mk i månaden enligt index 142 för år 1966 (1 206,13 mk/månad år 2000)
- * vilkas anställning har fortgått minst en månad under tiden från början av det år då den anställda fyllt 14 år till den anställdas 65-årsdag.

Lönen i en APL-anställning kan dock minska så att den understiger den ovannämnda gränsen. Om lönen i en anställning sjunker efter den första månaden och förblir lägre än gränsen i APL i minst sex månader i följd, kan arbetsgivaren överföra anställningen att omfattas av KoPL.

En arbetstagare inom den privata sektorn omfattas i regel av APL. Följande undantag finns: Hushåll försäkras sina anställda enligt KoPL, även om villkoren ovan uppfylls (se kap. 3). Arbetstagare inom bygg-, skogs- och lantbruksbranschen och i hamnarbete försäkras enligt KAPL, sjömän enligt SjPL och konstnärer enligt KoPL (se kap.2-4).

1.1.1 Beräkningsprinciper och pensionsformer

APL-pensionen räknas ut separat för varje anställningsförhållande. Pensionsbeloppet beror på lönen och anställningens längd. De intjänade pensionerna räknas ihop när personen går i pension. Den allmänna pensionsåldern är 65 år.

Full pension är 60 % av den pensionsgrundande lönen. Arbetstagaren tjänar in pension 1,5 % om året **för arbete** (intjäningskoefficient 1/800 per månad). Från början av det år då arbetstagaren fyller 60 år tjänar han in pension enligt 2,5 % per år (intjäningskoefficient 1/480 per månad).

APL-pensionsformerna är ålderspension, invalidpension, arbetslöshetspension, deltidspension och familjepension. Ålderspensionen kan betalas ut i förtid. Den kan också skjutas upp. Invalidpension betalas också i form av individuell förtidspension och av rehabiliteringsstöd, som beviljas på viss tid. Dessa invalidpensioner kan också betalas som delpensioner. Familjepension betalas som efterlevandepension och barnpension, i vissa fall också som pension till före detta make.

1.2 Pensionsgrundande tid

Den pensionsgrundande tiden är i allmänhet densamma som den tid anställningen varar. Även tiden från pensionsfallet fram till pensionsåldern (den återstående tiden) berättigar till pension, om vissa villkor uppfylls. Under arbetslöshets-, utbildnings- och rehabiliteringsperioder intjänas pension i form av arbetspensionstillägg. Även tiden som pensionerad kan ge ny pension.

Den pensionsgrundande tiden beräknas antingen med hjälp av dagtekniken eller månadstekniken beroende på när anställningen har upphört. Om anställningen upphör 1.1.1998 eller senare beräknas den pensionsgrundande tiden i anställningen med en dags noggrannhet (dagtekniken). Om anställningen har upphört före 1.1.1998 beräknas den pensionsgrundande tiden först med en dags noggrannhet, men när pensionen uträknas avrundas tiden nedåt till en hel månad (månadstekniken). Pensionen för den återstående tiden räknas med en dags noggrannhet, om pensionsfallet inträffar 1.1.1998 eller senare. (se (A 45/97)

En kalendermånad anses alltid bestå av 30 dagar. Den 31 dagen i en månad tolkas som den 30, likaså 28.2. eller 29.2. Om en anställning har börjat 28.2 och upphör 27.3, har den fortgått 28 dagar. Anställningstid före 1.7.1962 halveras när pensionen räknas ut. När den halverade tiden beräknas avrundas till slut en eventuell halv dag till en hel.

1.2.1 Anställningstid

I allmänhet berättigar hela anställningstiden till pension. För att berättiga till APL-pension måste en anställning dock fortgå minst en månad. Anställningstid innan APL trädde i kraft (1.7.1962) berättigar till pension, om anställningen var i kraft 8.7.1961 eller har börjat senare. Anställningstid före 1.7.1962 beaktas endast till hälften av dess verkliga längd.

Den pensionsgrundande tiden börjar när arbetstagaren fyller 23 år. Anställningstid före 23 års ålder berättigar emellertid till invalidpension och familjepension, om arbetstagaren blir arbetsoförmögen eller avlider innan han fyllt 23 år. Som pensionsgrundande tid betraktas då tiden från arbetsoförmågans inträde eller dödsfallet fram till pensionsåldern, om arbetstagaren har rätt till pension för återstående tid (se 1.2.2).

Enligt APL upphör anställningen i slutet av den dag för vilken arbetstagaren sist fick lön innan anställningen upphörde eller innan sådan arbetsoförmåga, som berättigar till pension, inträdde eller innan individuell förtidspension började. Tid utan lön i slutet av en anställning är inte pensionsgrundande. Om arbetstagaren har varit ledig utan lön och sedan återvänt till arbetet utan att anställningsförhållandet avbrutits, är ledigheten utan lön pensionsgrundande tid. Om ledigheten utan lön har pågått mer än

ett år, avslutas anställningen den dag för vilken arbetstagaren sist har fått lön. (A 16/92)

Värnpliktstid och tid efter 65 års ålder är inte pensionsgrundande (A 16/92). Om anställningen fortgår efter att den anställda uppnått pensionsåldern 65 år, tjänar den anställda inte längre in ny pension, utan pensionen höjs för den tid med vilken den uppskjuts.

Exempel 1.1 Beräkning av den pensionsgrundande tiden

Arbetstagarens anställning har fortgått under tiden 27.08.1990-28.9.2000. Den pensionsgrundande tiden är

2000	9	28
1990	8	27

$$10 \text{ år } 1 \text{ mån } 2 \text{ dg}^*) = 121 \frac{2}{30} \text{ mån}$$

*) Eftersom också den dagen då anställningen började är pensionsgrundande tid, skall en dag läggas till skillnaden.

Exempel 1.2 Den pensionsgrundande tiden, när anställningen har börjat före 1.7.1962

Anställningen började 14.3.1962 och upphörde 29.2.2000. Den pensionsgrundande tiden är

1962	6	30
1962	3	14

3 mån 17 dg

2000	2	30
1962	7	1

37 år 7 mån 30 dg

halverad 1 mån 24 dg

Den pensionsgrundande tiden är sammanlagt

37	8	-
	1	24

$$37 \text{ år } 9 \text{ mån } 24 \text{ dg} = 453 \frac{24}{30} \text{ mån}$$

1.2.2 Återstående tid

Med återstående tid avses tiden från pensionsfallet, t.ex. den tidpunkt då den anställda blev arbetsoförmögen, fram till pensionsåldern. Den återstående tiden fogas, dvs. ansluts, i allmänhet till den sista anställningen,

vilket innebär att pensionen för den återstående tiden beräknas enligt den pensionsgrundande lönen i denna anställning (se nedan anslutning av återstående tid). En pension i vilken den återstående tiden har räknats med kallas **heleffektiv pension**. En pension i vilken återstående tid inte har räknats med kallas **fribrevspension**. Återstående tid kan ingå i invalidpension, arbetslöshetspension och familjepension. I arbetslöshetspensioner som beviljas enligt de nya reglerna efter reformen av arbetslöshetspensionerna år 2000 kan rätten till pension för återstående tid vara vilande tills ålders- eller familjepension börjar. Dessa arbetslöshetspensioner som innehåller vilande pensionsdel för återstående tid betraktas också som heleffektiva pensioner (se närmare 1.9.6).

Exempel 1.3 Beräkning av den återstående tiden

Arbetstagaren är född 7.7.1942. Han har varit anställd under tiden 1.4.1974 - 30.1.2000. Han blir arbetsoförmögen 1.6.2000 (pensionsfallet). Den pensionsgrundande tiden är

anställningstiden

2000	1	30
1974	4	1
<hr/>		
25 år 9 mån 30 dg		

den återstående tiden

2007	7	7
2000	6	1
<hr/>		
7 år 1 mån 7 dg		

Pensionsgrundande tid sammanlagt

25	10	-
7	1	7
<hr/>		

32 år 11 mån 7 dg = $395 \frac{7}{30}$ mån

I detta exempel har endast anställningstidens och den återstående tidens längder beräknats. Vid pensionsuträkningen indelas anställningstiden och den återstående tiden i olika intjäningsperioder (se 1.3).

Rätt till återstående tid

Rätten till pension för återstående tid utreds antingen på pensionsfallsdagen, den första tilläggsdagen - dvs. den 501 dagen med arbetslöshetsdagpenning - eller den första dagen i den första anställningen på vilken lagen om förbättrande av sysselsättningsförutsättningarna för 55 år fyllda arbetslösa tillämpas (se nedan).

5 års
boende Den första förutsättningen för att återstående tid kan räknas med i pensionen är att arbetstagaren har **bott i Finland minst 5 år före pensionsfallet**. Han kan också ha bott eller arbetat i de övriga EU- eller EES-länderna eller i andra länder med vilka Finland har överenskommelse om social trygghet.

12 mån /
10 år En annan förutsättning för att återstående tid skall räknas med är att arbetstagaren har varit **försäkrad i Finland minst 12 månader** under pensionsfallsåret och de tio föregående åren.

Försäkringsperioder i andra EU- eller EES-länder eller andra avtalsländer kan alltså inte räknas till godo i fråga om denna tolv månadersperiod. I försäkringsperioderna beaktas också anställningstid före 23 års ålder. Tiden som försäkrad räknas enligt månads- eller dagtekniken beroende på när anställningen upphört. Kravet på 12 månaders försäkringsperiod i Finland gäller emellertid inte om pensionsfallet har inträffat före 1996. (A 46/95)

Efter-
karens-
tid Dessutom får tiden mellan anställningens slut och pensionsfallet vara högst 359 dagar. Denna s.k. **efterkarenstid** förlängs av (A 33/93) :

- * Dagar med dagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa: dagar med grunddagpenning och inkomstrelaterad dagpenning och dagar för vilka personen har fått jämkad eller minskad dagpenning, maximalt 500 dagar. Av dessa 500 dagar får högst 180 vara sådana då personen har fått arbetsmarknadsstöd. Varje dag för vilken personen har fått jämkad eller minskad dagpenning förlänger efterkarenstiden med en dag. Detta trots att dagarna i PSC:s register har omvandlats till hela dagar för uträkningen av arbetspensionstillägg (se 1.6.1).
- * Dagar då personen fått dagpenning enligt sjukförsäkringslagen under tre år omedelbart före pensionsfallet (pensionsfallet 1.1.1989 eller senare). (Juridiska avdelningens meddelande 17/97)
- * Dagar då personen har fått rehabiliteringspenning med stöd av arbetspensionslagarna, lagen om rehabiliteringspenning eller stadgandena i olycksfallsförsäkringen eller trafikförsäkringen (pensionsfallet 1.10.1991 eller senare)
- * Dagar då personen fått utbildningsstöd enligt lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning, inklusive både dagar med grunddelen av stödet och dagar med den inkomstrelaterade delen av stödet (pensionsfallet 1.1.1994 eller senare).
- * Dagar då personen fått förmåner för frivillig yrkesinriktad vuxenutbildning enligt lagen om utbildnings- och avgångsbidragsfonden (pensionsfallet 1.1.1994 eller senare)
- * Förmånsdagar enligt lagen om stöd till långtidarbetslösa för frivilliga studier (utbildningsförsäkringens I skede). (A 22/97, A 4/98)

- * Dagar då personen fått stöd enligt lagen om stödjande av arbetslösa frivilliga studier (utbildningsförsäkringens II skede) (A 4/98). Dagarna med utbildningsdagpenning räknas med i maximiantalet för dagar med arbetslöshetsdagpenning 500 dagar och dessa förlänger tillsammans rätten till återstående tid med högst 500 dagar.
- * Studieleidighet (pensionsfallet 1.7.1981 eller senare) (23/80, 18/81)
- * Anställningstid på högst tio månader i anställning enligt lagen om förbättrande av sysselsättningsförutsättningarna för 55 år fyllda arbetslösa, om pensionsfallet inträffar före 1.1.2000 (A 16/98, A 20/98, A23/99).

Vid beräkningen av efterkarenstiden beaktas de dagar för vilka respektive förmåner betalats. Av dagarna med arbetslöshetsförmåner beaktas dock högst 500 dagar och dagar med sjukdagpenning beaktas för högst tre år före pensionsfallet. Av bilaga 3 framgår det maximala antalet dagar per månad för vilka de olika förmånerna kan betalas.

Den instans som betalar arbetslöshetsdagpenning periodiserar både avgångsvederlag och semesterersättning som betalats när anställningen upphört utgående från den stabiliserade lönenivån. För den tid över vilken beloppen periodiserats betalas ingen arbetslöshetsdagpenning, vilket innebär att efterkarenstiden löper under denna tid. (A 32/96, LA 24/96)

En arbetstagare som fyller 57 år innan han har fått arbetslöshetsdagpenning för 500 dagar kan få dagpenning fram till slutet av den månad då han fyller 60 år. För personer som får dessa tilläggsdagar är tiden mellan anställningens slut och den första tilläggsdagen avgörande för om den återstående tiden ansluts till pensionen. Om denna tid är kortare än 360 dagar, beviljas pensionen med rätt till återstående tid. (A 4/92, A 42/93, A 32/96, A 23/99, A 39/99)

Arbetstagaren har också rätt till återstående tid om han eller hon har haft ett barn som inte fyllt tre år under tiden från utgången av efterkarenstiden och pensionsfallet och han eller hon har fått moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning enligt sjukförsäkringslagen eller hemvårdsstöd. Rättigheten består i högst nio år. Bestämmelsen är subsidiär i förhållande till grundbestämmelserna om återstående tid: barnavårdstid förlänger efterkarenstiden endast om rätten till återstående tid inte är i kraft med stöd av någon annan av de ovannämnda reglerna. (LA 1/92)

Anslutande av återstående tid

För att pensionen för återstående tid skall kunna räknas ut, måste det finnas någon pensionsgrundande lön på basis av vilken pensionen beräknas. Pensionsdelen för återstående tid tillkommer, dvs. den återstående tiden ansluts till en anställning eller företagarperiod enligt följande:

6-mån- Den återstående tiden ansluts i regel till den sista minst sex
aders- månader långa APL- eller SjöPL-anställningen eller FöPL- eller
regeln LFöPL-företagarperioden som överstiger lagens gränsbelopp
eller de sista KAPL- eller KoPL-lönerna som överstiger gränsbeloppet för
rätt till återstående tid. Om personen inte har haft någon sådan minst sex
månader lång arbetsperiod eller KoPL-/KAPL-löner som överstiger
gränsbeloppet för rätt till återstående tid under efterkarenstiden, ansluts den
återstående tiden till den äldsta arbetsperioden under efterkarenstiden.
Detta kallas för **flottörsstadgandet**. (A 14/89)

I APL-anställningsförhållanden ansluts den återstående tiden i regel till
sådana minst sex månader långa anställningsförhållanden där lönen
överstiger APL-gränsbeloppet. Om det inte finns något sådant
anställningsförhållande (sex månaders eller kortare) där lönen överstiger
gränsbeloppet och som berättigar till återstående tid, ansluts den återstående
tiden enligt APL till den äldsta APL-anställningen med lön under
gränsbeloppet under efterkarenstiden. (A 7/98)

55 år/ Arbetslösa som fyllt 55 år omfattas av lagen om förbättrande av
10 mån sysselsättningsförutsättningarna för arbetslösa, som trädde i kraft
-regeln 1.7.1998. Avsikten med lagen är att arbetslösa som fyllt 55 år
skall bibehålla det pensionsskydd som följer deras inkomstnivå före
arbetslösheten även om de tar emot ett arbete som fortgår högst tio
månader. Den återstående tiden ansluts inte till denna högst tio månader
långa anställning, utan till den anställning på basis av vilken de har rätt till
återstående tid vid början av den första anställningen på högst tio månader
som lagen gäller. I övrigt tjänar de normalt in pension i en sådan högst tio
månader lång anställning fram till pensionsfallet. Lagen tillämpas om
pensionsfallet inträffar efter 1.1.2000 och om alla villkoren nedan uppfylls:

- * personen är minst 55 år gammal när den högst tio månader långa
anställningen börjar
- * personen har efter 1.1.1998 varit arbetslös arbetssökande i minst
30 dagar innan den högst tio månader långa anställningen börjar
och
- * personen har rätt till återstående tid på grundval av någon
anställning när den första högst tio månader långa anställningen
börjar.
- * den högst tio månader långa anställningen upphör efter 30.6.1998.

Om anställningen pågår längre än tio månader (t.ex. 10 mån och 1 dag),
ansluts den återstående tiden till anställningen enligt huvudregeln om sex
månader. (A 16/98, A 20/98, A 23/99)

Samtidigt förvärvsarbete och den återstående tiden

En arbetstagare kan samtidigt ha flera anställningar som omfattas av olika arbetspensionslagar. Då kan arbetstagaren ha rätt till pension för den återstående tiden på grundval av två eller flera anställningar eller företagaperioder. Ett villkor är dock att anställningarna eller företagaverksamheten som upphört under efterkarenstiden har pågått samtidigt i minst sex månader.

En arbetstagare får rätt till återstående tid på grundval av både APL-anställningen eller KAPL-lönerna, om hans KAPL-löner uppgår till minst det övre gränslönet enligt KAPL medan han har en APL-anställning som pågår minst sex månader. Rätten till återstående tid måste vara i kraft enligt både APL och KAPL separat. På samma sätt uppstår rätten till återstående tid enligt APL och KoPL samtidigt. Om personen har KAPL- eller KoPL-löner samtidigt med en SjPL-anställning eller FöPL-verksamhet, bestäms rätten till återstående tid på samma sätt som i fråga om APL och KAPL. En arbetstagare har rätt till återstående tid på grundval av både KAPL- och KoPL-löner om han har rätt till återstående tid enligt båda separat (se närmare kapitlen 2 och 3).

En arbetstagare har rätt till återstående tid enligt KAPL och LFöPL samtidigt eller KoPL och LFöPL samtidigt, om han samtidigt som han i minst sex månader varit verksam enligt LFöPL har haft KAPL- eller KoPL-inkomster som uppgår till det lägre gränslönet enligt KAPL eller KoPL.

Rätten till återstående tid på grundval av två eller flera samtidiga förvärvsarbeten upphör, om arbetstagaren efter att dessa arbeten upphört får rätt till återstående tid på grundval av en ny anställning eller företagaverksamhet som pågår minst sex månader eller KAPL- eller KoPL-inkomster som uppgår till gränslönet. Rätten till återstående tid upphör också när karenstiden (360 eller 540 dagar) efter att de samtidiga förvärvsarbetena upphört går ut. (A 14/89, A 12/96)

För APL-anställningar som pågått samtidigt i minst sex månader och upphört under efterkarenstiden gäller att den återstående tiden endast ansluts till anställningar där lönen uppgår till minst gränslönet. Om det under efterkarenstiden endast finns sådana APL-anställningar som har pågått minst sex månader men där den pensionsgrundande lönen inte uppgår till APL-gränslönet, ansluts den återstående tiden till alla samtidiga APL-anställningar. Om det samtidigt med en APL-anställning under gränslönet finns KAPL- eller KoPL-löner som överstiger det övre gränslönet, ansluts den återstående tiden endast till KAPL eller KoPL. På samma sätt ansluts återstående tid endast till anställningar eller företagaperioder enligt SjPL, FöPL eller LFöPL, om de är samtidiga med en APL-anställning där lönen är lägre än gränslönet. (A 7/98)

1.2.3 Tid med heleffektiv pension

Heleffektiva pensioner är invalidpension, individuell förtidspension och arbetslöshetspension enligt de gamla reglerna, där pension för återstående tid ingår och arbetslöshetspension som beviljas enligt de nya reglerna med vilande rätt till pension för återstående tid.

En person som får heleffektiv pension tjänar in ny pension under pensionstiden, när en ny pension räknas ut på grund av ett nytt pensionsfall efter perioden med heleffektiv pension. På basis av den tidigare pensionsperioden uppstår ett fribrev, där den pensionsgrundande lönen är den lön eller företagares arbetsinkomst som den tidigare heleffektiva pensionen baserade sig på. Pensionsperioden räknas från pensionsfallet fram till den tidpunkt då pensionen upphör. Perioden med fribrevspension ger inte ny pension.

Om personen har blivit beviljad heleffektiv pension, tjänar han inte in ny pension om han arbetar som pensionerad. Om pensionen däremot har beviljats som fribrev, ger arbete som pensionerad ny pension. En pensionstagare kan förtjäna ett visst belopp i lön utan att förlora sin pension. Lönegränserna i fråga om de olika pensionerna framgår av bilaga 12.

Tiden som pensionerad förlänger inte efterkarenstiden. Efterkarenstiden räknas från den tidpunkt då anställningen har upphört, inte då pensionsperioden har upphört.

1.2.4 Tid som berättigar till pensionstillägg

Dagar då personen har fått arbetslöshets-, yrkesutbildnings- eller rehabiliteringsförmåner höjer pensionen med **arbetspensionstillägg**. Avsikten med arbetspensionstillägget är att kompensera den sänkning av pensionsnivån som perioder utan arbete annars orsakar. Närmare om beräkningen av arbetspensionstillägget, se 1.6.1. Tiden efter uppnådd pensionsålder är inte pensionsgrundande, även om anställningen fortgår. Ålderspensionen ökar dock med en uppskovsförhöjning för varje månad med vilken pensioneringen uppskjuts (se. 1.9.3).

1.3 Intjänande av pension

En arbetstagare börjar tjäna in ålderspension den dagen han fyller 23 år. Han kan dock få invalidpension redan innan han fyllt 23 år och förmänstagare kan få familjepension efter en arbetstagare som avlidit före 23 års ålder. Man tjänar in pension för varje dag.

$$\text{Pension} = \frac{\text{intjäningsprocent}}{100} \times \text{pensionsgrundande tid} \times \text{lön}$$

Fr.o.m. 1.7.1962 tjänar man in pension med 1,5 % om året. För tiden före detta datum tjänar man in pension med 1 % om året (om anställningen fortgick 8.7.1961 eller senare), men tiden halveras. Intjäningskoefficienterna per månad är

$$\begin{aligned} \text{före 1.7.1962: } & \frac{1}{100 \times 12} = \frac{1}{1200} \\ \text{(tiden halveras)} & \\ \text{efter 30.6.1962: } & \frac{1,5}{100 \times 12} = \frac{1}{800} \end{aligned}$$

Från början av det år man fyller 60 år tjänar man in pension med 2,5 procent för tid i arbete. Enligt denna höjda intjäningsprocent kan man tjäna in pension tidigast fr.o.m. 1.1.1994.

Intjäningskoefficienten per månad från början av det år då arbetstagaren fyller 60 år:

$$\frac{2,5}{100 \times 12} = \frac{1}{480}$$

För återstående tid och heffektiv pension är intjäningsprocenten dock 1,2 % från och med dagen efter personens 50-årsdag till hans 60-årsdag och 0,8 % från och med dagen efter 60-årsdagen till 65-årsdagen. Intjäningskoefficienterna för återstående tid:

$$\begin{aligned} \text{i åldern 50-60} & \quad \frac{1,2}{100 \times 12} = \frac{1}{1000} \\ \text{i åldern 60-65} & \quad \frac{0,8}{100 \times 12} = \frac{1}{1500} \end{aligned}$$

Intjäningsprocenten för återstående tid och heffektiv pension är dock 1,5 % om

- * pensionsfallet inträffade före 1996
- * en pension som beviljats före 1996 beviljas på nytt på tidigare grunder år 1996 eller senare
- * arbetstagaren är född före 1943 och hade rätt till arbetslöshetsdagpenning 1.1.1996. Om en sådan arbetstagare emellertid var

permitterad (och fick hel eller jämkad dagpenning) efter 31.10.1995 och återvände till samma arbetsgivares tjänst före 29.2.1996, har han inte rätt till intjäningsprocenten 1,5 %. (A 46/95)

Pensionen begränsas genom **samordning** till 60 procent av den högsta pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten (se närmare kap. 9).

För anställningar som upphörde före 1.1.1998 intjänades pension endast för hela månader (den s.k. månadstekniken). I sådana fall överförs de dagar som under olika intjäningsperioder blir över efter de fulla månaderna till den följande intjäningsperioden under en kontinuerlig anställning. Trots att den pensionsgrundande tiden numera räknas med en dags noggrannhet kan det i vissa situationer fortfarande uppstå restdagar (A 45/97 s.3)

Exempel 1.4 Pension intjänas från 23 års ålder

Arbetstagaren är född 10.2.1940. Han har varit anställd under tiden 15.8.1960 - 29.5.1998. Den pensionsgrundande lönen (se punkt 1.5) är 9 000 mk/mån. Den pensionsgrundande tiden är

1998	5	29
1963	2	10

$$35 \text{ år } 3 \text{ mån } 20 \text{ dg} = 423 \frac{20}{30} \text{ mån}$$

Den pensionsgrundande tiden börjar den dagen arbetstagaren fyller 23 år.

Pensionen som arbetstagaren tjänat in under anställningen är

$$9\,000 \times \frac{423 + 20/30}{800} = 4\,766,25 \text{ mk/mån.}$$

Samordningsgränsen är $0,60 \times 9\,000 = 5\,400$ mk/mån. Samordningen inverkar inte på pensionen.

Exempel 1.5 Intjäningen av pension i olika intjäningsperioder

Arbetstagaren är född 6.6.1936. Han har varit anställd under tiden 4.1.1991 - 10.6.2000. Den pensionsgrundande lönen i anställningen är 10 000 mk/mån. Arbetstagaren blir arbetsförmögen 11.6.2000.

Den pensionsgrundande tiden med intjäningsprocenten 1,5 % är 4.1.1991 - 30.12.1995 = 59 mån och 27 dg.

$$10\,000 \times \frac{59 + 27/30}{800} = 748,75 \text{ mk/mån}$$

Den pensionsgrundande tiden med intjäningsprocenten 2,5 är 1.1.1996 - 10.6.2000 = 53 mån och 10 dg.

$$10\,000 \times \frac{53 + 10/30}{480} = 1\,111,11 \text{ mk/mån}$$

Den återstående tiden med intjäningsprocenten 0,8 % är 11.6.2000 - 6.6.2001 = 11 mån 26 dg.

$$10\,000 \times \frac{11 + 26/30}{1500} = 79,11 \text{ mk/mån}$$

Pensionen är sammanlagt $748,75 + 1\,111,11 + 79,11 = 1\,938,97$ mk/mån. Samordningen inverkar inte på pensionen.

1.4 APL-index

Pensionerna, de pensionsgrundande lönerna och arbetsinkomsterna är bundna till APL-index, vilket innebär att pensionerna årligen justeras enligt de förändringar som skett i pris- och lönenivån. Också de markbelopp som nämns i arbetspensionslagarna är bundna till APL-index. De ursprungliga markbeloppen i APL är på indexnivå 142 som gällde år 1966 (med undantag av dröjsmålsförhöjning enligt 19 d § 4 mom. APL, där ind. 1006 för år 1984 gäller).

Från och med år 1996 används två olika indexserier, en för personer under 65 år och en för personer över 65 år. Social- och hälsovårdsministeriet fastställer årligen dessa två indexpoängtal på basis av förändringarna i pris- och lönenivån (se bilaga 1).

Det första indexpoängtalet, **index för personer i förvärvsaktiv ålder**, är avsett för justering av pensioner för personer i arbetsför ålder, pensionsgrundande löner och arbetsinkomster. Detta index används till slutet av det år då personen fyller 65 år. Det påverkas av förändringar i lönenivån och i prisnivån med lika stor vikt.

Det andra indexpoängtalet är avsett för justering av pensioner efter det år då personen fyller 65 år och det kallas **index för personer i pensionsålder**. Det påverkas i högre grad av förändringar i prisnivån än förändringar i lönenivån.

Indexjusteringen görs så att det markbelopp som skall justeras multipliceras med kvoten av indexpoängtalet för det år till vars nivå

permitterad (och fick hel eller jämkad dagpenning) efter 31.10.1995 och återvände till samma arbetsgivares tjänst före 29.2.1996, har han inte rätt till intjäningsprocenten 1,5 %. (A 46/95)

Pensionen begränsas genom **samordning** till 60 procent av den högsta pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten (se närmare kap. 9).

För anställningar som upphörde före 1.1.1998 intjänades pension endast för hela månader (den s.k. månadstekniken). I sådana fall överförs de dagar som under olika intjäningsperioder blir över efter de fulla månaderna till den följande intjäningsperioden under en kontinuerlig anställning. Trots att den pensionsgrundande tiden numera räknas med en dags noggrannhet kan det i vissa situationer fortfarande uppstå restdagar (A 45/97 s.3)

Exempel 1.4 Pension intjänas från 23 års ålder

Arbetstagaren är född 10.2.1940. Han har varit anställd under tiden 15.8.1960 - 29.5.1998. Den pensionsgrundande lönen (se punkt 1.5) är 9 000 mk/mån. Den pensionsgrundande tiden är

1998	5	29
1963	2	10

$$35 \text{ år } 3 \text{ mån } 20 \text{ dg} = 423 \frac{20}{30} \text{ mån}$$

Den pensionsgrundande tiden börjar den dagen arbetstagaren fyller 23 år.

Pensionen som arbetstagaren tjänat in under anställningen är

$$9\,000 \times \frac{423 + 20/30}{800} = 4\,766,25 \text{ mk/mån.}$$

Samordningsgränsen är $0,60 \times 9\,000 = 5\,400$ mk/mån. Samordningen inverkar inte på pensionen.

Exempel 1.5 Intjäningen av pension i olika intjäningsperioder

Arbetstagaren är född 6.6.1936. Han har varit anställd under tiden 4.1.1991 - 10.6.2000. Den pensionsgrundande lönen i anställningen är 10 000 mk/mån. Arbetstagaren blir arbetsoförmögen 11.6.2000.

Den pensionsgrundande tiden med intjäningsprocenten 1,5 % är 4.1.1991 - 30.12.1995 = 59 mån och 27 dg.

$$10\,000 \times \frac{59 + 27/30}{800} = 748,75 \text{ mk/mån}$$

Den pensionsgrundande tiden med intjäningsprocenten 2,5 är 1.1.1996 - 10.6.2000 = 53 mån och 10 dg.

$$10\,000 \times \frac{53 + 10/30}{480} = 1\,111,11 \text{ mk/mån}$$

Den återstående tiden med intjäningsprocenten 0,8 % är 11.6.2000 - 6.6.2001 = 11 mån 26 dg.

$$10\,000 \times \frac{11 + 26/30}{1500} = 79,11 \text{ mk/mån}$$

Pensionen är sammanlagt $748,75 + 1\,111,11 + 79,11 = 1\,938,97$ mk/mån. Samordningen inverkar inte på pensionen.

1.4 APL-index

Pensionerna, de pensionsgrundande lönerna och arbetsinkomsterna är bundna till APL-index, vilket innebär att pensionerna årligen justeras enligt de förändringar som skett i pris- och lönenivån. Också de markbelopp som nämns i arbetspensionslagarna är bundna till APL-index. De ursprungliga markbeloppen i APL är på indexnivå 142 som gällde år 1966 (med undantag av dröjsmålsförhöjning enligt 19 d § 4 mom. APL, där ind. 1006 för år 1984 gäller).

Från och med år 1996 används två olika indexserier, en för personer under 65 år och en för personer över 65 år. Social- och hälsovårdsministeriet fastställer årligen dessa två indexpoängtal på basis av förändringarna i pris- och lönenivån (se bilaga 1).

Det första indexpoängtalet, **index för personer i förvärvsaktiv ålder**, är avsett för justering av pensioner för personer i arbetsför ålder, pensionsgrundande löner och arbetsinkomster. Detta index används till slutet av det år då personen fyller 65 år. Det påverkas av förändringar i lönenivån och i prisnivån med lika stor vikt.

Det andra indexpoängtalet är avsett för justering av pensioner efter det år då personen fyller 65 år och det kallas **index för personer i pensionsålder**. Det påverkas i högre grad av förändringar i prisnivån än förändringar i lönenivån.

Indexjusteringen görs så att det markbelopp som skall justeras multipliceras med kvoten av indexpoängtalet för det år till vars nivå

markbeloppet justeras (betalningsåret) och indexpoängtalet för det år från vars nivå man utgår (utgångsåret).

Indexjustering för personer i förvärvsaktiv ålder:

$$\text{Mark-belopp} \times \frac{\text{Bet.årets index för förvärvsakt.}}{\text{Utg.årets index för förvärvsakt.}}$$

Indexjustering för personer i pensionsåldern:

$$\text{Mark-belopp} \times \frac{\text{Bet.årets index för pens.åld.}}{\text{Utg.årets index för pens.åld.}}$$

En löpande pension omräknas med indexpoängtalerna för personer i förvärvsaktiv ålder fram till det år då pensionstagaren fyller 65 år. När pensionen omräknas till följande års nivå tas som index för utgångsåret index för personer i pensionsåldern för det år då pensionstagaren fyller 65 år och som index för betalningsåret det poängtal för personer i pensionsåldern som gäller det år då pensionstagaren fyller 66 år.

När markbeloppen skall justeras för en längre period, där hela det år då arbetstagaren fyller 65 år ingår, måste båda indexen användas. Så görs om pensionen beviljas retroaktivt för tiden före ingången av det år då pensionstagaren fyllt 65 år och börjar betalas efter det år då pensionstagaren fyllt 65 år. På samma sätt förfar man när man gör en ny samordning efter att pensionstagaren fyllt 65 år eller en pensionsjämkning efter det år då förmånsåldern skulle ha fyllt 65 år. Markbeloppet räknas först om från utgångsårets nivå med det års index för personer i förvärvsaktiv ålder då arbetstagaren fyller 65 år. Resultatet multipliceras sedan med kvoten av index för personer i pensionsålder under betalningsåret och index för personer i pensionsålder under det år då arbetstagaren fyller 65 år (se tilläggs exempel 11.1). (A 44/95)

$$\text{Mark-belopp} \times \frac{\text{Ind. för förvärvsakt. vid 65 år}}{\text{Ind. för förvärvsakt. för utg.år}} \times \frac{\text{Ind. för pens.åld. för bet.år}}{\text{Ind. för pens.åld. vid 65 år}}$$

När markbelopp som nämns i lagen indexjusteras, är utgångsåret alltid det år i vars nivå markbeloppet uppges i lagen. Däremot höjs en löpande pension alltid till följande års nivå, dvs. utgångsåret och betalningsåret följer på varandra.

Pensionerna indexjusteras årligen den 1 januari. PSC meddelar indexpoängtalerna i ett cirkulär sedan SHM fastställt dem i oktober (se bilaga 1).

Exempel 1.6 Justering av index för personer i förvärvsaktiv ålder

En pensionstagare som är född 1937 får arbetslöshetspension. Enligt index för personer i förvärvsaktiv ålder på årets 1999 nivå 1868 är 4 200 mk/mån. Index för år 2000 är 1903. Pensionen år 2000 är då

$$4\,200 \times \frac{1903}{1868} = 4\,278,69.$$

Exempel 1.7 Justering av index för personer i pensionsålder

En pensionstagare som är född 1926 får ålderspension. Enligt indexnivån 1783 för år 1998 är den 3 900 mk/mån. År 1999 är den enligt index för personer i pensionsåldern

$$3\,900 \times \frac{1812}{1783} = 3\,963,43 \text{ mk/mån.}$$

År 2000 är pensionen

$$3\,963,43 \times \frac{1838}{1812} = 4\,020,30 \text{ mk/mån.}$$

1.5 Den pensionsgrundande lönen

1.5.1 Inkomst som betraktas som pensionsgrundande lön

Den pensionsgrundande lönen fastställs separat för varje anställningsförhållande på basis av den inkomst som anses vara vederlag för utfört arbete. Som pensionsgrundande lön betraktas utöver normal tids- eller ackordlön bl.a. betjäningssavgifter, naturaförmåner, olika tillägg och ersättningar, semesterpremier, ersättningar enligt lagen om lönegaranti, resultatpremier, försäkringspremier för sparlivförsäkring som tecknats för arbetstagaren och med vissa förutsättningar också premier för individuell pensionsförsäkring.

Semesterersättning som betalas ut när anställningen upphör beaktas inte vid fastställande av den pensionsgrundande lönen. Skadestånd, ersättning för arbetstagareuppfinningar, royalties och kostnadsersättningar är inte vederlag för arbete. (A 8/90, LA 3/95)

1.5.2 Hur arbetstagares pensionsavgift inverkar

Från inkomsterna under de kalenderår som ligger till grund för fastställande av den pensionsgrundande lönen dras av ett belopp som motsvarar arbetstagares pensionsavgift (**avdrag för arbetstagares pensionsavgift**). Avdragets storlek räknas med en koefficient, som PSC årligen meddelar i ett cirkulär. Avdraget görs för första gången från inkomster för år 1996. Avdragskoefficienterna finns i bilaga 1. Efter avdraget kan lönen var lägre än gränsbeloppet i lagen.

Exempel 1.8 Hur löntagares arbetspensionsavgift påverkar lönerna de år som tas med vid beräkningen av den pensionsgrundande lönen

Arbetstagarens löner under åren 1996-1999 enligt index för personer i förvärvsaktiv ålder år 1999 är

år 1996	123 500 mk
år 1997	125 600 mk
år 1998	132 500 mk
år 1999	140 000 mk

Vid fastställande av den pensionsgrundande lönen utgår man från den lön från vilken avdrag för arbetstagares pensionsavgift gjorts på följande sätt:

år 1996	$123\,500 - (123\,500 \times 0,0343) = 123\,500 - 4\,236,05 = 119\,263,95$ mk/år
år 1997	$125\,600 - (125\,600 \times 0,045) = 125\,600 - 5\,652,00 = 119\,948,00$ mk/år
år 1998	$132\,500 - (132\,500 \times 0,047) = 132\,500 - 6\,227,50 = 126\,272,50$ mk/år
år 1999	$140\,000 - (140\,000 \times 0,047) = 140\,000 - 6\,580,00 = 133\,420,00$ mk/år

1.5.3 Uträkning av den pensionsgrundande lönen

Uträkningen av den pensionsgrundande lönen ändrades betydligt i början av år 1996. Den pensionsgrundande lönen beräknas enligt de nuvarande reglerna inte längre enligt de fyra sista åren i en anställning utan enligt de högst tio sista kalenderåren i en anställning före pensionsfallsåret. Ändringen i sättet att beräkna den pensionsgrundande lönen sker dock gradvis under en övergångsperiod, då både de nya reglerna för tiden efter 1995 och de gamla reglerna före 1996 måste beaktas.

I långa anställningar, som fortgått under mer än tre kalenderår, beaktas inte pensionsfallsåret eller det år då anställningen upphört, om det inte är ett helt år. I kortare anställningar, som pågått under högst tre kalenderår beaktas däremot också ett ofullständigt sista år vid beräkningen av den

pensionsgrundande lönen. Vid anställningar som upphör i och med att den anställda får ålderspension anses vid beräkningen av den pensionsgrundande lönen anställningsförhållandet upphöra den dagen då personen uppnår pensionsåldern, även om det arbetsrättsliga anställningsförhållandet fortgår längre. I långa anställningar, som fortgått hela året, tas det år då den anställda uppnår pensionsåren med vid beräkningen av den pensionsgrundande lönen endast i det fall att personen är född 30 eller 31.12.

Också lönen före 23 års ålder beaktas, om de ifrågavarande åren enligt beräkningsreglerna skall tas med vid beräkningen.

Beräkningsreglerna för anställningar som upphört före år 1996

Enligt den beräkningsregel som gällde 1994-1995 räknades den pensionsgrundande lönen ut på basis av lönerna under de fyra sista kalenderåren. Av dessa fyra år utelämnades det år då den indexjusterade genomsnittliga månadslönen var lägst och det år då den genomsnittliga månadslönen var högst. Den pensionsgrundande lönen var den genomsnittliga månadslönen under de två återstående, inkomstmässigt mellersta, kalenderåren. Lönen under pensionsfallsåret beaktades inte, om anställningen inklusive pensionsfallsåret hade pågått under minst tre kalenderår och anställningen hade fortgått ända fram till pensionsfallet. Före år 1994 beaktades pensionsfallsåret vid beräkningen av den pensionsgrundande lönen (se bilaga 4 Beräkning av den pensionsgrundande lönen enligt APL). (A 42/93, A 45/95)

Om den anställningstid som skulle tas med vid beräkningen av den pensionsgrundande lönen var kortare än fyra år, räknades den pensionsgrundande lönen på följande sätt:

Om den anställningstid som låg till grund för beräkningen av den pensionsgrundande tiden hade pågått endast under

- * ett kalenderår, var den pensionsgrundande lönen den genomsnittliga månadslönen under det året.
- * två kalenderår, var den pensionsgrundande lönen den genomsnittliga månadslönen under de två åren.
- * tre eller fyra kalenderår
 - beaktades lönen under det första året endast om anställningen då hade pågått minst sex månader.
 - utelämnades det år, då lönen hade varit lägst, när den pensionsgrundande lönen beräknas på basis av tre år.

Beräkningsreglerna för anställningar som börjar efter 1.1.1996

Enligt den beräkningsregel som trädde i kraft i början av år 1996 beräknas den pensionsgrundande lönen i regel enligt de indexjusterade

lönerna under de högst tio sista åren före pensionsfallsåret eller det år då anställningen upphör. Vid beräkningen av den pensionsgrundande lönen kan högst en tredjedel av dessa år lämnas bort, om inkomsterna under de åren är lägre än hälften av medeltalet för alla år. Detta beräkningssätt tillämpas på den pensionsgrundande lönen i anställningar som börjar år 1996 eller senare.

Vid beräkning av den pensionsgrundande lönen i en anställning som pågått under mera än tre kalenderår utelämnas det år, då anställningen upphört, eller pensionsfallsåret, om det inte är ett helt år. En anställning har pågått hela året om den upphör 30. eller 31.12. Även om det arbetsrättsliga anställningsförhållandet fortsätter till slutet av året beaktas endast anställningstiden fram till den dag då arbetstagaren uppnår pensionsåldern. Det år då arbetstagaren uppnår pensionsåldern betraktas som ett helt arbetsår, om hans födelsedag är 30. eller 31.12.

I anställningar som pågått under tre eller färre kalenderår beaktas det år då anställningen upphört eller pensionsfallsåret även om det inte är ett helt år. Vid beräkningen av ålderspensionen beaktas då lönerna fram till den dagen då arbetstagaren uppnår pensionsåldern, om anställningen fortgår efter den dagen.

De högst tio åren, som väljs till grund för beräkningen av den pensionsgrundande lönen, kallas **urvalsår**. De år som blir kvar när de urvalsår då inkomsterna har varit lägre än 50 % av medeltalet för alla urvalsår lämnats bort kallas **beräkningsår**. Högst en tredjedel av urvalsåren kan lämnas bort på denna grund.

Om antalet urvalsår är ett eller två, kan år med lägre inkomst än 50 % av genomsnittet inte utelämnas. Om antalet år är tre, fyra eller fem, kan ett år utelämnas. Om antalet urvalsår är sex, sju eller åtta, kan två år med lägre lön än 50 % utelämnas, och om urvalsåren är nio eller tio kan tre år utelämnas. (A 45/95, A 49/96)

Tabell 1.1

Antalet urvalsår	Högsta antalet år som kan utelämnas
1 - 2	0
3 - 5	1
6 - 8	2
9 - 10	3

Lönen under urvalsåren räknas om till index för det år då anställningen upphör varefter ett belopp som motsvarar arbetstagares pensionsavgift för urvalsåren dras av från de indexjusterade årslönerna.

Den månatliga pensionsgrundande lönen beräknas till slut så att de indexjusterade årslönerna under beräkningsåren räknas ihop, summan divideras med det sammanlagda antalet dagar som anställningen pågått (360 per år) under dessa år och kvoten multipliceras med 30 (se tilläggsexempel 11.2).

Beräkningsreglerna för anställningar som fortgick 1.1.1996, övergångsperioden

Det nya sättet att beräkna den pensionsgrundande lönen träder i kraft steg för steg fram till år 2006. Under övergångsperioden gäller både de nya och de gamla beräkningsreglerna, om anställningen fortgick över 1.1.1996.

Urvals- Vid beräkning av pensionsgrundande lön för tiden före
år före 1.1.1996 väljs urvalsåren enligt reglerna för tiden före år
1996 1996. Antalet urvalsår från tiden före 1.1.1996 kan sålunda
vara högst fyra, åren 1992-1995. Till dessa gamla urvalsår läggs nya urvalsår
från tiden efter 1995 ett år i sänder. Antalet urvalsår kan vara högst tio.

Beräknings- I beräkningsåren ingår de två mellersta, på basis av vilka den
år före pensionsgrundande lönen hade beräknats enligt de gamla
1996 reglerna. Om pensionsfallet inträffar eller anställningen
upphör 1.1. - 29.12.1996 beräknas den pensionsgrundande lönen enligt de
gamla reglerna utgående från de fyra sista åren (1992-1995) som den
genomsnittliga månadslönen under de två inkomstmässigt mellersta åren,
eftersom pensionsfallsåret inte tas med vid beräkningen. Om pensionsfallet
inträffar eller en anställning som fortgått under mer än tre kalenderår
upphör 30.12.1996-29.12.1997 (eller ett automatiskt avbrytande görs, se
1.7), är urvalsåren 1992-1996 och beräkningsåren de två mellersta under
tiden 1992-1995 samt år 1996, och så vidare.

Om mindre än fyra år från tiden före 1.1.1996 tas med i urvalsåren, väljs
beräkningsåren bland dem enligt de gamla reglerna som om anställningen
hade upphört i slutet av år 1995. De två bästa av tre år, varje år av två eller
ett år. Om anställningen har fortgått mindre än en månad under år 1995 och
anställningen fortgår över årsskiftet, tas lönen från 1995 inte med vid
beräkningen av den pensionsgrundande lönen.

Urvalsåren kan alltså vara högst tio. När övergångsperioden har
framskridit så långt att antalet urvalsår från tiden efter år 1995 är sju, kan
endast tre av åren före 1.1.1996 tas med. I beräkningsåren ingår då de två år,
under vilka den indexjusterade lönen var högst. När antalet år efter 1995 är
åtta, kan endast två urvalsår från tiden före 1.1.1996 tas med. Dessa två är
samtidigt beräkningsår. När antalet år efter 1995 är tio, kan åren före
1.1.1996 inte längre beaktas.

Bild 1.1

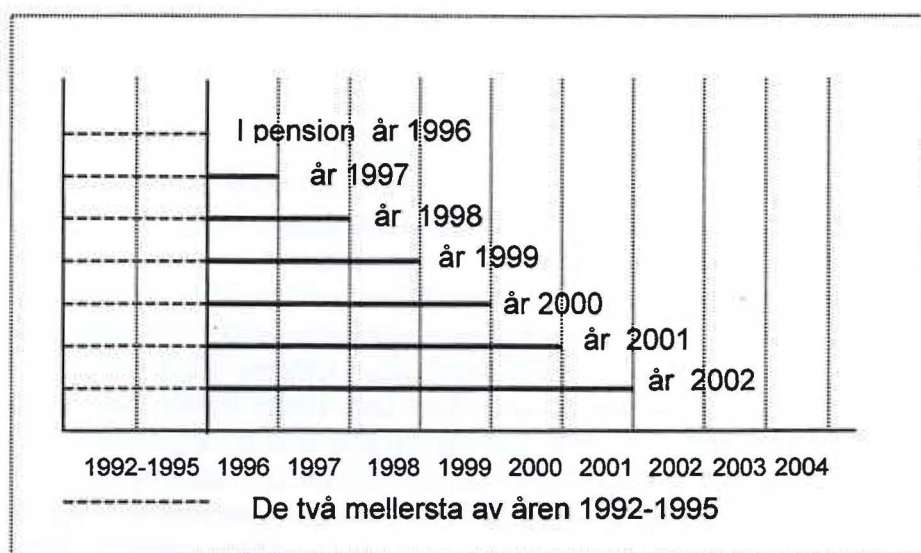
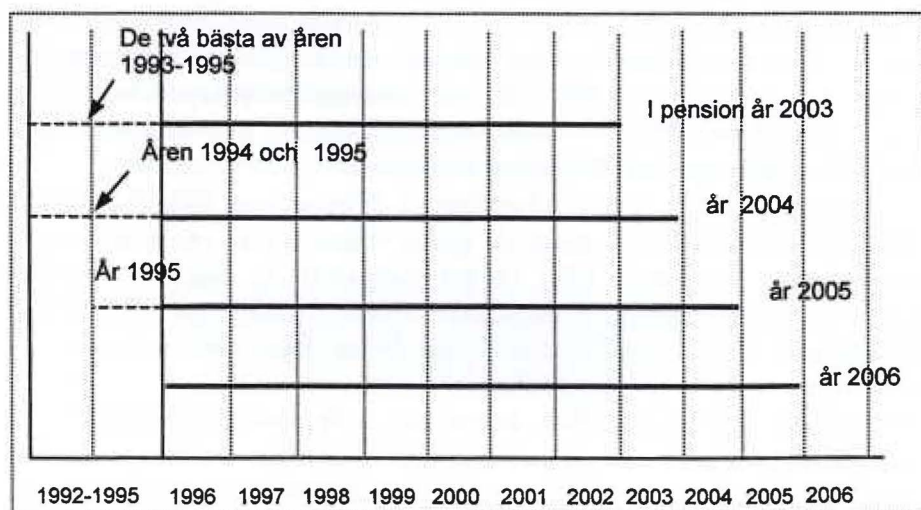

Bild 1.2

Exempel 1.9 Beräkningen av den pensionsgrundande lönen under övergångsperioden

Anställningen har börjat år 1990 och upphör 30.9.2000. Lönerna har räknats om till indexnivån för år 2000 och ett belopp motsvarande arbetstagares pensionsavgift har dragits av.

År	Lön mk/år	Dg	Lön mk/mån
1992	120 000	360	10 000
1993	126 000	360	10 500
1994	108 000	360	9 000
1995	114 000	360	9 500
1996	132 000	360	11 000
1997	138 000	360	11 500
1998	144 000	360	12 000
1999	150 000	360	12 500

Vid beräkningen av den pensionsgrundande lönen tas från tiden före 1996 med de inkomstmässigt mellersta åren 1992 och 1995 samt från och med året 1996 alla år, 1996-1999.

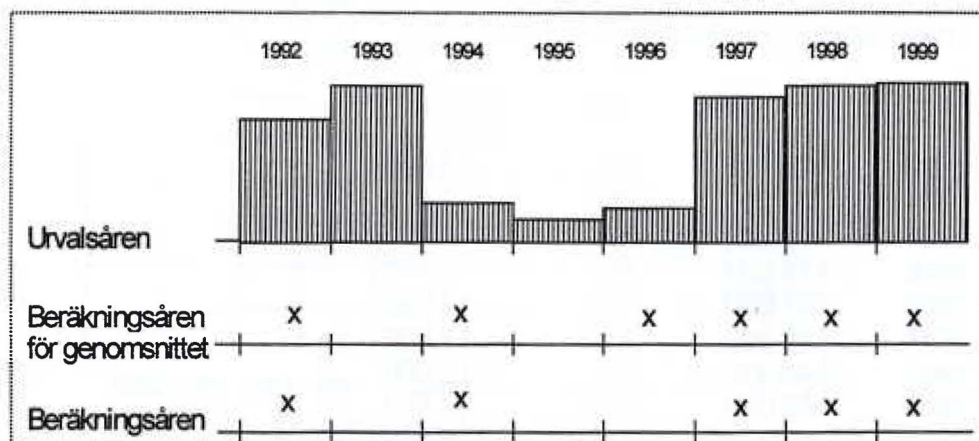
1992	120 000	360	10 000
1995	114 000	360	9 500
1996	132 000	360	11 000
1997	138 000	360	11 500
1998	144 000	360	12 000
1999	150 000	360	12 500
	798 000	2160	

Den pensionsgrundande lönen är $30 \times \frac{798\,000}{2160} = 11\,083,33$ mk/mån.

50 %-regeln Under övergångsperioden behandlas urvalsåren före 1996 på ett något annorlunda sätt än urvalsåren efter 1995 i fråga om tillämpningen av regeln om utelämnning av år med lägre lön än 50 % av genomsnittet. Vid beräkningen av det genomsnitt som denna 50 %-gräns jämförs med beaktas beräkningsåren före 1996 (högst två) och urvalsåren efter 1995. Dessa kallas i fortsättningen beräkningsår för genomsnittet. På det sammanlagda antalet beräkningsår för genomsnittet beräknas den tredjedel av åren som kan utelämnas. Endast år efter 1995 med en lägre lön än 50 % av genomsnittet kan utelämnas. Av urvalsåren efter 1995 kan man sålunda utelämnas högst en tredjedel, då lönen har varit lägre än 50 %. Den tredjedelen räknas utgående från antalet beräkningsår

för genomsnittet. År med en lägre lön än 50 % av genomsnittet kan utelämnas för första gången när pensionsfallet inträffar eller anställningen upphör 30.12.1996 (se exempel 1.10 och bild 1.3).

Bild 1.3

Exempel 1.10 Utelämnning av år med lägre lön än 50 % av genomsnittet

Anställningen har börjat 1.6.1980 och den upphör 17.2.1999. Lönerna har räknats om till index för det år då anställningen upphör och ett belopp motsvarande arbetstagares pensionsavgift har dragits av.

År	Lön mk/år	Dg	Lön mk/mån
1992	120 000	360	10 000
1993	126 000	360	10 500
1994	108 000	360	9 000
1995	114 000	360	9 500
1996	132 000	360	11 000
1997	30 000	360	2 500
1998	144 000	360	12 000

I beräkningsåren ingår de inkomstmässigt mellersta åren 1992 ja 1995 från tiden före 1.1.1996. Den genomsnittliga lönen under beräkningsåren för genomsnittet räknas ut för att se om lönen något år varit lägre än 50 % av genomsnittet. Det ofullständiga året 1999 utelämnas.

1992	120 000	360	10 000
1995	114 000	360	9 500
1996	132 000	360	11 000
1997	30 000	360	2 500
1998	144 000	360	12 000
	540 000	1800	

$$30 \times \frac{540\,000}{1800} = 9\,000 \text{ mk/mån}$$

50 % - gränsen: $0,5 \times 9\,000 = 4\,500 \text{ mk/mån.}$

Av de fem åren kan ett som kommer efter 1995 utelämnas. Den pensionsgrundande lönen beräknas som ett medeltal av lönerna åren 1992 och 1995 samt 1996 och 1998.

1992	120 000	360	10 000
1995	114 000	360	9 500
1996	132 000	360	11 000
1998	144 000	360	12 000
	510 000	1440	

Den pensionsgrundande lönen är $30 \times \frac{510\,000}{1440} = 10\,625 \text{ mk/mån.}$

Korta an- I fråga om korta anställningar, som har pågått under högst tre ställningar kalenderår och som upphör år 1996 eller 1997, beaktas det år då anställningen upphört vid beräkningen av den pensionsgrundande lönen även om anställningen inte pågått året ut. Beräkningsår för den pensionsgrundande lönen är då det år eller de två åren före 1996, som också enligt de gamla reglerna hade beaktats vid beräkningen (förutsatt att anställningen hade upphört i slutet av 1995), och det ofullständiga året då anställningen upphör. (A 23/97)

Exempel 1.11 Pensionsgrundande lön i en kortare anställning

Anställningen har börjat 1.3.1994 och upphör 10.5.1996. År 1996 görs avdraget för arbetstagares pensionsavgift för första gången. Avdragskoefficienten är då 0,0343.

År	Lön mk/år	Ind.	Löner mk/år ind. för år 96	Löner mk/år*)	Dg	Lön mk/mån
1994	120 000	1688	125 118,48	125 118,48	300	12 511,85
1995	150 000	1712	154 205,61	154 205,61	360	12 850,47
1996	60 000	1760	60 000,00	57 942,00	130	13 371,23
				337 266,09	790	

*) Efter avdrag för arbetstagares pensionsavgift

Avdraget för arbetstagares pensionsavgift för år 1996 görs på följande sätt:

$$60\,000 - (60\,000 \times 0,0343) = 57\,942 \text{ mk/år.}$$

Den pensionsgrundande lönen är medeltalet av den indexjusterade lönen per månad efter avdraget för arbetstagares pensionsavgift

$$30 \times \frac{337\,266,09}{790} = 12\,807,57 \text{ mk/mån.}$$

Beräkningen av den pensionsgrundande lönen steg för steg

- * Som urvalsår tas de högst tio sista kalenderåren innan anställningen upphört. Högst fyra år kan vara från tiden före 1996.
- * Lönen räknas om enligt index för personer i förvärvsaktiv ålder till indexnivån för det år då anställningen upphör.
- * Från årslönerna dras av ett belopp som motsvarar arbetstagares pensionsavgift under respektive år (fr.o.m. 1996).
- * Den indexjusterade årslönen efter avdraget för pensionsavgiften räknas om till månadslön genom att årslönen divideras med antalet dagar som anställningen varat under åren och kvoten multipliceras med 30.
- * För att kunna jämföra vilka år lönen har varit lägre än 50 % räknas den genomsnittliga månadslönen genom räkna ihop alla årslönerna under de beräkningsåren för genomsnittet, dividera med antalet dagar som anställningen fortgått under dessa år och multiplicera kvoten med 30. Den på detta sätt erhållna medelmånadslönen multipliceras med 0,5, varigenom man kommer fram till 50 %-gränsen.
- * Av urvalsåren efter 1995 utelämnas de år då lönen varit lägre än 50 %, dock högst 1/3 av antalet beräkningsår för genomsnittet. De återstående åren och de högst två åren före 1996 som enligt de gamla reglerna skulle ha tagits med vid beräkningen av den pensionsgrundande lönen kallas beräkningsår.
- * Medelmånadslönen under de återstående beräkningsåren räknas ut.

1.5.4 Undantag i beräkningen av den pensionsgrundande lönen

Utgjenningslön

Om återstående tid ansluts till en APL-anställning som har pågått en kortare tid än sex månader, skall den pensionsgrundande lönen för den återstående tiden beräknas för en kontrollperiod (se nästa stycke) som det vägda medeltalet av den pensionsgrundande lönen i flera anställningar som föregått pensionsfallet, s.k. utgenningslön. Vid beräkningen av utgenningslön

ningslönen beaktas både anställningar där lönen överstiger APL-gränsbeloppet och anställningar där lönen understiger APL-gränsbeloppet.

Vid beräkning av utjämningslönen beaktas högst 12 månaders anställningstid i hela månader under kontrollperioden från pensionsfallet bakåt räknat, i den ordning som anställningarna upphört. Kontrollperioden är i regel två år, dvs. efterkarenstiden och året före den. Tiden kan även vara längre, om efterkarenstiden förlängs av förmåner som räknas upp i bilaga 3. (se tilläggsexempel 11.3) (A 14/89, A 20/98)

Justering av den pensionsgrundande lönen enligt prövning

Den pensionsgrundande lönen kan också beräknas på basis av andra än de sista årens löner, såsom huvudregeln lyder. Om lönen t.ex. på grund av sjukdom har minskat betydligt så att den pensionsgrundande lönen inte motsvarar den stabiliserade inkomstnivån, kan den pensionsgrundande lönen justeras enligt prövning. Minskningen av inkomsterna måste emellertid väsentligt påverka pensionsskyddet för att justering enligt prövning skall kunna tillämpas. (A 7/89, A 45/95)

Den pensionsgrundande lönen kan justeras enligt prövning på grund av altemeringsledighet i sådana fall där anställningen upphör av orsaker som inte beror på arbetstagaren. Vid övergång till deltid- och ålderspension tillämpas justering av den pensionsgrundande lönen enligt prövning inte på grund av altemeringsledighet (A 17/96, LA 3/96). Justering enligt prövning kan komma i fråga när det gäller den pensionsgrundande lönen för en anställd som fått deltidstillägg (A 6/98).

Barnavårdstid

Om det i de år som ligger till grund för fastställande av den pensionsgrundande lönen ingår oavlönad barnavårdstid, beräknas den pensionsgrundande lönen enligt de sista sådana åren i vilka barnavårdstid inte ingår. Den pensionsgrundande lönen beräknas dock enligt huvudregeln, om den på det sättet blir högre (se tilläggsexempel 11.4). (A 26/90, A 45/95, A 23/97)

1.6 Tillägg till pensionen

1.6.1 Arbetspensionstillägg

Andra pensioner än deltidspension höjs med ett arbetspensionstillägg, om arbetstagaren har fått följande förmåner (även i bilaga 3):

- * Inkomstrelaterad arbetslöshetsdagpenning (berättigade också i tidigare arbetslöshetstillägg). Dagar med jämkad eller minskad

dagpenning har omvandlats till hela dagar för beräkningen av arbetspensionstillägget. (LA 14/96)

- * Inkomstrelaterad dagpenning som delägare i företag (personer som räknas upp i 1 a § 1 mom. 1-3 punkten lagen om utkomstskydd för arbetslösa) får från företagarkassa (inkomstrelaterad dagpenning till FöPL- och LFöPL-företagare berättigar inte till arbetspensionstillägg).
- * Inkomstrelaterat stöd enligt lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning (bestäms på samma sätt som inkomstrelaterad dagpenning).
- * Personligt stöd för frivillig yrkesinriktad vuxenutbildning enligt lagen om utbildnings- och avgångsbidragetsfonden.
- * Avgångsbidragets vuxenutbildningstillägg för frivillig yrkesinriktad vuxenutbildning.
- * Yrkesutbildningsbidrag.
- * Yrkesutbildningsbidrag som beviljas av statskontoret samt avgångsbidragets vuxenutbildningstillägg för frivillig yrkesinriktad vuxenutbildning.
- * Rehabiliteringspenning enligt arbetspensionslagarna och lagen om rehabiliteringspenning.
- * Ersättning för inkomstbortfall enligt rehabiliteringsbestämmelserna inom olycksfalls- eller trafikförsäkringen.
- * Förmåner enligt lagen om stöd till långtidsarbetslösa för frivilliga studier (utbildningsförsäkringen).
- * Utbildningsdagpenning för arbetslösa (utbildningsförsäkringen).

Förmånsdagar som berättigar till arbetspensionstillägg införs i PSC:s anställningsregister.

Förmånerna berättigar dock inte till arbetspensionstillägg, om de har betalats

- * för tiden före det kalenderår då arbetstagaren fyllt 23 år
- * för pensionsfallsåret,
- * före 1.1.1967,
- * för det kalenderår (eller före det kalenderår) då arbetstagaren för första gången har blivit anställd eller varit företagare och tjänat in arbetspension,
- * för ett sådant kalenderår då arbetstagaren hela tiden varit anställd eller arbetat som företagare enligt arbetspensionslagarna, om han inte under samma kalenderår också varit anställd enligt KAPL (se kapitel 2) och lönen enligt KAPL har uppgått till minst det lägre KAPL-gränsbeloppet (se bilaga 5).

Andra förmåner än inkomstrelaterad arbetslöshetsdagpenning berättigar till arbetspensionstillägg först fr.o.m. 1.1.1994. (A 31/93, A 42/93)

Beräkning av arbetspensionstillägg

De månader som berättigar till arbetspensionstillägg beräknas på basis av antalet dagar för vilka förmånerna betalats. De olika förmånstyperna behandlas var för sig. Vid beräkningen av antalet månader används som divisor det genomsnittliga antal dagar för vilket respektive förmån högst kan betalas per månad (se bilaga 3). Endast hela månader beaktas. För t.ex. arbetslöshetsdagar är divisorn 22.

$$\text{Arbetslöshetsmånader} = \frac{\text{Arbetslöshetsdagar}}{22}$$

Arbetspensionstillägget beräknas så att pensionsbeloppet multipliceras med det sammanlagda antalet månader då personen har fått olika slag av förmåner. Den så erhållna produkten divideras med ett tal som fås genom att subtrahera antalet förmånsmånader från antalet fulla månader under den tid som börjar när personen fyller 23 år och slutar när han fyller 65 år (tidigast dock fr.o.m. 1.7.1962).

Till arbetspensionstillägg berättigande månader efter 1996 multipliceras dock med 0,8 vid beräkningen av arbetspensionstillägg. Om det på bägge sidorna av årsskiftet 1996/1997 finns tid som berättigar till arbetspensionstillägg kan det efter dessa perioder, som räknas separat, uppstå restdagar, när dagarna omräknas till månader. Eventuella restdagar som hänför sig till olika förmånsslag räknas ihop förmånsslagsvis. Om de hopräknade dagarna bildar en hel månad, läggs denna till antalet månader före 1997 (ett kalenderår innehåller dock högst 12 förmånsmånader). (A 2/97)

Arbetspensionstillägget är då

$$\text{Arb.pens.tilläggs} \frac{\text{månader före 1.1.97} + 0,8 \times \text{Arb.pens.tilläggs} \frac{\text{månader fr.o.m. 1.1.97}}{\text{(tiden 1.7.62/23 år - 65 år) - Summan av arb.pens.tilläggs} \frac{\text{månader}}{\text{x pension}}}$$

Förmånsdagarna beaktas högst till slutet av det år då personen fyller 64 år. Arbetspensionstillägget beräknas alltid före eventuellt bantillägg, samordning, förtidsminskning eller uppskovsförhöjning. Till pension som beviljas på tidigare grunder beräknas arbetspensionstillägget på nytt enligt det nya pensionsfallet (A 2/97).

Arbetspensionstilläggsprocenten finns färdigt uträknad på Pensions-skyddscentralens utdrag ur anställningsregistret, separat för arbetstagare och för företagare (angående skillnaderna i sättet att beräkna se kapitlen 5 FöPL och 6 LFöPL).

Exempel 1.12 Beräkning av arbetspensionstillägg

Personen är född 2.9.1947. Han blir arbetsoförmögen 1.3.2000. APL-pensionens belopp är 5 000 mk/mån.

Dagar med arbetslöshetsdagpenning:

före 1.1.1997

år 1994	116 dg
år 1995	<u>59 dg</u>
	175 dg : 22 = 7 mån <u>21 dg</u>

efter 31.12.1996

år 1997	80 dg
år 1998	<u>55 dg</u>
	135 dg : 22 = 6 mån <u>3 dg</u>
	24 dg : 22 = 1 mån

Av restdagarna (21 + 3 = 24) bildas en månad som läggs till månaderna med arbetslöshetsdagpenning före 1.1.1997.

Rehabiliteringsförmåner:

före 1.1.1997

år 1996	23 dg : 30 = 0 mån <u>23 dg</u>
---------	---------------------------------

efter 31.12.1996

år 1998	50 dg
år 1999	<u>120 dg</u>
	170 dg : 30 = 5 mån <u>20 dg</u>
	43 dg : 30 = 1 mån

Av restdagarna (23 + 20 = 43) bildas en månad med rehabiliteringsförmån under tiden före 1.1.1997.

Arbetspensionstilläggscoefficient för APL-pensionen:

Tiden från 23-årsdagen till pensionsåldern 2.9.1970 - 2.9.2012 = 504 mån.

$$\frac{(7 + 1 + 1) + 0,8 \times (6 + 5)}{504 - 20} = 0,0368$$

Arbetspensionstillägg till APL-pensionen = $0,0368 \times 5\,000 = 184,00$ mk/mån.

1.6.2 Barntillägg

hennes

Om en pensionstagare som är född före 1.1.1939 eller hans make har ett barn under 18 år som vore berättigad till familjepension efter pensionstagaren (se kapitel 8 Familjepension), höjs pensionen med ett barntillägg. Barntilläggets storlek bestäms utgående från pensionstagarens födelseår enligt tabellen i bilaga 2. För två eller flera barn fördubblas tillägget.

Exempel 1.13 Beräkning av barntillägg

Pensionstagaren är född 15.12.1937. Han får invalidpension enligt APL och pensionens belopp före samordningen är 4 798,23 mk/mån. Han har två barn under 18 år.

APL-barntillägget för personer födda 1937 är 2 %. Eftersom barnen är två, fördubblas tillägget:

$$2 \times 0,02 \times 4\,798,23 \text{ mk/mån} = 191,93 \text{ mk/mån.}$$

Invalidpension + barntillägg = $4\,798,23 + 191,93 = 4\,990,16$ mk/mån.
Samordningen inverkar inte på pensionen.

1.6.3 Uppskovsförhöjning

Till den samordnade ålderspensionen betalas en uppskovsförhöjning, 0,6 % per månad, fr.o.m. 1.1.2000 om arbetstagaren skjuter upp pensioneringen över sin 65-årsdag (se punkt 1.9.3 Uppskjuten ålderspension). För uppskovstid före 1.1.2000 är uppskovsförhöjningen 1 % per månad. (A 23/99, A 6/2000)

1.7 Automatiskt avbrytande

Avsikten med automatiskt avbrytande är att förhindra att pensionsskyddet försvagas på grund av att lönen eventuellt minskar i och med att personen blir äldre. Ett automatiskt avbrytande innebär att anställningen automatiskt avbryts för beräkning av pensionen, när villkoren

för automatiskt avbrytande uppfylls, även om anställningen i arbetsrättslig mening fortgår.

Ett automatiskt avbrytande kan göras tidigast i slutet av det år då arbetstagaren fyller 54, dock senast i slutet av det år då han fyller 62 år. Dessutom förutsätts att arbetstagarens anställningsförhållande har fortgått utan avbrott i tio år. Om anställningen har fortgått i tio år t.ex. när arbetstagaren är 58 år gammal, görs avbrytandet i slutet av det år då han fyller 58 år. Automatiskt avbrytande har dock varit möjligt först 31.12.1994. Vid beräkning av den etablerade lönenivån med tanke på deltidspension beaktas det automatiska avbrytandet inte (A 8/98).

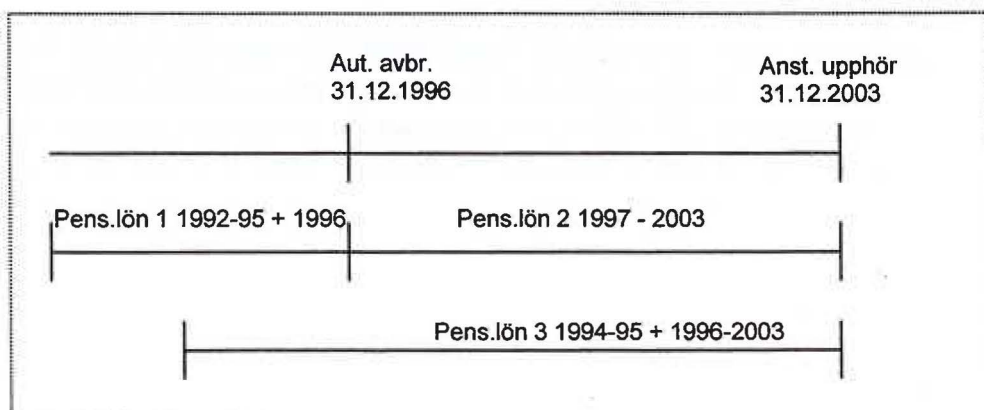
Efter avbrytandet betraktas anställningen som två separata anställningsperioder. Pensionsskyddet bestäms på basis av anställningsperioderna som om de var två separata APL-anställningar. Pensionen räknas ut på två sätt och det större beloppet väljs.

Om återstående tid ansluts till den automatiskt avbrutna anställningen, jämförs pensionernas totalbelopp i samband med pensionsfallet. För jämförelsen räknar man ut den pension efter samordning som den oavbrutna anställningen och tidigare fribrev ger och den pension efter samordning som anställningsperioderna efter avbrytandet och tidigare fribrev ger. Den större av de på detta sätt uträknade och samordnade pensionerna väljs. Den pensionsgrundande lönen för återstående tid efter den oavbrutna anställningen är den pensionsgrundande lönen i anställningen. Den pensionsgrundande lönen för den avbrutna anställningen är den senare periodens pensionsgrundande lön. Om den senare perioden inte har fortgått sex månader, används den första periodens pensionsgrundande lön som lön för den återstående tiden. (Pensionsnämndens beslut 2107/98)

Om det automatiska avbrytandet har gjorts i slutet av 1994 beräknas den pensionsgrundande lönen fram till avbrytandet enligt den gamla beräkningsregeln och efter avbrytandet enligt regeln för övergångsperioden. Om det automatiska avbrytandet har gjorts i slutet av 1995 beräknas den pensionsgrundande lönen fram till avbrytandet likaså enligt den gamla beräkningsregeln, men för tiden efter avbrytandet beräknas den enligt de nya reglerna.

Avbrytandet upphävs om anställningen upphör innan en månad har gått från avbrytandet. (A 30/93)

Bild 1.4

Exempel 1.14 Automatiskt avbrytande

Arbetstagaren är född 10.10.1940. Anställningen började 1.1.1986 och ett automatiskt avbrytande gjordes 31.12.1985. Anställningen upphör 30.6.1999.

Första perioden: Den pensionsgrundande lönen under tiden före avbrytandet är 9 500 mk/mån.

Andra perioden: Den pensionsgrundande lönen under perioden efter avbrytandet är 9 400 mk/mån.

Den pensionsgrundande lönen beräknad utan avbrytande är 9 266,67 mk/mån.

Pensionen för första och andra anställningsperioden:

$$9\,500 \times \frac{120}{800} = 1\,425,00 \text{ mk/mån}$$

$$9\,400 \times \frac{42}{800} = 493,50 \text{ mk/mån}$$

Sammanlagt 1 918,50 mk/mån

Pensionen för anställningen utan avbrytande:

$$9\,266,67 \times \frac{162}{800} = 1\,876,50 \text{ mk/mån}$$

Eftersom den sammanlagda pensionen för de separata anställningsperioderna är högre än den beräknade pensionen utan avbrytande, beräknas anställningsperioderna som separata utgående från respektive pensionsgrundande lön. I samband med pensionsfallet räknar man på nytt ut vilket sätt som ger större pension, om återstående tid ansluts till den avbrutna anställningen.

Exempel 1.15 Automatiskt avbrytande, samordningen inverkar på pensionen

Arbetstagaren är född 23.7.1935. Anställningen började 20.12.1965 och ett automatiskt avbrytande gjordes 31.12.1994. Arbetstagaren blir arbetsoförmögen 22.9.1999. Han har också ett fribrev 1 082,54 mk/mån av en tidigare anställning, där den pensionsgrundande lönen var 15 394,57 mk/mån.

Första perioden: Den pensionsgrundande lönen under tiden före avbrytandet är 14 914,80 mk/mån.

Andra perioden: Den pensionsgrundande lönen under perioden efter avbrytandet är 15 441,60 mk/mån.

Den pensionsgrundande lönen beräknad utan avbrytande är 15 206,81 mk/mån.

Pensionen för den första anställningsperioden:

20.12.1965 - 31.12.1994 = 348 mån 11 dg (restdagarna överförs till följande period)

$$14\,914,80 \times \frac{348}{800} = 6\,487,94 \text{ mk/mån}$$

Pensionen för den andra anställningsperioden:

1.1.1995-21.3.1999 = 50 mån 21 dg, tillsammans med restdagarna från föregående period 51 2/30 mån.

$$15\,441,60 \times \frac{51 + 2/30}{480} = 1\,642,83 \text{ mk/mån}$$

Pensionen för återstående tid:

$$15\,441,60 \times \frac{16 + 2/30}{1500} = 165,40 \text{ mk/mån}$$

Sammanlagt	8 296,17 mk/mån
<u>fribrev</u>	<u>1 082,54 mk/mån</u>
Sammanlagt	9 378,71 mk/mån

Samordningsgrund är den pensionsgrundande lönen under den andra perioden 15 441, 60 mk/mån, varav samordningsgränsen 60 % är 9 264,96mk/mån = pension.

Pensionen för anställningen utan avbrytande:

$$15\,206,81 \times \frac{348 + 11/30}{800} = 6\,621,93 \text{ mk/mån}$$

$$15\,206,81 \times \frac{50 + 21/30}{480} = 1\,606,22 \text{ mk/mån}$$

$$15\,206,81 \times \frac{16 + 2/30}{1500} = 162,88 \text{ mk/mån}$$

Sammanlagt	8 391,03 mk/mån
fribrev	1 082,54 mk/mån
Sammanlagt	9 473,57 mk/mån

Samordningsgrund är den pensionsgrundande lönen för APL-fribrevet 15 394,57 mk/mån, varav samordningsgränsen 60 % är 9 236,74 mk/mån = pension.

Eftersom pensionen efter samordning är större om den räknas utgående från separata anställningsperioder än utgående från anställningen utan avbrytande, beviljas pensionen på basis av de separata anställningsperioderna.

1.8 Tekniskt avbrytande

Om arbetstagaren i en fortlöpande anställning övergår från heltidsarbete till deltidarbete eller tvärtom, kan anställningen indelas i två separata perioder. Detta kallas tekniskt avbrytande. (4/85)

Ett tekniskt avbrytande av anställningen förutsätter att

- * anställningen har pågått minst tre år före tidpunkten för avbrytandet, (också efter automatiskt avbrytande)
- * arbetstagaren har en regelbunden arbetstid som har ändrats,
- * ändringen i arbetstiden har medfört att lönen sänkts med minst en fjärdedel eller höjts med minst en tredjedel
- * ändringen i arbetstiden inte är avsedd som tillfällig.

Det tekniska avbrytandet upphävs om pensionsfallet inträffar inom två år från avbrytandet. Hur länge anställningen annars fortgår efter det tekniska avbrytandet påverkar inte avbrytandet.

Den anställningstid på tio år som är en förutsättning för automatiskt avbrytande, som föregående stycke handlar om, räknas från ett eventuellt tekniskt avbrytande framåt.

Exempel 1.16 Tekniskt avbrytande

En arbetstagare som är född 1946 har haft en APL-anställning fr.o.m. 1.10.1988. Han övergick 1.5.1993 från heltidsarbete till deltidarbete.

Lönen för heltidsarbetet var 12 500 mk/mån och lönen för deltidarbetet är 8 200 mk/mån. Deltidsarbetet upphör 18.6.2000.

Anställningen delas in i två separata anställningsperioder. Pensionen räknas ut separat för båda perioderna. Den pensionsgrundande lönen för perioden 1.10.88 - 30.4.1993 är 12 500 mk/mån.

$$\text{Pension} = 12\,500 \times \frac{55}{800} = 859,38 \text{ mk/mån.}$$

Den pensionsgrundande lönen för perioden 1.10.88 - 18.6.2000 är 8 200 mk/mån.

$$\text{Pension} = 8\,200 \times \frac{85 + 18/30}{800} = 877,40 \text{ mk/mån.}$$

1.9 Pensionsformerna

APL-pensionsformerna är ålderspension, invalidpension, arbetslöshetspension, deltidspension och familjepension. Ålderspensionen kan betalas ut i förtid. Den kan också skjutas upp. Invalidpension betalas också i form av individuell förtidspension och rehabiliteringsstöd, som beviljas på viss tid. Dessa kan också betalas som delpensioner. Familjepension betalas som efterlevandepension och barnpension, i vissa fall också som pension till före detta make. Deltidspension och familjepension behandlas senare i var sitt kapitel.

1.9.1 Ålderspension

Den allmänna pensionsåldern är 65 år. En arbetstagare har rätt till ålderspension när han har uppnått pensionsåldern. Den anställning som arbetstagaren lämnar för att gå i pension måste dock upphöra innan pensionen kan beviljas. Ålderspensionen börjar i allmänhet den första dagen kalendermånaden efter den dag då arbetstagaren uppnått pensionsåldern, om pensionsansökan har lämnats in inom tre månader från att anställningen upphört. I annat fall börjar pensionen i början av månaden efter att ansökan lämnats in.

Exempel 1.17 Uträkning av ålderspension

Arbetstagaren är född 6.6.1935. Han har blivit anställd enligt APL 7.2.1991 och anställningen upphör när han uppnår pensionsåldern 6.6.2000. Den pensionsgrundande lönen i anställningen är 10 000

mk/mån. I anställningar som upphört tidigare har han tjänat in 4 000 mk/mån i pension.

Intjäning av pension enligt 1,5 %:

Pensionsgrundande tid 7.2.1991 - 31.12.1994 = 46 mån och 24 dg

$$10\,000 \times \frac{46 + 24/30}{800} = 585 \text{ mk/mån}$$

Intjäning av pension enligt 2,5 %:

Pensionsgrundande tid 1.1.1995 - 6.6.2000 = 65 mån och 6 dg

$$10\,000 \times \frac{65 + 6/30}{480} = 1\,358,33 \text{ mk/mån}$$

Ålderspensionen fr.o.m. 1.7.2000 är sammanlagt

$$4\,000 + 585 + 1\,358,33 = 5\,943,33 \text{ mk/mån.}$$

Samordningen inverkar inte på pensionen.

1.9.2 Förtida ålderspension

Ålderspensionen kan tas ut i förtid tidigast vid 60 års ålder. När ålderspension betalas ut i förtid, minskar pensionen med en viss procent för varje månad som pensionen betalas ut före månaden efter att pensionstagaren uppnår den allmänna pensionsåldern. Förtidsminskningen är 0,4 % per månad. Minskningen räknas bort från den fram till pensioneringstidpunkten intjänade pensionen efter samordning. Före år 2000 bestämdes förtidsminskningsprocenten enligt åldern. En kvarleva från den tiden finns fortfarande i FöPL och LFöPL, enligt vilka förtidsminskningen är 0,39 % för dem som är födda 1935.

Den förtida ålderspensionens belopp ändras inte när pensionstagaren fyller 65 år. Den förtida ålderspensionens belopp är och förblir mindre än en ålderspension som beviljas vid 65 års ålder på grund av den kortare intjäningstiden och förtidsminskningen. Förtida uttag påverkar utöver arbetspensionen också folkpensionen, eftersom arbetspensionen beaktas utan förtidsminskning vid beräkningen av folkpensionen (närmare om folkpension, se kap. 9) (A 53/85, A 24/93, A 23/99, A 6/2000)

Exempel 1.18 Förtida uttag av ålderspension

Arbetstagaren är född 4.3.1940. Han var anställd enligt APL under tiden 15.4.1974 - 31.3.1998 och tjänade då in en pension på 3 600 mk/mån (ind. 1903). Samordningen påverkar inte pensionsbeloppet. Arbetstagaren tar ut ålderspension i förtid fr.o.m. 1.4.2000.

Förtidsminskningen är 0,40 % och tiden med vilken pensionen tidigare läggs 1.4.2000 - 1.4.2005 = 5 år = 60 mån.

Förtidsminskningsprocent = $60 \times 0,4 \% = 24 \%$.

Förtidsminskningen är $0,24 \times 3\,600 = 864$ mk/mån.

Den samordnade förtida ålderspensionen fr.o.m. 1.4.2000 är $3\,600 - 864 = 2\,736$ mk/mån.

1.9.3 Uppskjuten ålderspension

Om ålderspensionen uppskjuts så att den börjar senare än i början av månaden efter att personen fyllt 65 år höjs pensionen. Från och med år 2000 är uppskovsförhöjningen 0,6 % för varje månad med vilken pensionen uppskjuts. För uppskovstid före år 2000 är uppskovsförhöjningen 1 % per månad. Uppskovsförhöjningen räknas på den samordnade pensionen som beräknats vid 65 års ålder och som omräknas till indexnivån för det år då pensionen börjar betalas. (A 53/85, A 23/99, A 6/2000)

Exempel 1.19 Uppskjuten ålderspension

Arbetstagaren är född 13.2.1935 och hans ålderspension vid 65 års ålder är 4 300 mk/månad. Arbetstagaren går i ålderspension 1.12.2000.

Uppskovstiden är 1.3.2000-30.11.2000 = 9 mån

Uppskovsförhöjningsprocenten är $9 \times 0,6 = 5,4 \%$.

Uppskovsförhöjningen är $0,054 \times 4\,300 = 232,20$ mk/mån.

Den samordnade uppskjutna ålderspensionen fr.o.m. 1.12.2000 är $4\,300 + 232,20$ mk/mån = 4 532,20 mk/mån.

1.9.4 Invalidpension

Invalidpension som beviljas tills vidare kan beviljas en arbetstagare som inte fyllt 65 år och som bedöms vara kontinuerligt arbetsoförmögen i minst ett år. Full invalidpension beviljas, om arbetsförmågan har blivit nedsatt med minst tre femtedelar. Invalidpensionen beviljas som delpension, om arbetsförmågan är nedsatt med 2/5-3/5.

Full invalidpension börjar i allmänhet efter den s.k. primärtiden för dagpenning enligt sjukförsäkringslagen. Delpension och i vissa fall också full invalidpension börjar i början av månaden efter arbetsförmågans inträde. Delpensionen är hälften av full pension. (33/81, A 8/89)

Invalidpension kan beviljas på tidigare grunder, om arbetstagaren blir arbetsoförmögen på nytt inom två år från att den tidigare invalidpensionen (full invalidpension, delinvalidpension eller individuell förtidspension) har upphört. Om arbetsoförmågan beror på samma sjukdom som tidigare, kan invalidpension beviljas på tidigare grunder också om det har gått längre tid än två år. (Pärmen Invalidpension och individuell förtidspension A 23/91, del 14).

Om arbetstagaren blir arbetsoförmögen på grund av en sjukdom som han hade redan när anställningen började, har han rätt till invalidpension på grund av denna anställning endast om anställningen hunnit fortgå i minst ett år innan han blev arbetsoförmögen (begränsningsstadgande). Om arbetsförmågan inträder inom mindre än ett år från den tidpunkt då anställningen började, bestäms invalidpension med pension för återstående tid på basis av den pensionsgrundande lönen i den tidigare anställning till vilken den återstående tiden ansluts. Den pension som intjänats i en begränsad anställning fogas till ålderspension som beviljas efter invalidpensionen. (Pärmen Invalidpension och individuell förtidspension A 23/91, del 7).

Rehabiliteringsstöd

Invalidpension betalas som rehabiliteringsstöd, om arbetstagarens arbetsförmåga åtminstone delvis kan återställas genom vård eller rehabilitering och det har gjorts upp en vård- eller rehabiliteringsplan för honom. Liksom invalidpension som beviljas tills vidare kan också rehabiliteringsstöd beviljas endast om arbetstagaren har varit eller kan bedömas vara arbetsoförmögen i minst ett år från den tidpunkt då arbetsförmågan uppstått. Rehabiliteringsstödet är lika stort som invalidpension som beviljas tills vidare och det kan också beviljas till beloppet för delpension. Rehabiliteringsstödet beviljas alltid på viss tid. (A 47/95)

Exempel 1.20 Rehabiliteringsstöd

Arbetstagaren är född 29.1.1956. Han var anställd enligt APL 1.8.1979 – 15.6.1999. Han blev arbetsoförmögen 16.6.1999. Den pensionsgrundande lönen är 9 800 mk/månad.

Efter primärtiden för sjukdagpenning enligt sjukförsäkringen beviljas arbetstagaren rehabiliteringsstöd för tiden 1.7.2000 - 31.12.2001. Han deltar i yrkesinriktad rehabilitering 1.9. - 31.12.2000.

Rehabiliteringsstödet är lika stort som invalidpension som beviljas tills vidare.

Pensionen för tiden som anställd är

$$9\,800 \times \frac{238 + 15/30}{800} = 2\,921,63 \text{ mk/mån.}$$

Pensionen för den återstående tiden är

$$9\,800 \times \frac{79 + 14/30}{800} = 973,47 \text{ mk/mån}$$

$$9\,800 \times \frac{120}{1000} = 1\,176 \text{ mk/mån}$$

$$9\,800 \times \frac{60}{1500} = 392 \text{ mk/mån}$$

Rehabiliteringsstödet är sammanlagt $2\,921,63 + 973,47 + 1\,176 + 392 = 5\,463,10$ mk/mån. Samordningen inverkar inte på pensionen.

Rehabiliteringstillägg

Rehabiliteringstillägget är ett tillägg som betalas utöver rehabiliteringsstöd, tills vidare beviljad invalidpension eller individuell förtidspension. Det är 33 procent av den samordnade pensionen som betalas till pensionstagaren. Det betalas endast för de fulla kalendermånader under vilka pensionstagaren har deltagit i aktiv rehabilitering ordnad av arbetspensionsanstalten. Rehabiliteringstillägget betalas separat av den offentliga och den privata sektorns pensionssystem. Den privata sektorns tilläggspensioner beaktas inte när rehabiliteringstillägget beräknas. (A 47/95)

Exempel 1.21 Rehabiliteringstillägg

I exempelfallet ovan betalas utöver rehabiliteringsstödet rehabiliteringstillägg under den tid som yrkesinriktad rehabilitering pågår, 1.9. - 31.12.2000. Rehabiliteringstillägget är 33 %, dvs.

$$0,33 \times 5\,463,10 = 1\,802,82 \text{ mk/mån.}$$

Rehabiliteringsstödet och -tillägget är sammanlagt 7 265,92 mk/mån.

Rehabiliteringspenning

För att förebygga arbetsoförmåga betalas rehabiliteringspenning till arbetstagare som arbetar men hotas av arbetsoförmåga och för vilken pensionsanstalten ordnar yrkesinriktad rehabilitering. Dess belopp är 133 % av det sammanlagda beloppet av alla invalidpensioner som betalas av olika pensionssystem efter samordning. Rehabiliteringspenningens belopp är alltså lika stort som rehabiliteringsstödet och -tillägget sammanlagt (se ex. 1.20 och 1.22). Rehabiliteringspenningen betalas helt och hållet av den arbetspensionsanstalt inom den offentliga eller den privata sektorn som ordnar rehabiliteringen. Den privata sektorns tilläggspensioner beaktas inte när rehabiliteringspenningen beräknas. (A47/95)

Om pensionsfallet inträffar innan det har gått två år från att rehabiliteringspenningen enligt arbetspensionslagarna har upphört, bestäms invalidpensionen på samma sätt som den hade bestämts om personen hade blivit arbetsoförmögen vid den tidpunkt då rehabiliteringslöftet gavs. (A 30/97)

1.9.5 Individuell förtidspension

Individuell förtidspension kan beviljas arbetstagare som fyllt 60 år och vars arbetsförmåga med hänsyn till ett antal faktorer har försämrats till den grad att det inte är skäligt att förutsätta att han arbetar vidare. Personer födda före 1944 kan beviljas individuell förtidspension efter att de fyllt 58 år. (A 33/93, A 23/99)

Individuell förtidspension bestäms på samma sätt som full invalidpension. I pensionen skall ingå rätt till återstående tid, om arbetstagaren inte gått i ålderspension från den offentliga sektorn vid en sänkt pensionsålder.

Individuell förtidspension börjar betalas som delpension, om pensionstagarens förvärvsinkomster överstiger 90 mk i månaden på indexnivå 142 (1 206,13 mk/mån på indexnivån 1903 år 2000) men är lägre

än 60 % av den pensionsgrundande lönen. Om förvärvsinkomsterna överstiger 60 % av lönen, blir den individuella förtidspensionen vilande för den tid som pensionstagaren arbetar, dock högst fem år. Pensionstagaren tjänar inte in ny pension medan han arbetar utom i de fall då återstående tid har anslutits till pensionen.

Vanligtvis ansöker man först om ett förhandsbeslut om individuell förtidspension. Pensionsfallet för individuell förtidspension är den dagen då också den sista förutsättningen för pensionen har uppstått. Den individuella förtidspensionen börjar när alla förutsättningar för beviljande av pensionen har uppstått, tidigast från och med månaden efter att ansökan om pension eller förhandsbeslut har lämnats in. (A 23/91, LA 16/99)

Exempel 1.22 Individuell förtidspension

Arbetstagaren är född 10.5.1942. Den sista anställningen pågick från 1.6.1997 till 15.1.2000. Arbetstagaren blev arbetsoförmögen 18.3.2000. Den pensionsgrundande lönen är 10 900 mk/mån. Dessutom har han tjänat in pension i tidigare anställningar, 4 250 mk/mån på indexnivån för år 2000. Arbetstagaren går i individuell förtidspension 1.6.2000, när han även uppfyller ålderskravet.

Pensionen för tiden i den sista anställningen är

$$10\,900 \times \frac{31 + 15/30}{800} = 429,19 \text{ mk/mån.}$$

Pensionen för den återstående tiden 10.5.2000 - 10.5.2007 är

$$10\,900 \times \frac{24 + 1/30}{1000} = 261,96 \text{ mk/mån}$$

$$10\,900 \times \frac{60}{1500} = 436 \text{ mk/mån.}$$

Den individuella förtidspensionen är $4\,250 + 429,19 + 261,96 + 436 = 5\,377,15$ mk/mån. Samordningen inverkar inte på pensionen.

Exempel 1.23 Individuell förtidspension som delpension

Pensionstagaren får individuell förtidspension. Pensionsbeloppet är 4 862 mk/mån och den pensionsgrundande lönen 8 840 mk/mån på indexnivån för år 2000. Medan han får individuell förtidspension börjar han 1.2.2000 en anställning, där lönen är 5 000 mark/mån.

Den individuella förtidspensionen börjar betalas som delpension, eftersom förvärvsinkomsterna överstiger gränsbeloppet enligt APL, men är lägre än 60 % av den pensionsgrundande lönen. Delpensionen är hälften av full pension.

Delpension = $0,50 \times 4\,862 = 2\,431$ mk/mån.

1.9.6 Arbetslöshetspension

Arbetslöshetspension kan beviljas en person som

- * har fyllt 60 år
- * har fått ett intyg från arbetslöshetskassan eller FPA om att han har fått arbetslöshetsdagpenning för maximitiden (500 dagar har gått ut eller rätten till tilläggsdagar har upphört i slutet av den månad då personen har fyllt 60 år)
- * har fått Arbetskraftsbyråns intyg över att han är anmäld hos Arbetskraftsbyrån som arbetslös arbetssökande och inget arbete kan anvisas honom
- * har under de femton år som omedelbart föregår pensionsfallsåret haft pensionsgrundande förvärvsarbete i sammanlagt fem år. De fem åren i arbete räknas enligt månads- eller dagtekniken beroende på när anställningen upphört.

Arbetslöshetspensionen börjar i början av månaden efter att alla villkor för beviljande av pension har uppfyllts (A 4/94, A 37/99, A 6/2000). Om arbetstagaren blir arbetslös på nytt inom ett år från att en period med arbetslöshetspension har upphört, börjar den tidigare pensionen betalas ut på nytt.

Pensionsfall för arbetslöshetspension

Som pensionsfall för arbetslöshetspension betraktas den dag då alla villkor för beviljande av arbetslöshetspension har uppfyllts. I allmänhet är det den sista dagen i månaden innan pensionen börjar, om Arbetskraftsbyråns intyg har daterats inom en månad från den dagen då den arbetslöse har fått arbetslöshetskassans intyg över att dagpenning betalats för maximitiden. Om Arbetskraftsbyråns intyg har daterats senare, inträffar pensionsfallet den dagen då intyget undertecknas.

Hur arbetslöshetspensionen bestäms

Arbetslöshetspensionen bestäms på samma sätt som den invalidpension som skulle ha beviljats sökanden om han hade haft rätt till invalidpension

vid pensionsfallstidpunkten. Från och med 1.1.2000 kan arbetslöshetspension beviljas

- * som fribrev som inte innehåller och inte heller kommer att innehålla pensionsdel för återstående tid
- * med en vilande pensionsdel för återstående tid eller
- * enligt de gamla reglerna med pensionsdel för återstående tid (se Arbetstagare som är född före 1945).

Arbetslöshetspension med vilande pensionsdel för återstående tid avser en sådan arbetslöshetspension i vilken pensionsdelen för återstående tid inte betalas, trots att personen har rätt till pension för återstående tid. En sådan arbetslöshetspension betalas till beloppet av den pension som personen tjänat in före pensionsfallet. Pensionsdelen för återstående tid fogas först till ålderspension eller eventuell familjepension som beviljas efter en sådan pension. Om en arbetslöshetspension med vilande pensionsdel för återstående tid ändras till invalidpension, börjar den vilande pensionsdelen för återstående tid inte utbetalas, dvs. pensionsbeloppet ändras inte. Vilande pensionsdel för återstående tid fogas till den intjänade pensionen först när invalidpensionen ändras till ålders- eller familjepension.

Arbetslöshetspension med vilande pensionsdel för återstående tid utökas med arbetspensionstillägg och eventuellt barntillägg som räknas ut på basis av den intjänade pensionen. Arbetspensionstillägg och barntillägg som räknas ut på basis av pensionsdelen för återstående tid fogas först till ålderspension som beviljas efter arbetslöshetspensionen. Familjepension utökas endast med arbetspensionstillägg, inte med barntillägg.

Rätt till återstående tid

Rätten till pension för återstående tid utreds antingen på den första tilläggsdagen, pensionsfallsdagen eller den första dagen i den första anställningen på vilken lagen om förbättrande av sysselsättningsförutsättningarna för 55 år fyllda arbetslösa tillämpas.

Om den arbetslöse fyller 57 år innan han har fått inkomstrelaterad dagpenning eller grunddagpenning för maximitiden 500 dagar, får han dagpenning till slutet av den månad då han fyller 60 år (tilläggsdagar). En enda sådan tilläggsdag räcker till för att rätten till återstående tid skall bestå, om den var i kraft under den första tilläggsdagen (se 1.2.2).

Normalt ansluts återstående tid till en anställning eller företagarperiod som pågått i sex månader. Enligt lagen om förbättrande av sysselsättningsförutsättningarna för 55 år fyllda arbetslösa skall en anställning dock fortgå i mer än tio månader, för att återstående tid skall kunna anslutas till en anställning som omfattas av lagen. Om arbetet är företagarverksamhet, tillämpas denna lag inte på det (A 16/98, A 20/98, A 23/99, A 37/99). Även om rätten till återstående tid undersöks den första tilläggsdagen kan

återstående tid anslutas till förvärvsarbete under tilläggsdagarna, om personen under perioden med tilläggsdagar före pensionsfallet idkar företagaverksamhet som berättigar till pension för återstående tid eller har en anställning som fortgår mer än tio månader.

Arbetstagare som är född före 1945

De ovan relaterade bestämmelserna, som trädde i kraft 1.1.2000 tillämpas alltid på personer som är födda 1945 eller senare.

En arbetstagare som är född före 1945 kan få arbetslöshetspension enligt de gamla bestämmelserna, som var i kraft före 1.1.2000 om han **1.1.2000**

- * har rätt till arbetslöshetsdagpenning enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa eller utbildningsstöd enligt lagen om arbetskraftspolitisk vuxenutbildning, dvs. får arbetslöshetsdagpenning eller utbildningsstöd. Han anses ha rätt till arbetslöshetsdagpenning även i det fall att
 - självrisktiden för arbetslöshetsdagpenning pågår
 - arbetslöshetsdagpenning inte betalas ut p.g.a. en godtagbar orsak (sjukdom, intagning på vårdanstalt)
 - arbetslöshetsdagpenning inte betalas på grund av periodisering av avgångsvederlag eller annan inkomst av arbete.

Även om personen vid årsskiftet har rätt till arbetslöshetsdagpenning, består rätten till arbetslöshetspension enligt de gamla reglerna endast om uppsägningen har skett före 1.8.1999 (eller 1.7.1999 om uppsägningstiden var sex månader). Uppsägningstiden har dock ingen betydelse om personen har fått arbetslöshetsdagpenning för 100 dagar innan den pensionsberättigande anställningen upphör eller permitteringen börjar eller om det är fråga om en anställning på viss tid som upphör. Då räcker det med att personen 1.1.2000 har rätt till arbetslöshetsdagpenning. Om personen är arbetslös 1.1.2000 och får **arbetsmarknadsstöd**, omfattas han av de nya bestämmelserna såtillvida han inte har fått arbetslöshetsdagpenning för 100 dagar under år 1999.

- * arbetar, men
 - det är fråga om en högst tio månader lång anställning som omfattas av lagen om förbättrande av sysselsättningsförutsättningarna för 55 år fyllda arbetslösa eller
 - han har fått arbetslöshetsdagpenning eller vuxenutbildningsstöd för minst 100 dagar år 1999. (A37/99)

Enligt den gamla lagen betraktas som pensionsfall för arbetslöshetspension den dag då den arbetslösa för första gången har de facto betalats arbetslöshetspenning under 60 veckor + en månad (granskningsperioden) bakåt från den dag då arbetskraftsbyrån gett sitt intyg. I praktiken fastställer utbetalaren av arbetslöshetsdagpenningen (arbetslöshetskassan eller FPA)

pensionsfallet i intyget om dagpenning så att det inträffar den första dagen med arbetslöshetsdagpenning under en period på 60 veckor bakåt från intygets datum. Den dagen är tidpunkten för pensionsfallet, om den som får dagpenning besöker Arbetskraftsbyrån inom en månad från intygets datum.

Enligt de gamla reglerna räknas pensionsdelen för återstående tid med redan i arbetslöshetspensionen, om personen har rätt till återstående tid. Pensionsbeloppet påverkas inte av att arbetslöshetspensionen ändras till ålderspension. Närmare information om skyddsbestämmelserna i fråga om arbetslöshetspension finns i bilaga 7.

Exempel 1.24 Arbetslöshetspension med pensionsdel för återstående tid

Arbetstagaren är född 16.5.1943. Han har haft en APL-anställning 11.1.1968 - 31.7.1999. Den pensionsgrundande lönen är 9 000 mk/mån.

Arbetstagaren får arbetslöshetsdagpenning utan avbrott från och med 11.8.1999 fram till 60 års ålder. Den första tilläggsdagen efter 500 dagar med arbetslöshetsdagpenning är 20.7.2001, som man kommer fram till genom att lägga 1 år 11 mån 19 dg till den dagen då anställningen upphörde (sju dagars självrisktid). Rätten till återstående tid är i kraft den första tilläggsdagen.

Det antagna datumet för dagpenningsintyget är 16.5.2003 (då arbetstagaren fyller 60 år). Under en 60 veckors period (ca 1 år 2 mån) från detta datum bakåt räknat är den första dagen med arbetslöshetsdagpenning 17.3.2002, då pensionsfallet för arbetslöshetspension inträffar. Arbetstagaren har också rätt till pensionsdel för återstående tid.

Arbetstagaren har rätt till arbetslöshetspension, eftersom han har haft pensionsberättigande arbete i mer än fem år under de 15 år som omedelbart föregår pensionsfallet.

Pensionen för tiden som anställd är $9\,000 \times \frac{378 + 20/30}{800} = 4\,260$ mk/mån

Pensionen för den återstående tiden 17.3.2002 - 16.5.2008

$9\,000 \times \frac{14}{1000} = 126$ mk/mån

$9\,000 \times \frac{60}{1500} = 360$ mk/mån

Arbetslöshetspensionen före arbetspensionstillägg och samordning är $4\,260 + 126 + 360 = 4\,746$ mk/mån.

Arbetstagaren har åren 1999 - 2001 fått arbetslöshetsdagpenning för sammanlagt 622 dagar.

$$\frac{622}{22} = 28 \text{ mån}$$

$$\text{Arbetspensionstillägget är } 4\,746 \times \frac{0,8 \times 28}{504 - 28} = 223,34 \text{ mk/mån.}$$

Pensionen och arbetspensionstillägget är sammanlagt $4\,746 + 223,34 = 4\,969,34$ mk/mån. Samordningen inverkar inte på pensionen.

Exempel 1.25 Arbetslöshetspension med vilande pensionsdel för återstående tid

Arbetstagaren är född 10.11.1945. Han har senast haft en APL-anställning 1.9.1990 - 31.1.2001. Den pensionsgrundande lönen i anställningen är 13 900 mk/mån. Den före arbetslösheten intjänade pensionen är sammanlagt 8 670 mk/mån och den högsta pensionsgrundande lönen 16 600 mk/mån. Pensionsfallet inträffar 30.11.2005.

Arbetspensionstillägg:

Arbetslöshetsdagpenning under tiden 12.2.2001 - 31.12.2004: 1 008 dg

$$\frac{1\,008}{22} = 45 \text{ mån}$$

$$\text{Koefficient för arbetspensionstillägget: } \frac{0,8 \times 45}{504 - 45} = 0,0784$$

Arbetspensionstillägget är $8\,670 \times 0,0784 = 679,73$ mk/mån.

Pensionen och arbetspensionstillägget är sammanlagt $8\,670 + 679,73 = 9\,349,73$ mk/mån.

Arbetslöshetspensionen fr.o.m. 1.12.2005 är 9 349,73 mk/mån. Samordningen inverkar inte på pensionen.

Ålderspension som beviljas efter arbetslöshetspensionen vid 65 års ålder:

Vilande pensionsdel för återstående tid fogas till ålderspensionen fr.o.m. 1.12.2010:

Pensionen för den återstående tiden 30.11.2005 - 10.11.2010 är

$$13\,900 \times \frac{59 + 11/30}{1500} = 550,13 \text{ mk/mån}$$

Fribrevspension 8 670 mk/mån + pension för återstående tid 550,13 mk/mån = 9 220,13 mk/mån.

Arbetspensionstillägg: $9\,220,13 \text{ mk/mån} \times 0,0784 = 722,86 \text{ mk/mån}$.

Pensionen och arbetspensionstillägget är sammanlagt

$$9\,220,13 \text{ mk/mån} + 722,86 \text{ mk/mån} = 9\,942,99 \text{ mk/mån}.$$

Samordningen inverkar inte på pensionen.

Exempel 1.26 Arbetslöshetspension som fribrev

Arbetstagaren är född 31.1.1940. Han har senast haft en APL-anställning 25.8.1982 - 27.3.1991. Innan han blev arbetslös hade han tjänat in en pension på 5 500 mk/mån. Den högsta pensionsgrundande lönen är 12 500 mk/mån. Maximitiden för inkomstrelaterad dagpenning från arbetslöshetskassan gick ut våren 1993 innan arbetstagaren fyllde 55 år, vilken innebär att han inte har rätt till tilläggsdagar. Sedermera har han fått grunddagpenning och arbetsmarknadsstöd.

Arbetstagaren får arbetslöshetspension som fribrev fr.o.m. 1.2.2000, när han har fått arbetslöshetskassans intyg över att dagpenning betalats för maximitiden.

Månader som ger rätt till arbetspensionstillägg, när arbetslöshetsdagpenningen har betalats före år 1997

$$\frac{500}{22} = 22 \text{ mån.}$$

$$\text{Arbetspensionstillägget är } 5\,500 \times \frac{22}{504 - 22} = 251,04 \text{ mk/mån.}$$

Pensionen är sammanlagt $5\,500 + 251,04 = 5\,751,04 \text{ mk/mån}$.
Samordningen inverkar inte på pensionen.

1.10 Engångsbelopp och dröjsmålsförhöjning

Om pensionsbeloppet före samordningen är lägre än 67,01 mk/mån år 2000 (5 mk/mån ind. 142), betalas pensionen som ett engångsbelopp, som beräknas enligt koefficienter som social- och hälsovårdsministeriet fastställt. Koefficienterna och detaljerade anvisningar om hur engångsbeloppet skall räknas finns i PSC:s cirkulär A 7/2000.

Om handläggningen av en pension på en pensionsanstalt tar längre än tre månader, måste anstalten betala en dröjsmålsförhöjning på pensionen. Dröjsmålsförhöjningen följer räntesatsen enligt 4 § 3 mom. räntelagen. Dröjsmålsförhöjningen betalas inte om den är lägre än 28 mk enligt index för år 2000 (15 mk ind. 1006). (A 22/92, A 15/95, A 39/97, LA 17/94, LA 2/95)

Beräkningen av APL-pensionen steg för steg

- * **Den pensionsgrundande tiden i den sista APL-anställningen räknas ut med beaktande av**
 - anställningstiden efter 23 års ålder
 - eventuell återstående tid
 - eventuell sänkt pensionsålder
- * **Intjäningsprocenterna under olika perioder i den fortgående anställningen räknas**
 - tiden före 1.7.1962 (1%) halveras
 - tiden efter 30.6.1962 (1,5 %)
 - tiden från början av det år då arbetstagaren fyllde 60 år (2,5 %)
 - återstående tid 50-60 år (1,2 %)
 - återstående tid 60-65 år (0,8 %)
- * **Den pensionsgrundande lönen i anställningen beräknas** (se beräkningen av den pensionsgrundande lönen s. 33)
- * **Pensionen för perioder med olika intjäningsprocent under anställningen räknas ihop**
 - pensionsgrundande tid x intjäningsprocent x pensionsgrundande lön
- * **Pensionerna för olika APL-anställningar räknas ihop**
- * **Arbetspensionstillägg och barntillägg räknas in i pensionen**
- * **Pensionerna enligt den privata sektorns pensionslagar räknas ihop**
- * **Förutsättningarna för betalning av fribrevspension allt i ett undersöks**
- * **Pensionen från den privata sektorn samordnas med beaktande primära förmåner och offentliga sektorns arbetspensioner**
- * **Hur den samordnade pensionen påverkas av ett automatiskt avbrytande undersöks**
- * **Förtidsminskning eller uppskovsförhöjning beräknas**

I praktiken framgår de intjänade pensionerna för tidigare anställningar (fribreven) och arbetspensionstilläggsprocenten av PSC:s registerutdrag. De uppgifter om den sista anställningen som behövs för uträkningen av pensionen får arbetspensionsanstalten av arbetsgivaren.

2 KAPL-PENSION

2.1 Lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden (KAPL)

Lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden, KAPL, trädde i kraft 1.7.1962, samtidigt som APL. Lagen omfattar personer som arbetar inom branscher för vilka kortvariga anställningar är karaktäristiska. Lagen gäller bl.a. anställda inom byggnads-, skogs-, lantbruks- och hamnbranschen. Även anställda inom den offentliga sektorn som arbetar inom motsvarande branscher kan omfattas av KAPL om de inte är fast anställda året runt. En arbetstagare omfattas av lagen från början av det år då han fyller 14 år.

KAPL tillämpas endast på arbetare, inte tjänstemän. Lagen tillämpas på anställda inom rör- och elbranschen som är anställda på byggfirmor.

2.1.1 Beräkningsprinciper och pensionsformer

KAPL-pensionens nivå motsvarar APL-pensionens. Beräkningen av KAPL-pension skiljer sig dock från APL i och med att pensionen inte räknas utgående från anställningarna utan från de sammanlagda lönerna under de arbetsår då lönerna överskrider en minimigräns. Markbeloppen i lagen är på indexnivå 100 för år 1962.

2.2 Pensionsgrundande tid och löner

Rätt till KAPL-pension uppstår på grund av arbete, återstående tid, tid med heffektiv pension, förmåner som ger rätt till arbetspensionstillägg och uppskovstid i likhet med APL. Rätten till KAPL-pension baserar sig emellertid i första hand på lönebeloppet i stället för anställningens längd. Enligt KAPL beaktas inte anställningstid eller löner under tiden före 1.7.1962. På KAPL-pensioner tillämpas inte heller dagtekniken enligt APL.

2.2.1 Anställningstid och pensionsgrundande löner

Till KAPL-pension berättigar de löner från och med början av den månad då personen fyllt 23 år (tidigast fr.o.m. 1.7.1962) som överstiger det lägre gränsbeloppet enligt KAPL (se bilaga 5) och för vilka försäkringspremie enligt KAPL skall betalas. Det lägre gränsbeloppet är 3 806 mark år 2000 (200 mk enligt index 100). När pensionen räknas ut justeras beloppen med APL-index. Från de pensionsgrundande lönerna görs ett avdrag som

motsvarar arbetstagares pensionsavgift under respektive år, på samma sätt som i APL. Då kan lönerna underskrida gränsbeloppet efter avdraget.

Avvikande från APL räknas semesterersättning, som betalas när en anställning upphör, med i den pensionsgrundande lönen enligt KAPL.

2.2.2 Återstående tid och lön för återstående tid

Förut- Även återstående tid är pensionsgrundande (tiden från
sätt- pensionsfallet fram till pensionsåldern), om arbetstagaren inom
ningar KAPL-branscherna har förtjänat minst det övre gränsbeloppet
enligt KAPL (se bilaga 5) inom 540 dagar

- * innan den sjukdom som lett till arbetsoförmåga har inträtt
- * före pensionsfallet,
- * före den första tilläggsdagen eller
- * innan en högst 10 månader lång anställning börjat, om personen har fyllt 55 år (se nedan eller APL 1.2.2).

Det högre gränsbeloppet är 15 224 mark år 2000 (800 mk enligt index 100). Den ovannämnda granskningsperioden på 540 dagar förlängs av dagar då arbetstagaren har fått förmåner som räknas upp i bilaga 3.

I övrigt är villkoren gällande bosättning och försäkringsperioder desamma i KAPL som i APL (se APL 1.2.2). För att rätt till återstående tid skall uppstå måste anställningstiden som krävs (tolv månader inom loppet av tio år) vara faktisk tid i arbete (utbetalningsmånaden för KAPL-lön motsvarar i anställningsregistret en månads faktiskt arbete under ett kalenderår då KAPL-lönerna uppgår till minst det lägre gränsbeloppet). När anställningstiden beräknas omvandlas KAPL-lönerna inte till anställningsmånader med hjälp av gränsbeloppet enligt APL, såsom man gör när man utreder om en arbetstagare har rätt till arbetslöshets- eller deltidspension (se 2.5).

Lön för Lönen för återstående tid är det månatliga medeltalet av de
återstå- indexjusterade årslönerna efter avdrag för arbetstagares
ende tid pensionsavgift under de år då lönen överskridit det övre
gränsbeloppet. Medeltalet fås genom att dividera summan av årslönerna med antalet månader som ingår i de aktuella åren (= medellön, lön för återstående tid). Vid beräkningen av lönen för återstående tid beaktas arbetstagarens löner från och med det kalenderår då arbetstagaren fyller 23 år (A 4/99). Om den återstående tiden bestäms enbart på grundval av KAPL, läggs också APL-lönerna under beräkningsåren för medellönen till KAPL-lönerna (till beloppet av den pensionsgrundande lönen enligt APL). APL-lönernas belopp räknas genom att multiplicera den pensionsgrundande APL-lönen med tiden i arbete under beräkningsåret för medellönen. Tiden räknas med en dags noggrannhet. Från och med år 1998 räknas också

KoPL-lönerna med i KAPL-medellönen, om de årliga KoPL-lönerna överskrider det lägre gränsbeloppet.

Från de kalenderår (försäkringsåren) som ligger till grund för beräkningen av lönen för den återstående tiden räknas den tid bort för vilken arbetstagaren före pensionsfallsåret har fått förmåner som berättigar till arbetspensionstillägg (se bilaga 3). De olika förmånsdagarna omvandlas förmånsslagsvis till att motsvara 360 dagar genom att multiplicera antalet förmånsdagar med 360 och dividera med det maximala antalet dagar för vilka respektive förmån i medeltal kan betalas per år (högsta antal dagar per månad enligt bilaga 3 multiplicerat med tolv) (A 4/99). Dagar med förmåner som berättigar till arbetspensionstillägg dras dock inte av om lön (APL, KAPL, KoPL) och förmån har betalats samtidigt. Av det år då arbetstagaren insjuknat beaktas endast tiden fram till den dag då han insjuknade. Den återstående tiden räknas i månader från pensionsfallet till pensionsåldern.

I vissa situationer kan KAPL-löner ersättas med löner som omfattas av någon annan lag. Om personen har rätt till återstående tid enligt APL, FöPL eller LFöPL med stöd av efterkarensbestämmelserna, men den återstående tiden ansluts till KAPL-lönerna för att personens KAPL-löner överskrider det högre gränsbeloppet, kan medellönen enligt KAPL ersättas med en högre pensionsgrundande APL-lön eller arbetsinkomst enligt FöPL eller LFöPL. Om arbetstagaren inte har en enda KAPL-lön som överskrider det högre gränsbeloppet, räknas pensionen för återstående tid enligt en medelmånadslön som beräknats enligt det högre gränsbeloppet.

Om arbetstagaren samtidigt har rätt till pension med återstående tid enligt lagen om pension för lantbruksföretagare (se kapitel 6), räcker det med att KAPL-lönen under 540 dagar uppgår till det lägre gränsbeloppet för att arbetstagaren skall ha rätt till återstående tid enligt KAPL. Då beräknas lönen för den återstående tiden enligt KAPL på de KAPL-löner som överstigit det lägre gränsbeloppet.

55 år/ I fråga om KAPL tillämpas också den tidsbegränsade lagen om
10 mån förbättrande av sysselsättningsförutsättningarna för 55 år fyllda
-regeln arbetslösa (se APL 1.2.2). Den anställningstid på högst 10
månader som nämns i lagen avser i detta fall arbete som utförts utan avbrott
för samma arbetsgivare. Dessa löner för KAPL-arbete under högst tio
månader tas inte med vid beräkningen av medelmånadslönen, men
arbetstagaren tjänar dock in pension på basis av dem fram till pensionsfallet.

Om arbetstagaren är anställd hos samma arbetsgivare längre än 10 månader utan avbrott beaktas lönen i denna KAPL-anställning vid beräkningen av lönen för återstående tid. (A 20/98, A 23/99, A 37/99)

2.3 Intjänning av pension

Intjänandet av ålderspension börjar från och med de KAPL-löner som arbetstagaren förtjänat under den månad då han fyller 23 år. Han kan dock få invalidpension redan innan han fyllt 23 år och förmånstagare kan få familjepension efter en arbetstagare som avlidit före 23 års ålder.

Från och med 1.7.1962 tjänar man in pension med 1,5 % om året:

$$\text{Månatlig pension} = \frac{1}{800} \times \text{summan av KAPL-lönerna efter indexjustering och avdrag för arbetstagares pensionsavgift}$$

Från och med det år då arbetstagaren fyller 60 år är intjäningsprocenten 2,5 % (i likhet med APL)

$$\text{Månatlig pension} = \frac{1}{480} \times \text{summan av KAPL-lönerna efter indexjustering och avdrag för arbetstagares pensionsavgift}$$

För lönen för återstående tid och tiden med heffektiv pension tjänar man in KAPL-pension enligt 1,2 % per år från dagen efter 50-årsdagen till 60-årsdagen och enligt 0,8 % från dagen efter 60-årsdagen till 65-årsdagen. Reglerna är alltså desamma som i APL.

Intjäningsprocenten för återstående tid och heffektiv pension är dock 1,5 % om

- * pensionsfallet inträffade före 1996
- * en pension som beviljats före 1996 beviljas på nytt på tidigare grunder år 1996 eller senare
- * arbetstagaren är född före 1943 och hade rätt till arbetslöshetsdagpenning 1.1.1996. Om en sådan arbetstagare emellertid var permitterad (och fick hel eller jämkad dagpenning) efter 31.10.1995 och återvände till samma arbetsgivares tjänst före 29.2.1996, har han inte rätt till intjäningsprocenten 1,5 %. (A 46/95)

Pensionen begränsas genom **samordning** till 60 procent av den högsta pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten (se närmare kap.9).

2.4 Tillägg till pensionen

Barn tillägg och arbetspensionstillägg fastställs enligt KAPL på samma sätt som enligt APL (se APL 1.6) Också uppskovsförhöjning och förtidsminskning bestäms i enlighet med APL.

2.5 Pensionsformerna

KAPL-pension beviljas i princip på samma sätt som APL-pension. Ålderspension beviljas alltid från början av månaden efter ansökan. KAPL-arbetet behöver emellertid inte ha upphört när arbetstagaren börjar få ålderspension. Som pensionsgrundande lön för ålderspension betraktas inte de löner som arbetstagaren förtjänat under den månad då han fyller 65 år och de sex föregående kalendermånaderna. Som månadslön under denna period räknas den indexjusterade medellönen under tolv månader före denna period.

För att få deltidspension eller arbetslöshetspension krävs 5 år pensionsberättigande anställningstid under de 15 sista kalenderåren före pensionsfallsåret. KAPL-lönerna omvandlas till att motsvara dessa tider genom att KAPL-lönerna under respektive år divideras med APL-gränsbeloppet. Högst 12 månader beaktas per år. För att få deltidspension måste man dessutom ha tolv månader heltidsarbete under de sista 18 månaderna före deltidspensionen. I fråga om KAPL-anställningar kan arbetstiden inte alltid fastställas, utan heltidsarbetet måste beräknas utgående från lönen.

Exempel 2.1 Fribrevspension

Arbetstagaren är född 7.3.1945. Hans KAPL-löner är följande:

år 1991	1 500,00 mk	under gränsbeloppet
år 1993	105 650,00 mk	
år 1995	122 785,00 mk	

Lönerna uppräknade till nivån år 2000 (ind. 1903)

$$\text{år 1993} \quad 105\,650 \times \frac{1903}{1688} = 119\,106,61 \text{ mk}$$

$$\text{år 1995} \quad 122\,785 \times \frac{1903}{1712} = 136\,483,56 \text{ mk}$$

Sammanlagt 255 590,17 mk

$$\text{Pension} = \frac{255\,590,17}{800} = 319,49 \text{ mk/mån.}$$

KAPL-fribrevspensionen är 319,49 mk/mån enligt index 1903.

Exempel 2.2 KAPL-invalidpension

Arbetstagaren är född 20.10.1940. Han blir arbetsförmögen 1.6.2000. Han har varit anställd enligt APL 16.10.1966 - 7.5.1989. Den pensionsgrundande lönen är 12 500 mk/mån och pensionen 4 218,75 mk/mån enligt index 1903 för år 2000. För KoPL-löner, 4 700 mk efter avdrag för arbetstagares pensionsavgift, har han tjänat in 5,88 mk/mån i pension.

Arbetstagaren har haft KAPL-löner enligt följande:

År	KAPL-löner mk/år enl. index för arb. året	KAPL-löner mk/år ind. 1903*	För- tjänst- mån.	Arb.lösh. dagar	KoPL-löner mk/år ind. 1903*
1989	62 000	85 065,61	12	32	
1990	102 000	131 064,15	12		
1991	104 000	124 082,76	12		
1992	115 000	130 109,99	12		
1993	117 000	131 902,25	12		
1994	100 000	112 736,97	12	30	
1995	108 000	120 049,07	12		
1996	102 000	106 504,64	12		
1997	98 000	99 442,64	12	66	
1998	110 000	109 310,41	12		
1999	120 000	116 502,72	12		
2000	53 000	50 509,00	5		4 700
		1 317 280,21	137	128	4 700

* Lönerna fr.o.m. 1.1.1996 efter avdrag för ett belopp som motsvarar arbetstagares pensionsavgift.

Den intjänade pensionen är $\frac{1\,317\,280,21}{800} = 1\,646,60$ mk/mån.

Vid beräkningen av KAPL-medellönen för återstående tid läggs KoPL-löner på 4 700 mk till KAPL-lönerna år 2000 och APL-löner på 52 916,67 mk (= $4\,7/30 \times 12\,500$) till KAPL-lönerna år 1989.

$1\,317\,280,21 + 4\,700 + 52\,916,67 = 1\,374\,896,88$ mk

Antalet försäkringsår som beräkningen av KAPL-medellönen baseras på är 11 år 5 mån = 137 mån = 4110 dg. Antalet dagar med arbetslöshetsdagpenning som berättigar till arbetspensionstillägg räknas bort. De omvandlas till kalendermånadsdagar enligt proportionen $128/22 \times 30 = 175$ dg.

Medellönen är $30 \times \frac{1374\,896,88}{3935} = 10\,482,06$ mk/månad.

Pensionen för den återstående tiden 1.6.2000-20.10.2007

Lönen för den återstående tiden från arbetsförmågans inträde till 60-årsdagen med intjäningsprocenten 1,2 % är

$$28 \times 10\,482,06 = 293\,497,68 \text{ mk}$$

Lönen för återstående tid under perioden med intjäningsprocenten 0,8 %, dvs. från dagen efter 60-årsdagen fram till 65-årsdagen är

$$60 \times 10\,482,06 = 628\,923,60 \text{ mk.}$$

Pensionen för den återstående tiden är

$$\frac{293\,497,68}{1000} + \frac{628\,923,60}{1500} = 293,50 + 419,28 = 712,78 \text{ mk/mån.}$$

KAPL-pensionen är sammanlagt $1\,646,60 + 712,78 = 2\,359,38$ mk/mån.

APL-, KoPL- och KAPL-pensionerna är sammanlagt

$$2\,359,38 + 4\,218,75 + 5,88 = 6\,584,01 \text{ mk/mån.}$$

Invalidpensionen före arbetspensionstillägg och samordning är 6 584,01 mk/mån.

$$\text{Arbetspensionstillägget är } \frac{5}{504-5} \times 6\,584,01 = 65,97 \text{ mk/mån.}$$

Pensionen och arbetspensionstillägget är sammanlagt $6\,584,01 + 65,97 = 6\,649,98$ mk/mån. Samordningen inverkar inte på pensionen.

Exempel 2.3 KAPL-arbetslöshetspension enligt de gamla bestämmelserna, pension för återstående tid ingår i arbetslöshetspensionen

Arbetstagaren är född 24.10.1942. Han blev arbetslös i februari 1998. I fem olika anställningsförhållanden har han tjänat in 3 184,58 mk/mån i APL-pension (delvis samtidigt med KAPL) och 507,74 mk/mån i FöPL-pension enligt index för år 2002.

Dessutom har han haft KoPL-löner år 1988 och en APL-anställning under perioden med tilläggsdagar 1.5 - 31.8.2000. Pensionen för denna anställning är 50 mk/mån enligt index för år 2002.

Arbetstagaren har haft KAPL-löner enligt följande:

År	Löner år 2002 ind.*	Förtjänst- månader	Arb.lösh. dagar	KoPL- löner år 2002 ind.*
1980	16 073,72	12		
1985	(4 573,91)	(12 under gränsen)		
1986	51 220,87	12		
1988	39 484,22	12		2 636,44
1989	188 996,00	12 (under gränsen)		
1990	185 778,99	12		
1991	168 050,63	12		
1992	170 514,44	12		
1993	129 833,14	12	49	
1994	141 957,20	12		
1995	147 387,44	12		
1996	115 178,45	12	32	
1997	147 999,73	12		
1998	(13 981,31)	(1)	(219)	
	1 502 474,83 (1 521 030,05)	144	81	

* Lönerna fr.o.m. 1.1.1996 efter avdrag för ett belopp som motsvarar arbetstagares pensionsavgift.

Den intjänade pensionen är $\frac{1\,521\,030,05}{800} = 1\,901,29$ mk/mån.

Arbetstagaren har rätt till pension för återstående tid medräknad i arbetslöshetspensionen. Den återstående tiden ansluts till KAPL-lönerna, eftersom arbetstagaren hade rätt till återstående tid på grundval av KAPL-lönerna när den mindre än tio månader långa APL-anställningen började år 2000.

Vid beräkningen av KAPL-medellönen läggs lönerna i en samtidig APL-anställning, 108 331,99 mk/mån (ind. år 2002), till KAPL-lönerna. Antalet försäkringsår som ligger till grund för beräkningen av medellönen är 12 = 144 mån = 4320 dg, varav dagar med arbetslöshetsdagpenning som berättigar till arbetspensionstillägg räknas bort. De omvandlas till kalendermånadsdagar enligt proportionen $81/22 \times 30 = 110$ dg.

Medellönen är $1\,502\,474,83 + 108\,331,99 = 1\,610\,806,82$ mk

$30 \times \frac{1\,610\,806,82}{4210} = 11\,478,43$ mk/mån.

Det antagna datumet för dagpenningsintyget är 24.10.2002 (då arbetstagaren fyller 60 år) och den första dagen med arbetslöshetsdagpenning inom 60 veckor (ca 1 år 2 mån) från intygets datum bakåt räknat är 25.8.2001, vilket är datumet för pensionsfallet för arbetslöshetspension.

Arbetstagaren har rätt till arbetslöshetspension, eftersom han har haft pensionsberättigande arbete i mer än fem år under de 15 år som omedelbart föregår pensionsfallet.

Pensionen för den återstående tiden 25.8.2001 - 24.10.2007

Lönen för återstående tid under perioden med intjäningsprocenten 1,2 %, dvs. tiden från pensionsfallet fram till 60-årsdagen är

$$14 \times 11\,478,43 = 160\,698,02 \text{ mk.}$$

Lönen för återstående tid under perioden med intjäningsprocenten 0,8 %, dvs. från dagen efter 60-årsdagen fram till 65-årsdagen är

$$60 \times 11\,478,43 = 688\,705,80 \text{ mk.}$$

$$\text{Pensionen är } \frac{160\,698,02}{1000} + \frac{688\,705,80}{1500} = 160,70 + 459,14 = 619,84 \text{ mk/mån.}$$

$$\text{KAPL-pensionen är sammanlagt } 1\,901,29 + 619,84 = 2\,521,13 \text{ mk/mån.}$$

$$\text{APL- och KAPL- pensionerna är sammanlagt } 3\,184,58 + 50,00 + 2\,521,13 = 5\,755,71 \text{ mk/mån.}$$

$$\text{Koefficienten för arbetspensionstillägg är } \frac{(3+1) + 0,8 \times 29}{504 - 33} = 0,0577$$

Vid beräkningen av koefficienten har beaktats 81 dagar före 1.1.1997 och 651 dagar åren 1998, 1999 och 2000.

$$\text{Arbetspensionstillägget till APL- och KAPL-pensionerna är } 0,0577 \times 5\,755,71 = 332,10 \text{ mk/mån.}$$

APL-, KAPL- och FöPL-pensionerna och arbetspensionstillägget är sammanlagt $5\,755,71 + 332,10 + 507,74 = 6\,595,55 \text{ mk/mån.}$ Samordningen inverkar inte på pensionen.

Beräkningen av KAPL-pension steg för steg

- * **De pensionsgrundande lönerna räknas**
 - de årslöner som överstiger gränsbeloppet tas med
 - lönerna räknas upp med index till slutårets nivå
 - avdrag för arbetstagares pensionsavgift görs från och med år 1996
 - årslönerna räknas ihop
 - för ålderspension ersätts lönen under de sista sju månaderna med genomsnittslönen under de föregående 12 månaderna
- * **Den intjänade pensionen beräknas**
 - för tiden med intjäningsprocenten 1,5 %
 - för tiden med intjäningsprocenten 2,5 %
- * **Pensionen för den återstående tiden beräknas**
 - den genomsnittliga månadslönen beräknas av de löner som överstiger det högre gränsbeloppet (det lägre gränsbeloppet, ifall personen har rätt till återstående tid också på grundval av LFöPL-inkomster)
 - dagar som berättigar till arbetspensionstillägg räknas bort från anställningsmånaderna
 - APL-/KoPL-lönerna räknas med om den återstående tiden baseras enbart på KAPL
 - separat för tider med olika intjäningsprocent (1,5/1,2/0,8 %)
- * **Arbetspensionstillägg och barntillägg räknas in i pensionen**
- * **Pensionerna enligt den privata sektorns pensionslagar räknas ihop**
- * **Förutsättningarna för betalning av fribrevspension allt i ett undersöks**
- * **Pensionen från den privata sektor samordnas med beaktande av primära förmåner och offentliga sektorns arbetspensioner**
- * **Förtidsminskning eller uppskovsförhöjning beräknas**

3 KoPL-PENSION

3.1 Lagen om pension för konstnärer och särskilda grupper av arbetstagare (KoPL)

KoPL trädde i kraft 1.1.1986. Den omfattar

- * musiker, skådespelare, dansare och andra uppträdande artister;
- * regissörer, dramaturger, koreografer, dräktplanerare, scenografer;
- * redaktörer, anmälare och redaktionella medarbetare vid tidningar, radio eller TV;
- * översättare, tolkar och guider;
- * fotografer, klippare och konstnärliga medarbetare,

som arbetar i anställningsförhållande och utför ett arbete där den skapande konstnärliga insatsen är avgörande. För att lagen skall tillämpas förutsätts också att anställningen är avsedd att fortgå en kortare tid än ett år. Företagare omfattas inte av KoPL. En arbetstagare omfattas av lagen från början av det år då han fyller 14 år.

Från och med 1998 omfattar KoPL också sådana anställningar inom APL-branscherna som till sin längd eller lönebeloppet inte når upp till karensgränserna i APL. Sådana är anställningar som fortgår kortare tid än en månad eller där lönen är lägre än gränsbeloppet i APL (1 206,13 mk/mån år 2000).

En arbetsgivare kan ändra en APL-anställning till att omfattas av KoPL, om lönen efter den första månaden har sjunkit och understigit APL-gränsbeloppet under sex månader i följd. Å andra sidan måste en anställning som på grund av låg lön försäkrats enligt KoPL överföras till att omfattas av APL, om lönen under två hela månader i följd överstiger APL-gränsbeloppet. (A 44/97)

KoPL omfattar från och med 1998 också allt arbete inom APL-branscherna som hushållen låter utföra, oberoende av lönen och anställningens längd. (A 44/97)

3.1.1 Beräkningsprinciper och pensionsformer

KoPL-pensionen beräknas i regel på samma sätt som KAPL-pension, om pensionsfallet inträffar 1.1.1996 eller senare (A 12/96). I början av 1998 gjordes dessutom några betydande ändringar i KoPL. Hur pensionen beräknas om pensionsfallet inträffat före 1.1.1996 framgår av cirkulär 29/86 och de tidigare handböckerna för beräkning av pensioner (1994 och 1996).

Markbeloppen i lagen har angetts enligt indexnivå 100 för år 1962. Deltidspensioner beviljas inte enligt KoPL.

3.3 Intjänande av pension

Arbetsstagaren börjar tjäna in arbetspension enligt KoPL fr.o.m. den månad då han fyller 23 år. Han kan dock få invalidpension redan innan han fyllt 23 år och förmånstagare kan få familjepension efter en arbetstagare som avlidit före 23 års ålder.

Från och med 1.1.1986 tjänar man in KoPL-pension enligt 1,5 % per år:

$\text{Månatlig pension} = \frac{1}{800} \times$	summan av KoPL-lönerna efter indexjustering och avdrag för arbetstagares pensionsavgift
--	--

Från och med det år då arbetsstagaren fyller 60 år är intjäningsprocenten 2,5 % (i likhet med APL)

$\text{Månatlig pension} = \frac{1}{480} \times$	summan av KoPL-lönerna efter indexjustering och avdrag för arbetstagares pensionsavgift
--	--

För lönen för återstående tid och tiden med heffektiv pension tjänar man in KoPL-pension enligt 1,2 % per år från dagen efter 50-årsdagen till 60-årsdagen och enligt 0,8 % från dagen efter 60-årsdagen till 65-årsdagen. Reglerna är alltså desamma som i APL.

Intjäningsprocenten för återstående tid och heffektiv pension är dock 1,5 % om

- * pensionsfallet inträffade före 1996
- * en pension som beviljats före 1996 beviljas på nytt på tidigare grunder år 1996 eller senare
- * arbetsstagaren är född före 1943 och hade rätt till arbetslöshetsdagpenning 1.1.1996. Om en sådan arbetstagare emellertid var permitterad (och fick hel eller jämkad dagpenning) efter 31.10.1995 och återvände till samma arbetsgivares tjänst före 29.2.1996, har han inte rätt till intjäningsprocenten 1,5 %. (A 46/95)

Pensionen begränsas genom **samordning** till 60 procent av den högsta pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten (se närmare kap. 9).

3.4 Tillägg till pensionen

Barn tillägg och arbetspensionstillägg fastställs enligt KoPL på samma sätt som enligt APL (se punkt APL 1.6). Detsamma gäller för uppskovsförhöjning och förtidsminskning.

3.5 Pensionsformerna

KoPL-pension beviljas på samma sätt som APL- och KAPL-pension, men deltidspension beviljas inte enligt KoPL. KoPL-arbetet behöver inte ha upphört när arbetstagaren börjar få ålderspension. Till skillnad från KAPL ersätts de sista sex månadernas KoPL-löner inte vid beräkning av ålderspension.

När kraven på anställningsförhållandets längd utreds i fråga om arbetslöshetspension (fem års anställningstid inom loppet av 15 år) divideras KoPL-lönerna under varje kalenderår med APL-gränsbeloppet för att komma fram till antalet månader, i enlighet med KAPL. Högst 12 månader beaktas per år.

Exempel 3.1 KoPL-invalidpension

Personen är född 25.6.1945. Han blir arbetsoförmögen 13.4.2000. Han har haft en APL-anställning 1.10.1998 - 15.2.1999, där den pensionsgrundande lönen var 5 500 mk/månad och den intjänade pensionen 30,94 mk/mån, bägge enligt index 1903 för år 2000. Hans KoPL-löner är följande:

År	KoPL-löner mk/år ind. 1903	Löner enligt vilka medellönen räknas	Förtjänst- månader
1986	79 600	79 600	12
1987	91 000	91 000	12
1989	95 000	95 000	12
1990	98 500	98 500	12
1991	6 900		(12)
1993	(5 900)		(12) under gränsen
1994	82 000	82 000	12
1995	64 300	64 300	12
1996	92 000	92 000	12
1997	85 000	85 000	12
1998	(3 130)		(3) under gränsen
1999	90 500	98 750**	12
2000	10 200		(3)
	795 000	786 150	108

* Lönerna fr.o.m. 1.1.1996 efter avdrag för ett belopp som motsvarar arbetstagares pensionsavgift.

** Inkl. APL-löner 8 250 mk under tiden 1.1 - 15.2.1999.

KoPL-lönerna åren 1993 och 1998 berättigar inte till pension, eftersom de inte överstiger det gränobelopp som under respektive år krävs för att pension skall tjänas in.

Den intjänade KoPL-pensionen är $\frac{795\,000}{800} = 993,75$ mk/mån.

Vid beräkningen av lönen för återstående tid enligt KoPL beaktas inte KoPL-lönerna åren 1991, 1993, 1998 och 2000, eftersom lönerna inte överstiger de högre gränobelopp som gällt dessa år. Till lönerna år 1999 läggs lönen i APL-anställningen 1.10.1998 - 15.2.1999 under tiden 1.1. - 15.2.1999.

Pensionen för den återstående tiden 13.4.2000 - 25.6.2010

Antalet försäkringsår som beräkningen av KoPL-medellönen baseras på är nio, dvs. 108 månader.

Medellönen för den återstående tiden är $\frac{786\,150}{108} = 7\,279,17$ mk/mån.

Lönen för den återstående tiden från arbetsförmågans inträde till 60-årsdagen med intjäningsprocenten 1,2 är

$$62 \times 7\,279,17 = 451\,308,54 \text{ mk.}$$

Lönen för den återstående tiden från dagen efter 60-årsdagen till 65-årsdagen med intjäningsprocenten 0,8 är

$$60 \times 7\,279,17 = 436\,750,20 \text{ mk.}$$

KoPL-pensionen för den återstående tiden är

$$\frac{451\,308,54}{1000} + \frac{436\,750,20}{1500} = 451,31 + 291,17 = 742,48 \text{ mk/mån.}$$

Invalidpensionen är $30,94 + 993,75 + 742,48 = 1\,767,17$ mk/mån.

Samordningen inverkar inte på pensionen.

Exempel 3.2 KoPL-ålderspension

En musiker fyller 65 år 30.7.2001 och går i ålderspension 1.8.2001. Hans KoPL-löner är följande:

År	KoPL-lönerna enl. ind. för år 2001, mk/år
1988	36 000
1989	56 000
1990	(5 300)(under gränsen)
1991	90 000
1993	105 000
1994	98 000
1995	<u>87 000</u>
Sammanlagt	472 000

$$\text{Pension} = \frac{472\,000}{800} = 590,00 \text{ mk/mån.}$$

År	KoPL-lönerna enl. ind. för år 2001, mk/år*	
1996	92 500	fyller 60 år
1997	95 000	
1998	103 000	
1999	94 000	
2000	88 000	
2001	<u>45 800</u>	
Sammanlagt	518 300	

* Lönerna fr.o.m. 1.1.1996 efter avdrag för ett belopp som motsvarar arbetstagares pensionsavgift.

$$\text{Pension} = \frac{518\,300}{480} = 1\,079,79 \text{ mk/mån.}$$

KoPL-ålderspensionen fr.o.m. 1.8.2001 är sammanlagt

$$590,00 + 1\,079,79 = 1\,669,79 \text{ mk/mån.}$$

Samordningen inverkar inte på pensionen.

Beräkningen av KoPL-pension steg för steg

- * **De pensionsgrundande lönerna räknas**
 - de årslöner som överstiger gränsbeloppet tas med
 - lönerna räknas upp med index till slutårets nivå
 - avdrag för arbetstagares pensionsavgift görs från och med år 1996
 - årslönerna räknas ihop
- * **Den intjänade pensionen beräknas**
 - för tiden med intjäningsprocenten 1,5 %
 - för tiden med intjäningsprocenten 2,5 %
- * **Pensionen för den återstående tiden beräknas**
 - den genomsnittliga månadslönen beräknas av de löner som överstiger det högre gränsbeloppet (det lägre gränsbeloppet, ifall personen har rätt till återstående tid också på grundval av LFöPL-inkomster)
 - dagar som berättigar till arbetspensionstillägg räknas bort från anställningsmånaderna
 - APL-/KAPL-lönerna räknas med om den återstående tiden baseras enbart på KoPL
 - separat för tider med olika intjäningsprocent (1,5/1,2/0,8 %)
- * **Arbetspensionstillägg och barntillägg räknas in i KoPL-pensionen**
- * **Pensionerna enligt den privata sektorns pensionslagar räknas ihop**
- * **Förutsättningarna för betalning av fribrevspension allt i ett undersöks**
- * **Pensionen från den privata sektorn samordnas med beaktande primära förmåner och offentliga sektorns arbetspensioner**
- * **Förtidsminskning eller uppskovsförhöjning beräknas.**

4 SJPL-PENSION

4.1 Lagen om sjömanspensioner (SjPL)

Lagen om sjömanspensioner, SjPL, trädde i kraft 1.6.1956. Lagen omfattar sjömän som arbetar på finskt handelsfartyg i utrikesfart eller som tillhör manskapet på sjöfartsstyrelsens isbrytare. Lagen tillämpas inte på arbetstagare vars anställningsförhållande har börjat efter 65 års ålder.

4.1.1 Beräkningsprinciper och pensionsformer

SjPL-pensionen beräknas per anställning, såsom APL-pensionen. Beräkningen av SjPL-pensioner avviker dock i hög grad från andra arbetspensioner. En sjöman tjänar in pension två procent om året och pensionen kan högst uppgå till 50 procent av den genomsnittliga lönen under de tio sista arbetsåren.

Som sjömanspensioner betalas samma pensioner som enligt APL, men pensionsåldern avviker från de andra pensionslagarna för den privata sektorn.

4.2 Pensionsgrundande tid

Den pensionsgrundande tiden i sjömanspensionerna bestäms i princip på samma sätt som i APL-pensioner. Det finns emellertid några olikheter mellan lagarna beroende på skillnader i tillämpningsområdet, ikraftträdandet och sjöfartens särdrag. På SjPL tillämpas inte heller dagtekniken enligt APL.

4.2.1 Anställningstid

En anställning som varat minst 15 dagar berättigar till sjömanspension. Också kortare anställningar kan berättiga till pension, om den pensionsgrundande tiden i olika anställningar under ett kalenderår är sammanlagt minst 15 dagar. Av dessa korta anställningar bildas ett fribrev. Även ersättning som betalas när en anställning upphör och som baserar sig på vederlag eller annat motsvarande för övertidsarbete, omvandlas till pensionsgrundande tid. Eftersom pensionen räknas i månader, avrundas anställningar som fortgått 15-59 dagar till en månad. Även tiden före 23 års ålder berättigar till sjömanspension.

Före år 1991 var alla de dagar, för vilka arbetstagaren fått lön pensionsgrundande tid. Anställningarna registrerades inte. Vid beräkning av den pensionsgrundande tiden dividerades hela årets dagar med 30 för att få antalet pensionsgrundande månader.

Även tiden innan SjPL trädde i kraft 1.6.1956 berättigar till pension. Pensionsgrundande månader under denna tid kallas seglationsmånader.

4.2.2 Återstående tid

Rätten till pension för återstående tid bestäms på samma sätt som i APL. Den återstående tiden beräknas fram till den pensionsålder vid vilken arbetstagaren hade haft rätt att gå i ålderspension om han hade varit anställd enligt SjPL utan avbrott. Den ålder vid vilken den återstående tiden upphör kan alltså vara antingen den allmänna pensionsåldern eller en intjänad pensionsålder (se punkt 4.7.1 Ålderspension).

4.3 Intjänande av pension

4.3.1 Huvudregeln

Enligt huvudregeln i SjPL tjänar arbetstagaren in pension två procent om året. För tiden före 1.6.1956 tillväxer pensionen dock bara med en procent om året. Enligt huvudregeln intjänar arbetstagaren pension med två procent också från och med det år då han fyller 60 år.

Intjäningsprocent i månaden före 1.6.1956:	$\frac{1}{1200}$
--	------------------

Intjäningsprocent i månaden efter 1.6.1956:	$\frac{1}{600}$
---	-----------------

Om pensionsfallet inträffar 1.1.1996 eller senare är intjäningsprocenten för återstående tid och heffektiv SjPL-pension 1,7 % om året (koefficienten är då 17/12000 per månad) från dagen efter arbetstagarens 50-årsdag till hans 60-årsdag. Från dagen efter 60-årsdagen till 65-årsdagen är den årliga intjäningsprocenten 1,3 % (koefficient 13/12000 per månad).

Intjäningsprocenten för återstående tid och heffektiv pension är dock 2 % om

- * pensionsfallet inträffade före 1996
- * en pension som beviljats före 1996 beviljas på nytt på tidigare grunder år 1996 eller senare
- * arbetstagaren är född före 1943 och hade rätt till arbetslöshetsdagpenning 1.1.1996. Om en sådan arbetstagare emellertid var permitterad (och fick hel eller jämkad dagpenning) efter 31.10.1995 och återvände till samma arbetsgivares tjänst före 29.2.1996, har han inte rätt till intjäningsprocenten 2 %.

Enligt SjPL kan den intjänade pensionen uppgå till högst 50 % av den genomsnittliga månadslönen som arbetstagaren haft i olika anställningar under de tio sista åren till sjöss (**takregeln**). Antalet år som tas med i beräkningen av medellönen bestäms enligt samma tidtabell för ikraftträdandet som gäller för beräkningen av den pensionsgrundande lönen (se 4.4 och APL 1.5). Till de högst fyra sista sjötjänstgöringsåren före 1996 läggs ett år i sänder efter 1995 så att antalet år som beaktas vid beräkningen av medellönen är högst tio. Av tjänstgöringsåren utelämnas de år då lönen varit lägre än 50 % av genomsnittet på samma sätt som vid beräkning av den pensionsgrundande lönen.

4.3.2 APL-garantiregeln

Sjömanspensionerna räknas ut också enligt APL-reglerna (APL-garantiregeln). Av de pensioner som beräknats enligt huvudregeln och enligt APL-garantiregeln väljs den högre.

Enligt garantiregeln tjänar arbetstagaren in pension för arbete enligt 0,75 % om året (koefficient 1/1600 per månad) för tiden före 1.6.1956 och efter det enligt 1,5 % om året (koefficient 1/800 per månad). Från början av det år då arbetstagaren fyller 60 år är intjäningsprocenten 2,5 om året (koefficient 1/480 per månad). I den pension som räknas ut enligt garantiregeln ingår tiden före 23 års ålder vanligtvis inte.

För återstående tid och heileffektiv pension är intjäningsprocenten enligt garantiregeln 1,2 % om året från dagen efter 50-årsdagen till 60-årsdagen och 0,8 % från dagen efter 60-årsdagen till 65-årsdagen, i enlighet med APL.

Intjäningsprocenten för återstående tid och tid med heileffektiv pension är dock 1,5, om de villkor som räknas upp ovan i samband med huvudregeln och punkt APL 1.3 uppfylls.

Pensionen enligt garantiregeln kan högst uppgå till 60 procent av samordningsgrunden enligt 8 § APL (närmare se kapitel 9).

4.3.3 Fribrevspension

Arbetstagaren tjänar in fribrevspension med en procent om året under tiden före 1.6.1956, två procent om året under tiden 1.6.1956 - 31.12.1990 och 1,5 procent om året efter 31.12.1990. Från och med det år då arbetstagaren fyller 60 år tjänar han in fribrevspension för tid i arbete med 2,5 procent om året.

4.4 Den pensionsgrundande lönen

Den pensionsgrundande lönen beräknas på den indexjusterade lönen under de högst tio sista åren i anställningsförhållandet, i princip på samma

sätt som enligt APL. Avdrag för arbetstagares pensionsavgift görs dock inte från de löner som enligt SjPL tas med i den pensionsgrundande lönen. I sjömanspensionssystemet har arbetstagarna redan från början haft en egenavgift.

Åren före 1.1.1996 beräknas på ett litet annorlunda sätt än i APL-pensioner, eftersom den pensionsgrundande lönen för SjPL-pensioner före 1996 beräknades på ett annat sätt än för APL-pensioner.

Före 1996 beräknades den pensionsgrundande lönen som ett medeltal av lönen under alla de fyra sista arbetsåren. Enligt APL var den pensionsgrundande lönen medellönen under de två inkomstmässigt mellersta åren. Pensionsfallsåret beaktades inte om anställningen upphörde i och med pensionsfallet och anställningen räknat på detta sätt hade pågått under minst två kalenderår. I fråga om kortare anställningar beräknades den pensionsgrundande lönen som ett medeltal av lönen under alla arbetsår.

Eftersom den pensionsgrundande lönen enligt SjPL före år 1996 beräknades som ett medeltal av lönen under alla de högst fyra sista åren, är urvalsåren från tiden före 1.1.1996 alltid också beräkningsår, vilket inte är fallet enligt APL.

I likhet med APL kan man enligt SjPL beräkna en utjämningslön, om återstående tid ansluts till en anställning som pågått en kortare tid än sex månader. Den pensionsgrundande lönen kan också justeras enligt prövning och barnavårdstid utan lön beaktas i enlighet med APL.

4.5 Tillägg till pensionen

4.5.1 Arbetspensionstillägg

Arbetspensionstillägg till SjPL-pension beräknas på samma sätt som till APL-pension. Vilka förmåner som berättigar till arbetspensionstillägg framgår av bilaga 3.

4.5.2 Barntillägg

Barntillägg räknas in i SjPL-pensioner på samma sätt som i APL-pensioner, men eftersom SjPL trädde i kraft tidigare betalas barntilläggen inte lika länge som enligt APL (se bilaga 2). Pensionen inklusive barntillägg kan vara högst 66 procent av den genomsnittliga lönen enligt 50 % -takregeln i SjPL.

4.5.3 Uppskovsförhöjning

Uppskovsförhöjningen är 0,6 procent för varje månad med vilken arbetstagaren skjuter upp sin pension efter att ha uppnått den allmänna pensionsåldern, liksom i APL. Om arbetstagaren emellertid inte har 25 år

pensionsgrundande tid bakom sig när han uppnår den allmänna pensionsåldern tjänar han in pension tills 25-årsgränsen uppnås. Sedan kan uppskovsförhöjning beräknas. Tiden efter 65-årsdagen är dock inte pensionsgrundande, så uppskovsförhöjningen börjar beräknas senast när arbetstagaren fyllt 65 år.

4.6 Automatiskt avbrytande

Automatiskt avbrytande görs på samma sätt som enligt APL, tidigast fr.o.m. 31.12.1994. Enligt SjPL görs avbrytandet emellertid inte, om tiden fram till pensionsåldern kan bli kortare än tre år.

4.7 Pensionsformerna

Pensionsformerna enligt SjPL är desamma som enligt APL, men pensionsåldern för ålderspension beräknas på ett annat sätt än i andra pensioner för anställda inom den privata sektorn.

4.7.1 Ålderspension

Enligt SjPL kan ålderspensionen börja antingen vid den allmänna pensionsåldern eller vid en intjänad pensionsålder. Den allmänna pensionsåldern är den ålder då en arbetstagare kan gå i pension oberoende av hur länge han tjänstgjort på sjön. Arbetstagaren kan gå i pension vid den intjänade pensionsåldern om han arbetar fram till pensionsåldern och har arbetat minst 18 månader under de sista tre åren. Vilken den intjänade pensionsåldern är beror på hur länge arbetstagaren tjänstgjort på sjön.

Befäl

Den allmänna pensionsåldern för dem som hör till befälet är 65 år. Den intjänade pensionsåldern beräknas med en månads noggrannhet så att pensionsåldern 65 år sänks med det antal sjötjänstmånader som överstiger 300 månader. Pensionsåldern kan inte bli lägre än 60 år.

Manskap

Den allmänna pensionsåldern för dem som hör till manskapet stiger under åren 1992 - 2001 från 60 till 65 år så att varje två månaders period som börjar höjer pensionsåldern med en månad. Den intjänade pensionsåldern beräknas under den ovannämnda tiden genom att pensionsåldern 65 sänks med de sjötjänstmånader från tiden före 1991 som

överstiger 180 månader. Den intjänade pensionsåldern för dem som hör till manskapet är minst 55 år.

Efter år 2002 bestäms pensionsåldern för både manskap och befäl på samma sätt förutom att de som hör till manskapet kan gå i pension vid en intjänad pensionsålder redan vid 55 års ålder.

Exempel 4.1 Intjänad pensionsålder fram till slutet av år 2001

Före 31.8.2000 har en anställd som tillhör manskapet haft 355 sjötjänstmånader. Före utgången av år 1991 har han haft 255 sjötjänstmånader. Den intjänade pensionsåldern är då

$$255 - 180 = 75 \text{ månader eller } 6 \text{ år } 3 \text{ månader}$$

$$65 \text{ år} - 6 \text{ år } 3 \text{ mån} = 58 \text{ år } 9 \text{ mån}$$

4.7.2 Förtida ålderspension

Förtida ålderspension räknas ut på samma sätt som i APL. Förtidsminskningen är 0,4 procent för varje månad med vilken pensionen tidigareläggs. En arbetstagare kan tidigarelägga uttaget av pension med högst fem år. Tidigareläggningen beräknas antingen från den allmänna pensionsåldern eller den intjänade pensionsåldern. Förtida ålderspension kan enligt SjPL börja tidigast vid 55 års ålder.

Exempel 4.2 Ålderspension

Arbetstagaren är född 31.1.1945 och går i ålderspension enligt SjPL vid den intjänade pensionsåldern 55 år. Hans intjänade fribrevspension enligt SjPL är 4 700 mk/mån enligt index för år 2000. Efter ingången av år 1991 har han dessutom varit anställd enligt följande:

Anställning 1.9.1991 - 31.8.1992, pensionsgrundande lön 11 500 mk/mån enligt index för år 2000.

Pensionsgrundande tid 1.9.1991 - 31.8.1992 = 12 mån.

$$\text{Pension: } 11\,500 \times \frac{12}{600} = 230,00 \text{ mk/mån}$$

Anställning 1.2.1993 - 31.1.2000, pensionsgrundande lön 13 500 mk/mån enligt index för år 2000.

Pensionsgrundande tid 1.2.1993 - 31.1.2000 dvs. 84 mån.

$$\text{Pension: } 13.500 \times \frac{84}{600} = 1\,890,00 \text{ mk/mån}$$

Den sammanlagda pensionen är
 $4\,700,00 + 230,00 + 1\,890,00 = 6\,820,00 \text{ mk/mån.}$

Enligt takregeln i SjPL kan pensionen vara högst 50 procent av medellönen under de åtta sista kalenderåren (1992 - 1999).

$$\begin{array}{rcl} 8 \text{ mån} \times 11\,500 \text{ mk/mån} & = & 92\,000 \text{ mk} \\ 83 \text{ mån} \times 13\,500 \text{ mk/mån} & = & 1\,120\,500 \text{ mk} \\ \hline 91 \text{ mån} & & 1\,212\,500 \text{ mk} \end{array}$$

$$\frac{1\,212\,500}{91} = 13\,324,18 \text{ mk/mån}$$

$$13\,324,18 \times 50 \% = 6\,662,09 \text{ mk/mån.}$$

Beräknad enligt huvudregeln i SjPL är pensionen 6 662,09 mk/mån.

APL-garantiregeln:

Fribrevspensionerna med intjäningsprocenten 1,5 är sammanlagt 3 580 mk/mån.

Pensionerna för anställningarna 1.9.1991 - 31.8.1992 och 1.2.1993 - 31.1.2000 med intjäningsprocenten 1,5:

$$\text{Anställningen 1.9.1991 - 31.8.1992: } 11\,500 \times \frac{12}{800} = 172,50 \text{ mk/mån.}$$

$$\text{Anställningen 1.2.1993 - 31.1.2000: } 13\,500 \times \frac{84}{800} = 1\,417,50 \text{ mk/mån.}$$

Den sammanlagda pensionen är $3\,580,00 + 172,50 + 1\,417,50 = 5\,170 \text{ mk/mån.}$

Taket enligt APL, $13\,500 \text{ mk/mån} \times 60 \% = 8\,100 \text{ mk/mån}$ inverkar inte.

Eftersom den enligt APL-garantiregeln beräknade pensionen är lägre, beviljas pensionen enligt huvudregeln i SjPL. Pensionen fr.o.m. 1.2.2000 är 6 662,09 mk/mån.

Beräkningen av SjPL-pension steg för steg

- * **Den pensionsgrundande tiden i den pågående SjPL-anställningen under tiden efter 1990 beräknas**
 - anställningstid
 - återstående tid
- * **Intjäningsprocenterna under olika perioder i den fortgående anställningen räknas**

enligt huvudregeln	enligt APL-garantiregeln
- före 1.6.1956 (1 %)	- före 1.6.1956 (0,75 %)
- efter 1.6.1956 (2 %)	- efter 1.6.1956 (1,5 %)
- återstående tid 50-60 år (1,7 %)	- från 60-året (2,5 %)
- återstående tid 60-65 år (1,3 %)	- återstående tid 50-60 år (1,2 %)
	- återstående tid 60-65 år (0,8 %)
- * **Den pensionsgrundande lönen i SjPL-anställningen beräknas**
 lönerna räknas upp till indexnivån för det år då anställningen upphör
 pensionsfallsåret eller det år då anställningen upphör utelämnas, om det inte är ett helt år, i anställningar som pågått minst tre år
- * **Pensionen för anställningen beräknas enligt både huvudregeln och garantiregeln; den större pensionen väljs**
 - pensionsgrundande tid x intjäningsprocent x pensionsgrundande lön
- * **SjPL-pensionerna från tiderna före och efter 1.1.1991 räknas ihop**
- * **Arbetspensionstillägg och barntillägg räknas in i pensionen**
- * **Pensionerna enligt den privata sektorns pensionslagar räknas ihop**
- * **Förutsättningarna för betalning av fribrevspension allt i ett undersöks**
- * **Pensionen från den privata sektorn samordnas med beaktande primära förmåner och offentliga sektorns arbetspensioner**
- * **Hur den samordnade pensionen påverkas av ett automatiskt avbrytande undersöks**
- * **Förtidsminskning eller uppskovsförhöjning beräknas**

5 FöPL-PENSION

5.1 Lagen om pension för företagare (FöPL)

Lagen om pension för företagare, FöPL, trädde i kraft 1.1.1970. Lagen omfattar företagare

- * i åldern 18-64 år som bor i Finland och
- * som har en genomsnittlig arbetsinkomst på över 180 mk i månaden enligt index 142 år 1966 (2 412,25 mk/mån enligt index 1903 år 2000), dvs. det dubbla APL-gränsbeloppet och
- * som har verkat som företagare utan avbrott i minst fyra månader efter att ha fyllt 18 år och
- * som på basis av sin företagareverksamhet inte får pension enligt någon annan lag och
- * som inte får heileffektiv pension (pension som beviljats med återstående tid) eller förtida ålderspension enligt FöPL.

Om företagarens arbetsinkomst inte når upp till den nedre gränsen enligt FöPL, men de övriga förutsättningarna finns, kan företagaren beviljas en frivillig FöPL-försäkring.

5.1.1 Beräkningsprinciper och förmåner

Pensionen bestäms separat för varje företagareperiod som pågått minst fyra månader. I övrigt följer FöPL huvudprinciperna i APL.

5.2 Pensionsgrundande tid

Företagareverksamhet som pågått minst fyra månader är pensionsgrundande. Företagareverksamhet innan FöPL trädde i kraft (1.1.1970) beaktas inte. Vid beräkningen av pensionen beaktas endast tiden från och med företagarens 23-årsdag. En företagare som fyllt 18 år kan före 23 års ålder ha rätt till invalidpension och hans familj kan vara berättigad till familjepension. Som pensionsgrundande tid räknas då tiden från arbetsoförmågans inträde eller dödsfallet fram till pensionsåldern, om företagaren har eller hade rätt till pension för återstående tid. Pensionen beräknas med en månads noggrannhet (månadstekniken).

I likhet med APL är också återstående tid och tid med heileffektiv pension pensionsberättigande. Företagare har rätt till arbetspensionstillägg endast för dagar då de fått rehabiliteringsförmåner.

5.3 Intjänande av pension

Enligt FöPL tjänar man in pension på samma sätt som enligt APL. En företagare börjar tjäna in ålderspension vid 23 års ålder, men en företagare som fyllt 18 år kan ha rätt till invalidpension och hans familj kan vara berättigad till familjepension. Intjäningsprocenten är 1,5 per år (intjäningskoefficient 1/800 i månaden).

$$\text{Pension} = \frac{\text{Pens.gr.mån}}{800} \times \text{pensionsgrundande arbetsinkomst}$$

Från början av det år då företagaren fyller 60 år är intjäningsprocenten för arbete 2,5 om året (intjäningskoefficient 1/480 i månaden). Den högre intjäningsprocenten gäller först från och med år 1994.

$$\text{Pension} = \frac{\text{Pens.gr.mån}}{480} \times \text{pensionsgrundande arbetsinkomst}$$

För återstående tid och tid med helegativ pension är intjäningsprocenten emellertid 1,2 per år från dagen efter företagarens 50-årsdag till hans 60-årsdag och 0,8 från dagen efter 60-årsdagen till 65-årsdagen, såsom enligt APL.

Intjäningsprocenten för återstående tid och helegativ pension är dock 1,5 % om

- * pensionsfallet inträffade före 1996
- * en pension som beviljats före 1996 beviljas på nytt på tidigare grunder år 1996 eller senare
- * företagaren är född före 1943 och hade rätt till arbetslöshetsdagpenning 1.1.1996. (A 46/95)

Pensionen begränsas genom **samordning** till 60 procent av den högsta pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten (se närmare kap. 9).

När pensionen beräknas med en månads noggrannhet, kan det uppstå s.k. restdagar efter de hela månaderna under olika intjäningsperioder. Dessa restdagar överförs alltid till följande intjäningsperiod med kontinuerlig företagareverksamhet.

5.4 Den pensionsgrundande arbetsinkomsten

Som företagarens arbetsinkomst fastställs det belopp som skäligen skulle betalas som lön till en anställd med motsvarande yrkeskunskap och samma arbetsuppgifter. Som arbetsinkomst kan också fastställas en ersättning som annars kan anses i genomsnitt motsvara sådant arbete som företagaren

utför. Den årliga arbetsinkomsten kan inte fastställas till ett högre belopp än 50 000 mk enligt index 197 år 1970 (482 994,92 mk år 2000).

Den pensionsgrundande arbetsinkomsten är det vägda medeltalet av de arbetsinkomster som fastställts för företagaren efter 23 års ålder beräknat med en dags noggrannhet. Som vikter används antalet dagar under företagarprioroder med olika arbetsinkomster. Om invalid- eller familjepension börjar innan företagaren har fyllt 23 år, beaktas den pensionsgrundande tiden från pensionsfallet. Arbetsinkomsten beaktas från början av företagarprioroden.

Obetalda pensionsförsäkringspremier från fem år före ett beviljande pensionsbeslut drivs in från företagarens pension. Obetalda premier från tiden före de sista fem åren leder däremot till att den pensionsgrundande arbetsinkomsten blir permanent mindre.

Arbetsinkomsten minskar i proportion till de obetalda premierna årligen, separat för varje arbetsinkomstpriorod. Med arbetsinkomstpriorod avses en tidspriorod under vilken arbetsinkomsten har bibehållits oförändrad. Om inga premier har betalats för någon arbetsinkomstpriorod under något år, är arbetsinkomsten för den prioroden noll mark. Om premierna har betalats till hälften, är arbetsinkomsten för den prioroden 50 % av den fastställda arbetsinkomsten. Obetalda premier minskar företagarens arbetsinkomst först från och med år 1993. (A 41/97)

5.5 Tillägg till pensionen

5.5.1 Arbetspensionstillägg

Enligt FöPL beräknas arbetspensionstilläggen på samma sätt som enligt APL, men företagare har rätt till arbetspensionstillägg endast för dagar för vilka de från och med 1994 fått rehabiliteringsförmåner. Inkomstrelaterad arbetslöshetsdagpenning för FöPL-företagare berättigar inte till arbetspensionstillägg. Tilläggsprocenten för arbetstagare respektive företagare finns färdigt uträknad på Pensionsskyddscentralens registerutdrag.

5.5.2 Barntillägg

Enligt FöPL betalas barntillägg såsom enligt APL, men eftersom FöPL trätt i kraft senare betalas barntillägg till yngre personer än enligt APL (se bilaga 2).

5.5.3 Uppskovsförhöjning

Uppskovsförhöjningen är 0,6 procent per månad såsom enligt APL.

5.6 Tekniskt avbrytande

I likhet med APL-anställningar kan företagaverksamhet efter 1.1.1989 avbrytas tekniskt om

- * arbetsinkomsten har höjts med minst en tredjedel. Ett tekniskt avbrytande görs också då arbetsinkomsten har överstigit maximibeloppet så att hela höjningen på en tredjedel inte kunnat fastställas.
- * arbetsinkomsten har sänkts med minst en fjärdedel.

Arbetsinkomsten måste justeras senast fyra år efter förändringen av arbetsinsatsen. Om arbetsinkomsten minskar på grund av obetalda premier görs inget tekniskt avbrytande.

Pensionen räknas separat för de olika arbetsinkomstperioderna. Det tekniska avbrytandet upphävs om pensionsfallet inträffar tidigare än fyra år efter det, eller om företagaverksamheten inte fortgår i minst fyra månader efter avbrytandet (A 14/89). Enligt FöPL görs inget automatiskt avbrytande.

5.7 Pensionsformerna

5.7.1 Ålderspension

En företagare kan beviljas ålderspension vid 65 år, i likhet med APL, även om han inte har upphört med företagaverksamheten när pensionen börjar.

5.7.2 Förtida ålderspension

Förtidsminskningsprocenten är 0,4 %/mån enligt både FöPL och APL. Företagare som är födda 1935 har dock fortfarande en förtidsminskningsprocent på 0,39 enligt FöPL. Om en företagare som har förtida ålderspension enligt FöPL samtidigt idkar FöPL-verksamhet, tjänar han inte in ny pension för FöPL-verksamheten. Däremot kan han tjäna in ny pension genom annat arbete medan han får förtida ålderspension enligt FöPL.

5.7.3 Arbetslöshetspension

En företagare kan få arbetslöshetspension eftersom han efter en lagändring 1.1.1995 kan få arbetslöshetsdagpenning på basis av företagsverksamheten. Villkoren för beviljande av arbetslöshetsdagpenning är dock annorlunda än för löntagare.

För att en företagare skall ha rätt till arbetslöshetsdagpenning, måste han ha varit verksam som företagare i minst två år (efter 1.1.1995) under de sista fyra åren innan han blev arbetslös (A 4/98). Dessutom måste arbetsinkomsten för FöPL-försäkringen år 2000 vara minst 4 221,47 mk/mån (710 euro).

Arbetslöshetsdagpenning kan betalas till en företagare för högst 500 dagar under fyra kalenderår i följd. Företagare har inte rätt till tilläggsdagar (A 11/95).

Efterkarenstiden löper under den tid på vilken vinst av försäljning av företaget periodiseras, eftersom arbetslöshetsdagpenning inte betalas under den tiden. Om företagsverksamheten inte har lagts ned, men bevisligen avbrutits, börjar arbetslöshetsdagpenning betalas till företagaren först efter en väntetid på fyra månader. Då löper efterkarenstiden också under dessa fyra månader.

Exempel 5.1 Företagarens ålderspension

Företagaren är född 15.3.1935. Han har arbetat som företagare sedan 1.1.1970. Då fastställdes hans arbetsinkomst till 22 000 mk/år. Företagaren går i ålderspension 1.4.2000.

Arbetsinkomsten uppräknad med APL-indexet för personer i förvärvsaktiv ålder år 2000 är

$$22\,000 \times \frac{1903}{197} = 212\,517,77 \text{ mk/år} = 17\,709,81 \text{ mk/mån.}$$

Intjäning av pension enligt 1,5:

Pensionsgrundande tid 1.1.1970 - 31.12.1994 = 300 mån.

$$17\,709,81 \times \frac{300}{800} = 6\,641,18 \text{ mk/mån}$$

Intjäning av pension enligt 2,5 %:

Pensionsgrundande tid 1.1.1995 - 15.3.2000, dvs. 62 mån.

$$17\,709,81 \times \frac{62}{480} = 2\,287,52 \text{ mk/mån}$$

Ålderspensionen fr.o.m. 1.4.2000 är sammanlagt 6 641,18 + 2 287,52 = 8 928,70 mk/mån. Samordningen inverkar inte på pensionen.

Exempel 5.2 Invalidpension till en företagare med obetalda premier

Företagaren är född 11.8.1942. Hans arbetsinkomst under tiden 1.1.1970 - 31.12.1984 är 15 000 mk/år och fr.o.m. 1.1.1985 40 000 mk/år. Arbetsoförmågan inträder 1.5.2000. Företagaren har inte betalat premierna för år 1993, och därför är arbetsinkomsten det året 0 mark. Företagaren har tjänat in 910 mk/mån i APL-pension. Han har ett barn under 18 år.

Den pensionsgrundande arbetsinkomsten

Arbetsinkomstperiod	Arb.ink. enl. ind.för beg.året	Arb.ink.enl. index 1903 år 2000
1.1.1970 - 31.12.1984 = 5400 dg	15 000,00 mk/år	144 898,48 mk/år
1.1.1985 - 31.12.1992 = 2880 dg	40 000 mk/år	69 963,24 mk/år
1.1.1993 - 31.12.1993 = 360 dg	0 mk/år	0 mk/år
1.1.1994 - 30. 4.2000 = 2280 dg	62 058,82 mk/år	69 963,23 mk/år

$$\frac{5400 \times 144\,898,48 + 2880 \times 69\,963,24 + 2280 \times 69\,963,23}{5400 + 2880 + 360 + 2280} =$$

$$104\,712 \text{ mk/år} = 8\,726,05 \text{ mk/mån}$$

Företagarperioden med intjäningsprocenten 1,5/år är 1.1.1970 - 30.4.2000 = 30 år 4 mån = 364 mån.

$$8\,726,05 \times \frac{364}{800} = 3\,970,35 \text{ mk/mån}$$

Den återstående tiden fram till 60-årsdagen är 1.5.2000 - 11.8.2002 = 2 år 3 mån 11 dg = 27 mån 11 dg. Intjäningsprocenten är 1,2/år.

$$8\,726,05 \times \frac{27}{1000} = 235,60 \text{ mk/mån}$$

Den återstående tiden från dagen efter 60-årsdagen till 65-årsdagen = 60 mån. Restdagarna utgör inte en hel månad. Intjäningsprocenten är 0,8/år.

$$8\,726,05 \times \frac{60}{1500} = 349,04 \text{ mk/mån}$$

FöPL- pensionen är sammanlagt

$$3\,970,35 + 235,60 + 349,04 = 4\,554,99 \text{ mk/mån.}$$

Tillägget för ett barn är 5 % av FöPL-pensionens belopp. Barntillägg = $0,05 \times 4\,554,99 = 227,75 \text{ mk/mån.}$

Invalidpensionen inklusive barntillägg är

$$4\,554,99 + 227,75 + 910,00 = 5\,692,74 \text{ mk/mån.}$$

Samordningen inverkar inte på pensionen.

Exempel 5.3 Förtida ålderspension till företagare

Företagaren är född 4.3.1938. Han tar ut förtida ålderspension fr.o.m. 1.7.2000. Fram till pensioneringen har han tjänat in FöPL-pension 3 500 mk/mån och APL-pension 1 400 mk/mån. Samordningen har inte inverkat på pensionen.

Tiden från pensioneringen fram till början av månaden efter den månad då personen uppnår den allmänna pensionsåldern är 1.7.2000 - 1.4.2003 = 33 mån.

Pensionen tidigareläggs alltså med 33 månader. FöPL-pensionen minskar med $33 \times 0,4 = 13,2 \%$.

$$\text{FöPL-pensionen} = 3\,500 - (0,132 \times 3\,500) = 3\,038 \text{ mk/mån.}$$

$$\text{APL-pensionen minskar med } 33 \times 0,4 = 13,2 \%$$

$$\text{APL-pensionen} = 1\,400 - (0,132 \times 1\,400) = 1\,215,20 \text{ mk/mån.}$$

Den förtida ålderspensionen fr.o.m. 1.7.2001 är

$$3\,038 + 1\,215,20 = 4\,253,20 \text{ mk/mån.}$$

Beräkningen av FöPL-pension steg för steg

- * **Den pensionsgrundande tiden för den pågående företagarperioden beräknas**
 - tid som företagare efter 23 års ålder
 - återstående tid
- * **Intjäningsprocenterna under olika perioder räknas**
 - från och med 1.1.1970 (1,5 %)
 - tiden från början av det år då företagaren fyllde 60 år (2,5 %)
 - återstående tid 50-60 år (1,2 %)
 - återstående tid 60-65 år (0,8 %)
- * **Den pensionsgrundande arbetsinkomsten beräknas**
 - eventuella obetalda försäkringspremiers inverkan på arbetsinkomsten räknas ut
 - inkomsterna räknas om till indexnivån för det år då verksamheten upphör
 - det vägda medeltalet av inkomsterna under olika perioder räknas ut, med beaktande av eventuella obetalda premier
- * **Pensionen för FöPL-perioden beräknas**
 - pensionsgrundande tid x intjäningsprocent x pensionsgrundande arbetsinkomst
- * **Pensionerna för olika företagarperioder räknas ihop**
- * **Arbetspensionstillägg och barntillägg räknas in i pensionen**
- * **Pensionerna enligt den privata sektorns pensionslagar räknas ihop**
- * **Förutsättningarna för betalning av fribrevspension allt i ett undersöks**
- * **Pensionen från den privata sektor samordnas med beaktande primära förmåner och offentliga sektorns arbetspensioner**
- * **Förtidsminskning eller uppskovsförhöjning beräknas.**

6 LFöPL-PENSION

6.1 Lagen om pension för lantbruksföretagare (LFöPL)

Lagen om pension för lantbruksföretagare (LFöPL) trädde i kraft 1.1.1970, samtidigt med FöPL. Lagen omfattar lantbruksföretagare och medlemmar i familjeföretag

- * i åldern 18-64 år som bor i Finland och
- * som har en arbetsinkomst på minst 1 080 mk om året enligt index 142 (14 473,52 mk om året år 2000), dvs. samma belopp som den nedre gränsen för APL multiplicerad med tolv, och
- * som har verkat som lantbruksföretagare utan avbrott i minst fyra månader efter att ha fyllt 18 år och
- * som inte får heleffektiv pension (pension som beviljats med återstående tid) eller förtida ålderspension enligt LFöPL.

De flesta lantbruksföretagare som omfattas av LFöPL idkar gårdsbruk. De omfattas av den obligatoriska försäkringen om gården har minst fem hektar jordbruksjord. Lantbruksföretagare enligt LFöPL är också personer som idkar renskötsel eller yrkesmässigt fiske och som inte är anställda.

Om lantbruksföretagarens arbetsinkomst eller gårdens storlek inte uppnår de nedre gränserna kan en frivillig LFöPL-försäkring beviljas honom.

6.1.1 Beräkningsprinciper och förmåner

Pensionen för lantbruksföretagare bestäms huvudsakligen i enlighet med FöPL. En idkare av gårdsbruk kan dessutom få avträdelsestöd, om han slutgiltigt avstår från att idka lantbruk.

6.2 Pensionsgrundande tid

Verksamhet som lantbruksföretagare som pågått minst fyra månader efter att LFöPL trädde i kraft (1.1.1970) är pensionsgrundande på samma sätt som företagarkerksamhet enligt FöPL. Återstående tid och tid med heleffektiv pension berättigar till pension på samma sätt som i FöPL. I likhet med FöPL-företagare har också lantbruksföretagare rätt till arbetspensionstillägg endast på basis av dagar då de fått rehabiliteringsförmåner.

6.3 Intjänande av pension

Samma regler som i FöPL.

6.4 Den pensionsgrundande arbetsinkomsten

Som arbetsinkomst fastställs den inkomst som lantbruksföretagaren skäligen kan antas kontinuerligt få för sitt arbete som lantbruksföretagare. I fråga om gårdsbruk beräknas basarbetsinkomsten av odlad jordbruksjord och skog och det normala arbetsinkomstområdet för odlad jordbruksjord på basis av hela gårdens, brukningsenhetens, yta. Brukningenhetens arbetsinkomst fördelas enligt arbetsinsats mellan de personer som idkar gårdsbruk på enheten.

För fiskare fastställs arbetsinkomsten i regel på basis av den nettoinkomst de fått av fisket. Renägares arbetsinkomst beräknas enligt antalet renar och gjorda arbetsdagar.

Den pensionsgrundande arbetsinkomsten är i regel det vägda medeltalet av lantbruksföretagarens fastställda arbetsinkomster efter 23 års ålder räknat med en dags noggrannhet på samma sätt som i FöPL. Om lantbruksföretagaren emellertid har fastställt arbetsinkomst under hela tiden från 1.1.1983 till 31.12.1991 beaktas endast arbetsinkomsten efter 1.1.1983, om den pensionsgrundande arbetsinkomsten på det sättet räknat blir högre än enligt huvudregeln. (A 27/91, A 3/92)

Obetalda LFöPL-premier minskar arbetsinkomsten på samma sätt som i FöPL-försäkringar. (A 41/97)

6.4.1 Arbetsinkomst för återstående tid

Lantbruksföretagarens arbetsinkomst för återstående tid beräknas i regel som medeltalet av inkomsten under fyra år omedelbart före arbetsoförmågans inträde. Denna fyraårsperiod förlängs med lika många år som lantbruksföretagarens ålder vid arbetsoförmågans inträde överstiger 52 år, dock högst till åtta år enligt följande tabell.

Tabell 6.1

Ålder vid arbetsoförmågans inträde	Antalet år som arbetsinkomsten för återst. tid baseras på
52 eller lägre	4
53	5
54	6
55	7
56 eller högre	8

6.5 Tillägg till pensionen

Eventuella tillägg till pensionen beräknas på samma sätt som tillägg till FöPL-pensioner.

6.6 Pensionsformerna

Enligt LFöPL beviljas pensioner huvudsakligen på samma grunder som enligt FöPL. En LFöPL-arbetsinkomst på 2 378,29 mk/mån (400 euro) är dock tillräcklig för att företagaren skall ha rätt till arbetslöshetsdagpenning. En lantbruksföretagare i bisyssla kan ha rätt till tilläggsdagar på basis av annat anställningsförhållande.

En idkare av gårdsbruk kan dock med vissa förutsättningar få avträdelsestöd om han överlåter gårdens jordbruksjord och produktionsbyggnader till en efterträdare som fortsätter lantbruket på gården eller om han överlåter gårdens jordbruksjord som tillskottsmark till andra lantbrukare i grannskapet. Avträdelsestödet baserar sig inte på LFöPL utan på en särskild lag om avträdelsestöd, men stödets storlek bestäms delvis på samma sätt som invalidpension enligt LFöPL.

Avträdelsestödet består av ett grundbelopp och en kompletteringsdel. Grundbeloppet beräknas som invalidpension enligt LFöPL och kompletteringsdelen är lika stor som den folkpension som skulle beräknas på invalidpensionen. Hela avträdelsestödet betalas av Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt. (A 33/99, A 10/2000)

Exempel 6.1 Invalidpension till lantbruksföretagare

Lantbruksföretagaren är född 15.9.1940. Han blir arbetsoförmögen 20.5.2000. Han har haft KAPL-anställningar, för vilka han har tjänat in pension 56,20 mk/mån enligt index för år 2000. År 1993 har endast en del av premierna betalats. Arbetsinkomsten för år 1993 är därför endast 45 500 mk/år.

LFöPL-pensionen:

Arbetsinkomst

Från 1.1.1970	2 000,00 mk/år
Från 1.1.1972	10 000,00 mk/år
Från 1.8.1986	60 000,00 mk/år
Från 1.1.1993	45 500,00 mk/år
Från 1.1.1994	86 935,62 mk/år

Intjänad pension:

Pensionsgrundande tid

1.1.1970 - 31.12.1999 = 30 år = 360 mån.

1.1. - 19.5.2000 = 4 mån 19 dg (restdagarna läggs till den återstående tiden).

Arb.ink.perioder:	Arb.ink. enl. ind.för beg.året	Arb.ink.enl. index 1903 år 2000
1.1.70 - 31.12.71 = 720 dg	2 000,00 mk/år	19 319,80 mk/år
1.1.72 - 30. 7.86 = 5250 dg	10 000,00 mk/år	77 044,53 mk/år
1.8.86 - 31.12.92 = 2310 dg	60 000,00 mk/år	98 008,58 mk/år
1.1.93 - 31.12.93 = 360 dg	45 500,00 mk/år	51 295,32 mk/år
1.1.94 - 19.5.2000 = 2299 dg	86 935,62 mk/år	98 008,58 mk/år

Månatlig medelarbetsinkomst enligt huvudregeln:

$$\frac{720 \times 19\,319,80 + 5250 \times 77\,044,53 + 2310 \times 98\,008,58 + 360 \times 51\,295,32 + 2299 \times 98\,008,58}{720 + 5250 + 2310 + 360 + 2299}$$

$$= 81\,230,63 \text{ mk/år} = 6\,769,22 \text{ mk/mån}$$

Månatlig medelarbetsinkomst 1.1.1983 - 19.5.2000:

1.1.83 - 30. 7.86 =	77 044,53 mk/år	1290 dg
1.8.86 - 31.12.92 =	98 008,58 mk/år	2310 dg
1.8.86 - 31.12.93 =	51 295,32 mk/år	360 dg
1.1.94 - 19.5.2000 =	98 008,58 mk/år	2299 dg

$$\frac{1290 \times 77\,044,53 + 2310 \times 98\,008,58 + 360 \times 51\,295,32 + 2299 \times 98\,008,58}{1290 + 2310 + 360 + 2299} =$$

$$91\,001,01 \text{ mk/år} = 7\,583,42 \text{ mk/mån}$$

Den pensionsgrundande inkomsten beräknad på arbetsinkomsten efter 1.1.1983 är större än inkomsten beräknad enligt huvudregeln.

$$\text{Pension} = 7\,583,42 \times \frac{360}{800} = 3\,412,54 \text{ mk/mån.}$$

$$7\,583,42 \times \frac{4}{480} = 63,20 \text{ mk/mån}$$

Pensionen för återstående tid:

Eftersom lantbruksföretagaren är 59 år gammal när han blir arbetsoförmögen, är arbetsinkomsten för den återstående tiden medeltalet av inkomsterna under åtta år omedelbart före arbetsoförmågans inträde.

Arbetsinkomst

20.5.92 - 31.12.92 =	98 008,58 mk/år	221 dg
1.1.93 - 31.12.93 =	51 295,32 mk/år	360 dg
1.1.94 - 19.5.2000 =	98 008,58 mk/år	2299 dg

Arbetsinkomst 20.5.1992 - 19.5.2000 = 92 169,42 mk/år = 7 680,79 mk/mån.

Återstående tid fram till 60-årsdagen är 20.5 - 15.9. 2000 = 3 mån 26 dg + 19 dg = 4 mån 15 dg. Intjäningsprocenten är 1,2/år.

$$7\,680,79 \times \frac{4}{1000} = 30,72 \text{ mk/mån}$$

Den återstående tiden från dagen efter 60-årsdagen till 65-årsdagen = 60 mån + 15 dg. Intjäningsprocenten är 0,8/år.

$$7\,680,79 \times \frac{60}{1500} = 307,23 \text{ mk/mån}$$

LFöPL-pensionen är sammanlagt 3 412,54 + 63,20 + 30,72 + 307,23 = 3 813,69 mk/mån

LFöPL- och KAPL-pensionerna är sammanlagt

3 813,69 + 56,20 = 3 869,89 mk/mån. Samordningen påverkar inte pensionsbeloppet.

Exempel 6.2 Ålderspension till lantbruksföretagare

Lantbruksföretagaren är född 15.6.1935. Han har tjänat in 3 500 mk/mån i APL-pension i tidigare anställningar. Han har varit verksam som LFöPL-företagare sedan 1.1.1986. Den indexjusterade arbetsinkomsten är 75 000 mk/år. Lantbruksföretagaren går i ålderspension 1.7.2000.

Pensionsgrundande arbetsinkomst 75 000 mk/år = 6 250 mk/mån.

Pensionsgrundande tid

1.1.1986 - 31.12.1994 = 108 mån (1,5 %)

$$6\,250 \times \frac{108}{800} = 843,75 \text{ mk/mån}$$

1.1.1995 - 15.6.2000 = 65 mån (2,5 %)

$$6\,250 \times \frac{65}{480} = 846,35 \text{ mk/mån}$$

Pensionen är sammanlagt 1 690,10 mk/mån.

Ålderspensionerna enligt APL och LFöPL från och med 1.7.2000 är sammanlagt 3 500 + 1 690,10 = 5 190,10 mk/mån. Samordningen inverkar inte på pensionen.

Beräkningen av LFöPL-pension steg för steg

- * **Den pensionsgrundande tiden för den pågående företagarperioden beräknas**
 - tid som företagare efter 23 års ålder
 - återstående tid
- * **Intjäningsprocenterna under olika perioder räknas**
 - från och med 1.1.1970 (1,5 %)
 - tiden från början av det år då företagaren fyllde 60 år (2,5 %)
 - återstående tid 50-60 år (1,2 %)
 - återstående tid 60-65 år (0,8 %)
- * **Den pensionsgrundande arbetsinkomsten beräknas**
 - eventuella obetalda försäkringspremiers inverkan på arbetsinkomsten räknas ut
 - inkomsterna räknas om till indexnivån för det år då verksamheten upphör
 - det vägda medeltalet av inkomsterna under olika perioder räknas ut, med beaktande av eventuella obetalda premier (obs. 1.1.1983 - 31.12.1991, se 6.4)
- * **Pensionen för LFöPL-verksamheten beräknas**
 - pensionsgrundande tid x intjäningsprocent x pensionsgrundande arbetsinkomst
- * **Pensionerna för olika företagarperioder räknas ihop**
- * **Arbetspensionstillägg och barntillägg räknas in i pensionen**
- * **Pensionerna enligt den privata sektorns pensionslagar räknas ihop**
- * **Förutsättningarna för betalning av fribrevspension allt i ett undersöks**
- * **Pensionen från den privata sektorn samordnas med beaktande primära förmåner och offentliga sektorns arbetspensioner**
- * **Förtidsminskning eller uppskovsförhöjning beräknas.**

7 DELTIDSPENSION

Avsikten med deltidspension är att ge äldre arbetstagare möjlighet att använda sin återstående arbetsförmåga och -vilja på ett flexibelt sätt, om det finns deltidsarbete att få. En person som fyllt 56 kan med vissa förutsättningar minska sin arbetsinsats och få deltidspension som delvis ersätter inkomstbortfallet. Åldersgränsen för deltidspension har temporärt sänkts från 58 år till 56 år. Den lägre åldersgränsen gäller under tiden 1.7.1998 - 31.12.2002 (A 23/99, A 11/98).

Deltidspension kan beviljas enligt alla pensionslagar bortsett från KoPL. (A 7/96)

7.1 Förutsättningar för beviljande av deltidspension

Deltidspension kan beviljas personer som arbetar inom den privata sektorn och har fyllt 56 men inte 65 år, om de uppfyller följande villkor.

- (1) Personen har en lång yrkesbana bakom sig och har omfattats av arbetspensionslagarna i sammanlagt minst fem år av de sista 15 kalenderåren före deltidspensionen.
- (2) Personen har haft ett heltidsarbete som omfattas av arbetspensionslagarna i Finland i sammanlagt tolv månader under de sista 18 månaderna före deltidspensionen.
- (3) En anställd minskar sitt förvärvsarbete till i medeltal 16-28 timmar i veckan. En företagare skall däremot minska sitt förvärvsarbete till hälften av den tidigare stabiliserade inkomstnivån. Den genomsnittliga arbetstiden beräknas i perioder på högst 16 veckor, om arbetstiden per vecka varierar. Det får inte finnas avbrott på mer än sex veckor i deltidsarbetet, med undantag av semestrar. En företagare kan också upphöra med arbetet som företagare och bli anställd på deltid.
- (4) Lönen till en anställd skall minska i proportion till minskningen av arbetstiden till 35-70 procent av den tidigare stabiliserade lönenivån. En företagares arbetsinkomst skall halveras. Lönen eller arbetsinkomsten måste dock minst uppgå till minimibeloppet i den arbetspensionslag som tillämpas.
- (5) Personen har rätt till återstående tid.
- (6) Personen får inte från tidigare egen grund- eller registrerad tilläggspension enligt någon arbetspensionslag i Finland eller utomlands. En person som också har arbetat i ett annat EU-land och omfattats av landets socialförsäkring, eller i ett land som Finland har en överenskommelse om social trygghet med, kan inte

få utländsk pension samtidigt som han får deltidspension i Finland.

Bilaga 10 är en tabell över skillnaderna mellan villkoren för beviljande av deltidspension inom den privata och den offentliga sektorn.

7.2 Pensionsfall för deltidspension

Pensionsfallet för deltidspension inträffar den dag då alla villkor för pensionen uppfylls. I praktiken inträffar pensionsfallet den sista dagen då arbetstagaren arbetar heltid innan han övergår till deltidsarbete, om det inte sker ett avbrott mellan heltidsarbetet och deltidsarbetet.

Om det sker ett avbrott mellan heltidsarbetet och deltidsarbetet, inträffar pensionsfallet dagen innan deltidsarbetet börjar, om de övriga villkoren uppfylls då.

7.3 Stabiliserad förvärvsinkomst

För att deltidspensionen skall kunna beräknas måste man först fastställa den stabiliserade förvärvsinkomsten av heltidsarbetet. Den bestäms på basis av alla de arbeten som vid pensionsfallet ger rätt till återstående tid.

Som den stabiliserade förvärvsinkomsten av en APL-anställning betraktas den pensionsgrundande lönen i den anställning på basis av vilken den återstående tiden skulle beräknas som om personen blev arbetsoförmögen i stället för att gå i deltidspension. Eftersom den stabiliserade förvärvsinkomsten beräknas på samma sätt som den pensionsgrundande lönen, görs också avdraget för arbetstagares pensionsavgift från lönen.

Automatiskt avbrytande görs inte eller det upphävs när man fastställer den stabiliserade förvärvsinkomsten för sådana deltidspensioner, där pensionsfallet inträffar 1.4.1998 eller senare. Automatiskt avbrytande beaktas emellertid när pensionen för heltidsarbetet beräknas för att komma fram till 75 % -gränsen och vid beräkningen av en pension som beviljas efter deltidspensionen. (A 11/98)

Den stabiliserade förvärvsinkomsten av KAPL-arbete är den genomsnittliga lönen för återstående tid som beräknas på KAPL-lönerna efter avdraget för arbetstagares pensionsavgift.

Som den stabiliserade förvärvsinkomsten av FöPL- och LFöPL-verksamhet betraktas medeltalet av den fastställda arbetsinkomsten under de fyra kalenderåren omedelbart före övergången till deltidsarbete, om företagaverksamheten har varit kontinuerlig. Inkomsterna under det år då företagaren går i deltidspension beaktas inte, om det inte är ett helt år. Om företagaverksamheten inte har pågått utan avbrott de sista fyra åren,

betraktas den genomsnittliga arbetsinkomsten under den sista företagperioden som den stabiliserade inkomsten.

Om personen har flera samtidiga anställningar eller samtidig företagverksamhet är den stabiliserade förvärvsinkomsten det sammanlagda beloppet av de pensionsgrundande lönerna och arbetsinkomsterna av arbeten som pågått minst sex månader, om personen på basis av dem alla har rätt till återstående tid.

Exempel 7.1 Arbetstagares stabiliserade förvärvsinkomst

Arbetstagaren har följande APL-anställningar:

	Pensionsgrundande lön mk/mån
APL A: 1.2.1976 - 31.1.2000	8 000
APL B: 1.2.2000 - 31.10.2000	11 000

Deltidspensionen börjar 1.11.2000. Eftersom den återstående tiden i händelse av arbetsoförmåga skulle anslutas till anställning B, är den stabiliserade förvärvsinkomsten som beaktas vid beräkningen av deltidspensionen den pensionsgrundande lönen i anställning B, 11 000 mk/mån.

Exempel 7.2 Företagares stabiliserade förvärvsinkomst

Företagaren har haft följande FöPL-perioder:

	Pensionsgr. arbetsinkomst mk/år enligt index för 2000
Arbetsinkomst A: 1.1.1975 - 31.12.1998	100 000
Arbetsinkomst B: 1.1.1999 - 31.8.2000	120 000

Företagarens stabiliserade arbetsinkomst är den genomsnittliga arbetsinkomsten under de fyra sista hela kalenderåren uppräknade med index för 2000

$$\frac{3 \times 100\,000 + 120\,000}{4} = 105\,000,00 \text{ mk/år.}$$

7.4 Inkomstbortfall

Inkomstbortfallet p.g.a. deltidspensionen är skillnaden mellan den stabiliserade förvärvsinkomsten av heltidsarbetet och förvärvsinkomsten av

deltidsarbetet. Inkomstbortfallet måste fastställas för att deltidspensionen skall kunna beräknas.

För beräkningen av det inkomstbortfall som deltidspensionen grundar sig på räknas personens stabiliserade förvärvsinkomst upp med APL-index till nivån för den tidpunkt då deltidspensionen börjar.

Inkomstbortfallet måste i allmänhet motsvara minskningen i arbetstiden. En arbetstagares återstående lön för deltidarbetet skall vara 35-70 procent och en företagares arbetsinkomst 50 procent av den stabiliserade förvärvsinkomsten. Förvärvsinkomsten av deltidarbetet skall dock minst uppgå till minimibeloppet enligt pensionslagen i fråga.

Inkomstbortfallet för samtidigt arbete fastställs så att det sammanlagda beloppet av inkomsterna av deltidarbetena räknas bort från det sammanlagda beloppet av alla stabiliserade förvärvsinkomster. Så görs om personen har rätt till återstående tid på basis av alla de samtidiga arbetena. För att deltidspension skall kunna beviljas enligt en pensionslag skall arbetet enligt denna lag minska.

Om personen inte ansöker om deltidspension på basis av alla samtidiga arbeten, beräknas inkomstbortfallet på två sätt. Först beräknas den sammanlagda stabiliserade inkomsten av de arbeten som deltidspensionen gäller och från det räknas inkomsterna av deltidarbetena enligt samma lagar bort. Sedan beräknas den stabiliserade inkomstnivån av alla samtidiga arbeten, varav inkomsterna av alla deltidarbeten tas bort. Sedan kontrollerar man vilket sätt att räkna som ger det mindre inkomstbortfallet. Det mindre inkomstbortfallet väljs som grund för pensionen.

Vid beräkningen av inkomstbortfallet görs inte avdrag för arbetstagares pensionsavgift från lön för deltidarbete.

Exempel 7.3 Beräkning av inkomstbortfallet

Personens pensionsgrundande lön för heltidsarbetet är 9 500 mk/mån. Han går i deltidspension 1.8.2000. Han förkortar sin arbetstid och sänker sin lön med 40 procent till 5 700 mk/månad.

Inkomstbortfallet på grund av deltidspension är $9\,500 - 5\,700 = 3\,800$ mk/mån.

7.5 Deltidspensionens belopp

Deltidspensionens belopp är 50 procent av inkomstbortfallet.

Deltidspensionen kan dock vara högst 75 procent av den samordnade pensionen som personen tjänat in före pensionsfallet. Eventuellt arbetspensionstillägg läggs till den intjänade pensionen före samordningen. Vid beräkning av maximibeloppet beaktas pensionerna från både den

privata och den offentliga sektorn enligt grundskyddet. Också pension som tjänats in i arbete som försäkrats utomlands beaktas vid beräkningen av maximibeloppet.

Exempel 7.4 Deltidspension till arbetstagare

Arbetstagaren är född 8.9.1942. Han går i deltidspension 1.7.2000. Hans pensionsgrundande lön i APL-anställningen är 9 690,35 mk/mån och den fram till 1.7.2000 intjänade pensionen är 5 571,80 mk/mån. Arbetstagaren minskar sin arbetsinsats till 60 procent av det tidigare.

Den stabiliserade förvärvsinkomsten är 9 690,35 mk/mån.

Deltidslönen är $0,60 \times 9\,690,35 \text{ mk/mån} = 5\,814,21 \text{ mk/mån}$.

Inkomstbortfallet är $9\,690,35 - 5\,814,21 = 3\,876,14 \text{ mk/mån}$.

Deltidspensionen är $0,50 \times 3\,876,14 \text{ mk/mån} = 1\,938,07 \text{ mk/mån}$.

Den pension som arbetstagaren tjänat in före deltidspensionens början är 5 571,80 mk/mån efter samordningen. Maximibeloppet är $0,75 \times 5\,571,80 = 4\,178,85 \text{ mk/mån}$. Deltidspensionen är lägre än maximibeloppet.

Arbetstagarens deltidspension är 1 938,07 mk/mån.

Exempel 7.5 Deltidspension till företagare

Företagaren är född 1.6.1940. Han har varit verksam som företagare sedan 26.6.1980. Företagaren går i deltidspension 1.7.2000, då han minskar sin arbetsinsats till hälften. Fram till 1.7.2000 har han tjänat in 3 600,52 mk/mån i FöPL-pension, 3 074,80 mk/mån i APL-pension för tidigare anställningar och 125,52 mk/mån i KAPL-pension. I FöPL-verksamheten har gjorts tekniskt avbrytande två gånger, 31.12.1995 och 1.1.1997. Det senare tekniska avbrytandet upphävs, eftersom pensionsfallet inträffar innan fyra år har gått från avbrytandet.

Stabiliserad förvärvsinkomst

Arbetsinkomstperiod	Arb.ink. enl. ind.för beg.året	Arbetsinkomst ind.för år 2000
1.1.96 - 1.1.97 (361 dg)	26 000 mk/år	28 112,50 mk/år
2.1.97 - 31.12.99 (1079 dg)	120 000 mk/år	127 504,19 mk/år

$$\frac{361 \times 28\,112,50 + 1079 \times 127\,504,19}{361 + 1079} = 102\,587,25 \text{ mk/år} =$$

8 548,94 mk/mån

Inkomstbortfallet är $0,50 \times 8\,548,94 \text{ mk/år} = 4\,274,47 \text{ mk/mån}$.

Deltidspensionen är $0,50 \times 4\,274,47 \text{ mk/mån} = 2\,137,24 \text{ mk/mån}$.

Den intjänade pensionen är sammanlagt $3\,600,52 + 3\,074,80 + 125,52 = 6\,800,84 \text{ mk/mån}$. Samordningen inverkar inte på pensionen.

Maximibeloppet är $75 \% \times 6\,800,84 = 5\,100,63 \text{ mk/mån}$. Pensionen är lägre än maximibeloppet.

Företagarens deltidspension är $2\,137,24 \text{ mk/mån}$.

7.6 Intjänning av pension under tiden som deltidspensionerad

Den som är deltidspensionerad tjänar in pension både för deltidsarbetet och för inkomstbortfallet som deltidspensionen grundar sig på.

För deltidsarbetet tjänar han in pension enligt samma regler som gäller för annat arbete, dvs. 1,5 % om året fram till sin 60-årsdag och 2,5 % om året efter 60 års ålder.

För tiden som deltidspensionerad tjänar han också in pension med 1,5 % om året av det inkomstbortfall enligt vilket deltidspensionen för första gången fastställdes. När pensionen beräknas indexjusteras inkomstbortfallet till att motsvara nivån vid pensionsfallstidpunkten. Pensionsdelar som tjänats in under tiden med deltidspension läggs till pension som beviljas senare.

7.7 Pension som beviljas efter deltidspension

Efter deltidspension börjar ålderspensionen månaden efter personens 65-årsdag om personen då har upphört med deltidsarbetet. Ålderspensionen består då av tre delar

- (1) den pension som personen tjänat in för heltidsarbetet före deltidspensionen
- (2) den intjänade pensionen för deltidsarbetet under tiden med deltidspension,
- (3) den pension som intjänats på basis av inkomstbortfallet (1,5 procent om året).

Om personen vill fortsätta med sitt deltidsarbete efter 65 års ålder, ändras pensionens namn till ålderspension men beloppet ändras inte. När personen upphör med deltidsarbetet och söker ålderspension, beräknas en uppskovsförhöjning till pensionen. Förhöjningen räknas på skillnaden mellan den fram till 65 års ålder intjänade pensionen efter samordning och den ålderspension som betalats till beloppet av deltidspensionen. Uppskovsförhöjningen beviljas endast på den del med vilken ålderspensionen överstiger deltidspensionen. Den på detta sätt beräknade pensionen räknas upp med index för det år då den uppskjutna ålderspensionen börjar.

Om deltidspensionstagaren beviljas invalidpension eller arbetslöshetspension eller förmånstagarna beviljas familjepension, tjänas pension in för tiden med deltidspension fram till den tidpunkt då denna andra pension börjar. Den pension som beviljas efter deltidspensionen består på samma sätt som ålderspensionen av den pension som tjänats in före deltidspensionen, de pensionsdelar som tjänats in under tiden med deltidspension och eventuella pensionsdelar för återstående tid. Den återstående tiden ansluts både till deltidsarbetet och tiden med deltidspension (inkomstbortfallet) i fråga om deltidspension som börjat 1.1.1994 eller senare och efter vilka invalidpension eller arbetslöshetspension beviljas 1.4.1998 eller senare (A 11/98). Tidigare anslöts återstående tid endast till deltidsarbetet.

Samordningen görs på normalt sätt när ålderspension eller annan pension som beviljas efter deltidspensionen börjar.

Bild 7.1

Heltidsarbete 1,5 %	Deltidspension 1,5 %		Återstående tid 0,8 %	
	Deltidsarbete 1,5 %	2,5 %	Återstående tid 0,8 %	
	56 år	60 år	Arb.oförmögen	65 år

Om personens deltidspension har börjat före 1994 höjs hans lön för deltidsarbetet med en koefficient som beror på födelseåret, när han börjar få ålderspension eller invalidpension. Koefficienterna enligt födelseår framgår av tabellen nedan. I detta fall tjänar personen in pension endast på basis av deltidsarbetet, inte deltidspensionen. I praktiken torde endast koefficienterna för FöPL och LFöPL fortfarande tillämpas.

Tabell 7.1

APL och KAPL	FöPL och LFöPL	Höjnings- koefficient
1924 eller tidigare	1932 eller tidigare	1,6
1925	1933	1,5
1926	1934	1,4
1927	1935	1,3
1928	1936	1,2
1929	1937	1,1

Exempel 7.6 Invalidpension efter deltidspension

Arbetstagaren är född 26.7.1941. Han har haft en APL-anställning på heltid under tiden 25.2.1990 - 30.7.1999 och gått i deltidspension 1.8.1999. Den pensionsgrundande lönen för deltidsarbetet är 4 500 mk/mån och inkomstbortfallet 3 000 mk/mån enligt index för år 2000. Arbetstagaren börjar få invalidpension 1.12.2000. APL-pensionen för de avslutade heltidsanställningarna är 3 589 mk/mån.

Deltidsarbete

$$1.8.1999 - 30.11.2000 (1,5 \%) \quad 4\,500 \times \frac{16}{800} = 90 \text{ mk/mån}$$

Tiden som deltidspensionerad

$$1.8.1999 - 30.11.2000 (1,5 \%) \quad 3\,000 \times \frac{16}{800} = 60 \text{ mk/mån}$$

Pension för återstående tid för deltidsarbetet 1.12.2000 - 26.7.2006

$$4\,500 \times \frac{7 + 26/30}{1000} + 4\,500 \times \frac{60}{1500} = 215,40 \text{ mk/mån}$$

Pension för återstående tid för perioden med deltidspension 1.12.2000 - 26.7.2006

$$3\,000 \times \frac{7 + 26/30}{1000} + 3\,000 \times \frac{60}{1500} = 143,60 \text{ mk/mån}$$

Invalidpensionen sammanlagt $3\,589 + 90 + 60 + 215,40 + 143,60 = 4\,098$ mk/mån. Samordningen inverkar inte på pensionen.

Exempel 7.7 Ålderspension efter deltidspension

Arbetstagaren är född 18.10.1941. Han har haft en APL-anställning på heltid under tiden 1.5.1997 - 30.6.1998 och gått i deltidspension 1.7.1998. Den pensionsgrundande lönen för deltidsarbetet är 4 557 mk/mån och inkomstbörfallet 4 558,43 mk/mån enligt index för år 2006. I avslutade APL-anställningar har han tjänat in 2 721,41 mk/mån i grundpension och 761,15 mk/mån i tilläggspension. Arbetstagaren går i ålderspension 1.11.2006.

Deltidsarbete

$$(1,5 \%) \text{ 1.7.1998 - 31.12.2000} \quad 4\,557 \times \frac{30}{800} = 170,89 \text{ mk/mån}$$

$$(2,5 \%) \text{ 1.1.2001 - 18.10.2006} \quad 4\,557 \times \frac{69\,18/30}{480} = 660,77 \text{ mk/mån}$$

Tiden som deltidspensionerad

$$(1,5 \%) \text{ 1.7.1998 - 18.10.2006} \quad 4\,558,43 \times \frac{99\,18/30}{800} = 567,52 \text{ mk/mån}$$

Ålderspensionen är sammanlagt

$$2\,721,41 + 761,15 + 170,89 + 660,77 + 567,52 = 4\,881,74 \text{ mk/mån.}$$

Samordningen inverkar inte på pensionen.

8 FAMILJEPENSION

Familjepension enligt arbetspensionslagarna kan med vissa förutsättningar betalas till förmånstagarna efter en avliden person (förmånslåtaren) som omfattats av arbetspensionslagarna. Förmånstagare är förmånslåtarens make och barn. (A 11/90)

8.1 Förutsättningar för beviljande av familjepension

Familjepension kan beviljas den efterlevande maken, förmånslåtarens tidigare make och barnen. Familjepensionen indelas i efterlevandepension och barnpension.

8.1.1 Vem kan få efterlevandepension

Rätten till efterlevandepension uppstår på grund av äktenskap. Både änkor och änklings har rätt till pension.

Den efterlevande maken har rätt till pension om

- (1) den efterlevande maken och förmånslåtare har eller har haft ett gemensamt barn (eget eller adoptivbarn) och äktenskapet ingicks innan förmånslåtare fyllt 65 år
- (2) den efterlevande maken och förmånslåtare inte har haft gemensamma barn, men
 - * äktenskapet ingicks innan förmånslåtare fyllt 65 år och den efterlevande maken 50 år
 - * äktenskapet varade i minst fem år och
 - * den efterlevande maken har fyllt 50 år eller länge varit arbetsoförmögen.

En barnlös efterlevande make som är född före 1.7.1950 har rätt till efterlevandepension före 50 års ålder. Om förmånslåtare och den efterlevande maken var gifta med varandra när den nya familjepensionslagen trädde i kraft 1.7.1990 räcker det om äktenskapet varade i tre år. Den efterlevande maken har då också rätt till pension även om äktenskapet ingåtts efter att han eller hon fyllt 50 år. (A 46/95)

En tidigare make till förmånslåtare kan ha rätt till en pension som bestäms på samma sätt som pensionen till efterlevande make om förmånslåtare vid sin död var skyldig att betala henne eller honom periodiskt underhållsbidrag på basis av ett lagakraftvunnet domstolsbeslut eller ett avtal fastställt av socialnämnden. De ovannämnda lindrigare stadgandena som under en övergångsperiod gäller för barnlösa efterlevande makar under 50 år gäller inte tidigare makar.

8.1.2 Förutsättningarna för beviljande av barnpension

Barnpension förutsätter att barnet vid förmånslåtarens död inte hade fyllt 18 år. Ett barn under 18 år har alltid rätt till barnpension efter sina egna föräldrar. Ett adoptivbarn har rätt till barnpension efter sina adoptivföräldrar. Också den efterlevande makens barn eller adoptivbarn kan ha rätt till barnpension efter förmånslåtare, om barnet vid förmånslåtarens död bodde i samma hushåll med förmånslåtare och den efterlevande maken. Barnet har dock rätt till barnpension efter högst två förmånsåttare samtidigt.

8.2 Familjepensionens belopp

Familjepensionen baserar sig på ålders-, invalid- eller arbetslöshetspension före samordning som förmånslåtare fick vid sitt frånfälle. Om förmånslåtare hade arbetat över pensionsåldern, baseras familjepensionen på den uppskjutna ålderspensionen. Om förmånslåtare fick förtida ålderspension, baseras familjepensionen på den förtida ålderspensionen.

Om förmånslåtare fick delinvalidpension, ändras pensionen till full pension när familjepensionen beräknas. Om förmånslåtare vid sitt frånfälle fick sådan arbetslöshetspension där en vilande pensionsdel för återstående tid ingick, beräknas familjepensionen på arbetslöshetspension till vilken pensionsdelen för återstående tid har fogats (A 37/99).

Om förmånslåtare inte var pensionerad eller om han fick deltidspension, baseras familjepensionen på den fulla invalidpension som förmånslåtare skulle ha fått om han hade blivit arbetsoförmögen vid tidpunkten för sin död. Familjepensionen kan vara högst lika stor som förmånslåtarens fulla pension (utan barntillägg).

Det sammanlagda beloppet av efterlevande- och barnpensionerna före samordning utgör en andel av förmånslåtarens pension enligt följande tabell.

Tabell 8.1

Antalet barn	0	1	2	3	4-
Efterlevandepension	6/12	6/12	5/12	3/12	2/12
Barnpensioner	-	4/12	7/12	9/12	10/12
Sammanlagt	6/12	10/12	12/12	12/12	12/12

8.2.1 Efterlevandepensionens belopp

Om det utöver den efterlevande maken också finns barn som förmånstagare är den fulla efterlevandepensionen före samordning den andel av förmånslåtarens pension före samordning som framgår av tabell 8.1.

Om den efterlevande maken ensam är förmånstagare, är efterlevandepensionen hälften av förmånstagarens pension. Då görs det emellertid en pensionsjämkning som kan minska efterlevandepensionens belopp.

Pensionsjämkning

I efterlevandepensionen görs en pensionsjämkning, vars syfte är att dimensionera den efterlevande makens utkomst så att den motsvarar den nivå den hade innan förmånslåtaren avled. När nivån fastställs beaktas den efterlevande makens egna arbetspensioner som inkomst som minskar efterlevandepensionen.

Om den efterlevande maken är pensionerad, används den faktiska pension som den efterlevande maken fick när förmånslåtaren avled, med undantag av den privata sektorns tilläggspensioner, som den efterlevande makens arbetspension vid pensionsjämkningen. Om den efterlevande maken vid förmånslåtarens död fick delinvalidpension, betraktas dock full invalidpension som den efterlevande makens arbetspension.

Om den efterlevande maken inte är pensionerad eller om han eller hon får deltidspension, betraktas som hans eller hennes arbetspension den fulla invalidpension som han eller hon skulle få, om han eller hon hade blivit arbetsoförmögen vid den tidpunkt då förmånslåtaren avled. Om denna kalkylmässiga arbetspension betydligt avviker från den efterlevande makens faktiska inkomstnivå, kan den efterlevande makens faktiska inkomster beaktas vid pensionsjämkningen (avvikande pensionsjämkning). (LA 3/2000)

Efterlevandepensionen pensionsjämkas vid någon av följande tidpunkter:

- * Det yngsta barnet fyller 18 år.
- * I början av den sjunde kalendermånaden efter förmånslåtarens död, om den efterlevande maken är yngre än 65 år, inte har barn under 18 år och inte får egen pension (den efterlevande maken får full efterlevandepension som omställningspension i sex månader).
- * Genast när efterlevandepensionen börjar om den efterlevande maken har fyllt 65 år eller är pensionerad och det inte finns barn som är berättigade till barnpension.

Genom pensionsjämkningen minskar efterlevandepensionen från sitt fulla belopp (som i allmänhet är hälften av förmånslåtarens pension), om

den efterlevande makens egna arbetspensioner överstiger den s.k. pensionsjämningsgrunden. Pensionsjämningsgrunden fastställs på basis av det sammanlagda beloppet av förmånslåtarens alla arbetspensioner före samordning enligt följande:

Tabell 8.2

Pensionsjämningsgrunden år 2000	Villkor
Övre gräns 3 773,84 mk/mån (281,60 ind. 142)	Om förmånslåtarens arbetspensioner var 3 773,84 mk/mån eller mera (index 1903 år 2000)
Förmånslåtarens arbetspension mk/mån	Om förmånslåtarens arbetspensioner var 1 708,68 mån - 3 773,84 mk/mån.
Nedre gräns 1 708,68 mk/mån (127,50 ind. 142)	Om förmånslåtarens arbetspensioner var högst 1 708,68 mk/mån (index 1903 år 2000)

Pensionsjämningsgrundens högre markbelopp, som år 2000 är 281,60 mk/mån (på lagens indexnivå 142) sänks fram till år 2004 stegvis med 6,64 mk om året (ind. 142) till 255 mk (ind. 142). Efter år 2004 ändras den övre gränsen endast på grund av indexjusteringar. I bilaga 6 presenteras utvecklingen av pensionsjämningsgrundens högre belopp fram till år 2004 enligt index 142.

Den pensionsjämkade efterlevandepensionen beräknas enligt följande formel:

Pensionsjämkad efterlevandepension =

$$\frac{6}{12} \times \text{förmånslåtarens pension} - 0,5 \times \text{den överskjutande delen}$$

Den överskjutande delen =

Den efterlevande makens egen pension - pensionsjämningsgrunden

Bilaga 6 innehåller en tabell över efterlevandepensionens belopp vid olika inkomstkombinationer.

Exempel 8.1 Efterlevandepension efter pensionsjämkning

Arbetstagaren avlider år 2000. Hans arbetspension före samordning var 6 000 mk/månad, den efterlevande makens ålderspension är 5 000 mk/månad.

$$\text{Efterlevandepension} = \frac{6}{12} \times 6\,000 \text{ mk/mån} = 3\,000 \text{ mk/mån}$$

Samordningen inverkar inte på efterlevandepensionen. Eftersom det inte finns barn under 18 år görs en pensionsjämkning. Pensionsjämningsgrunden uppgår till den övre gränsen, 3 773,84 mk.

$$\text{Den överskjutande delen} = 5\,000 - 3\,773,84 = 1\,226,16 \text{ mk.}$$

Minskningen på grund av pensionsjämkningen är
 $0,5 \times 1\,226,16 = 613,08 \text{ mk.}$

Efterlevandepensionen efter samordning och pensionsjämkning är
 $3\,000 - 613,08 = 2\,386,92 \text{ mk/mån}$

Pension till tidigare make

Pensionen till förmånslåtarens tidigare make är lika stor som den andel av efterlevandepensionen som 60 procent av den tidigare makens underhållsbidrag utgör av förmånslåtarens hela pension före samordning, dvs.

$$\frac{0,6 \times \text{underhållsbidrag}}{\text{förmånslåtarens pension}} \times \text{efterlevandepension.}$$

Pensioner som betalas till tidigare makar minskar den pension som betalas till den efterlevande maken. De kan uppgå till högst hälften av efterlevandepensionen. Pensionen till den tidigare maken kan vara högst lika stor som efterlevandepensionen, om det inte finns en efterlevande make som förmånstagare.

Exempel 8.2 Pension till tidigare make

Mannen hade dömts att betala 1 000 mk/mån i underhållsbidrag till sin tidigare hustru. Hans arbetspension var 6 000 mk/månad. Efterlevandepensionen före samordning är 3 000 mk/mån.

Sextio procent av underhållsbidraget till den tidigare hustrun är 600 mk. Hennes pension före samordning och pensionsjämkning är

$$\frac{600}{6000} \times 3\,000 = 300 \text{ mk/mån.}$$

8.2.2 Barnpensionens belopp

Barnpensionens sammanlagda belopp beräknas enligt tabell 8.1. På barnpensionens storlek inverkar endast antalet barn som är berättigade till familjepension. Barnpensionens sammanlagda belopp fördelas jämnt mellan barnen och varje barn får sin andel separat.

Föräldralösa barn

Barn som förlorat sina båda föräldrar får ett tillägg för föräldralösa. Tillägget är 2/12 av förmånslätarens pension före samordning och det läggs till barnpensionens sammanlagda belopp. Barnpensionen inklusive tillägg för föräldralös kan dock inte bli större än förmånslätarens pension.

Exempel 8.3 Familjepension

Modern i familjen dör. Förmånstagare är den äkta mannen och två barn. Om modern hade blivit arbetsoförmögen vid tidpunkten för sin död hade hennes invalidpension varit 4 800 mk/månad. Pensionerna före samordning är:

$$\text{Efterlevandepension} = \frac{5}{12} \times 4\,800 = 2\,000 \text{ mk/mån.}$$

$$\text{Barnpensioner} = \frac{7}{12} \times 4\,800 = 2\,800 \text{ mk/mån.}$$

Vardera barnets egen andel före samordning är 1 400 mk/mån. I efterlevandepensionen görs ingen pensionsjämkning förrän familjens yngsta barn fyller 18 år.

8.2.3 Familjepension som engångsbelopp

Familjepension kan betalas som engångsbelopp separat till varje förmånstagare, om dess belopp efter samordning eller pensionsjämkning är mindre än gränsbeloppet för engångsbelopp, 67,01 mk/mån enligt index för år 2000 (5,00 mk enligt index 142). Eftersom familjepensionens belopp kan ändras på grund av olika orsaker, betalas den som engångsbelopp först när det sannolikt inte längre sker ändringar i den. Beräkningen av engångsbeloppet förklaras mera ingående i cirkulär A 7/2000.

9 TOTALPENSION OCH SAMORDNING

I Finland betalas arbetspensioner, som baserar sig på förvärvsarbete, och folkpensioner, som baserar sig på bosättning. Arbetspensioner betalas både inom den privata och den offentliga sektorn som grundpensioner och tilläggspensioner. En pensionstagare kan också få ersättning för arbetsskada ur en olycksfallsförsäkring som arbetsgivaren tecknat eller för trafikskada ur trafikförsäkringen.

Avsikten med arbetspensionssystemet är att trygga en skälig inkomstnivå för arbetstagaren när han går i ålderspension. En grundpensionsnivå som uppgår till högst 60 procent av den högsta inkomsten under yrkesbanan anses räcka till. Utöver grundpensionsskyddet har en del arbetsgivare ordnat tilläggspensionsskydd för sina anställda och en del företagare för sig själva. Tilläggspensionsordningar är möjliga enligt APL, FöPL och LFöPL.

En pensionstagare kan få pension ur flera pensionssystem. För att det sammanlagda pensionsbeloppet inte skall bli oskäligt stort i förhållande till pensionstagarens tidigare förvärvsinkomst, begränsas pensionerna och ersättningarna ur olika system genom samordning till 60 procent av förvärvsinkomsten. (A 23/93, A 46/95)

9.1 Grundpensioner

Vid samordning av grundpensioner beaktas följande grundpensioner:

- (1) pension enligt minimivillkoren i APL (inkluderar inte utvidgningar av grundskyddet, t.ex. sänkt pensionsålder)
- (2) KAPL-pension
- (3) KoPL-pension
- (4) SjöPL-pension
- (5) pension enligt minimivillkoren i FöPL
- (6) pension enligt minimivillkoren i LFöPL, grundbeloppet av generationsväxlingspensionen för lantbruksföretagare, grundbeloppet av avträdelsestödet för lantbruksföretagare och grundbeloppet av avträdelseersättningen för lantbruksföretagare.
- (7) pension enligt grundpensionsskyddet enligt lagen om pension för kommunala tjänsteinnehavare och arbetstagare (KTAPL); som en sådan pension betraktas också pension enligt grundskyddet som beviljats familjevårdare eller förtroendevald
- (8) pension beräknad enligt grundskyddet enligt lagen om statens pensioner (StPL)
- (9) pension enligt grundskyddet som beviljats med stöd av Finlands Banks pensionsstadga

- (10) pension enligt folkpensionsanstaltens pensionsreglemente eller pensionsstadga eller pension för medlem i folkpensionsanstaltens styrelse enligt grundskyddet
- (11) pension som beviljats med stöd av pensionslagen för evangelisk-lutherska kyrkan (KyPL)
- (12) pension som beviljats med stöd av lagen om ortodoxa kyrkosamfundet
- (13) landskapspension från Ålands landskapsstyrelse.

9.2 Primära förmåner

En pensionstagare kan utöver sin arbetspension också ha rätt till ersättning ur olycksfallsförsäkringen eller trafikförsäkringen eller enligt lagen om skada ådragen i militärtjänst (SOLITA/LITA-ersättningar). Ersättningar för inkomstbortfall enligt dessa förmåner är primära i förhållande till arbetspensionerna, vilket innebär att dessa förmåner betalas till sitt fulla belopp oberoende av arbetspensionens storlek. De primära förmånernas ersättningsnivå varierar enligt invaliditetsgraden, och nivån kan överstiga beloppet av den fulla pension som arbetspensionssystemet betalar. Om de primära förmånerna ensamma överstiger 60 procent av samordningsgrunden (se 9.4.1), betalas ingen arbetspension. Om arbetspensionen och de primära förmånerna tillsammans överstiger 60-procentsgränsen, minskar arbetspensionen så att pensionen och de primära förmånerna är högst 60 procent av samordningsgrunden.

Vid samordningen av pensionerna beaktas emellertid inte sådan primär förmån som har betalats i minst tre år före det första pensionsfallet. Om förmånens belopp stiger i samband med pensionsfallet beaktas vid samordningen endast den del av förmånen som överstiger beloppet av den förmån som betalades före pensionsfallet (se tilläggs exempel 11.6). Att pensionsslaget ändras innebär inte ett nytt pensionsfall.

9.3 Folkpension

Avsikten med folkpensionen är att trygga pensionstagaren en minimiutkomst. Folkpension betalas på basis av att pensionstagaren bott i Finland. En person måste ha bott i Finland minst tre år efter 16 års ålder för att ha rätt till folkpension. Enligt folkpensionslagen betalas ålderdomspension, invaliditetspension, individuell förtidspension och arbetslöshetspension. Ålderdomspensionen kan tas ut i förtid eller skjutas upp. Familjepension betalas enligt familjepensionslagen. Folkpensionssystemet betalar inte delinvalidpension eller deltidspension.

Folkpensionens storlek bestäms enligt arbetspensionens belopp. Om arbetspensionen är tillräckligt hög betalas ingen folkpension alls. Om

pensionstagaren har bott utomlands är folkpensionens belopp beroende av hur länge han bott i Finland. I folkpensionen kan också ingå tillägg, såsom bostadsbidrag, fronttillägg, extra fronttillägg och vårdbidrag.

Rätten till pension uppkommer i allmänhet samtidigt enligt folkpensionslagen och arbetspensionslagarna.

9.4 Samordning

Genom samordning begränsas det totala pensionsskyddet, som består av primära förmåner, arbetspensioner och familjepensionslagen, till 60 procent av samordningsgrunden.

9.4.1 Samordningsgrund

Samordningsgrunden är den högsta pensionsgrundande lönen för pension enligt grundskyddet i en anställning eller den högsta pensionsgrundande arbetsinkomsten av företagarkerksamhet under personens yrkesbana. Anställningen eller företagarkerksamheten skall ha pågått minst ett år. Återstående tid beaktas när denna ettårsperiod beräknas. Om personen inte har haft en enda anställning eller företagarkerperiod som pågått ett helt år, är samordningsgrunden den högsta pensionsgrundande lönen som personen haft i en anställning eller under en företagarkerperiod som varat minst en månad. Enligt KAPL och KoPL har anställningens längd ingen betydelse.

Om anställningar eller företagarkerperioder pågått samtidigt i minst ett år, räknas de pensionsgrundande lönerna och arbetsinkomsterna ihop när samordningsgrunden fastställs. En anställning där det gjorts ett automatiskt avbrytande behandlas alltid som kontinuerlig när samtidigt förvärvsarbete och samordningsgrund utreds. KAPL- och KoPL-löner kan räknas ihop med pensionsgrundande löner enligt andra lagar, om de andra anställningarna eller företagarkerperioderna har pågått samtidigt med KAPL/KoPL- arbetet under hela kalenderåret och KAPL-/KoPL-lönerna under året uppgår till minst det högre gränsbeloppet.

De alternativa samordningsgrunderna, varav den högst väljs, är följande:

- (1) den pensionsgrundande lönen eller utjämningslönen i en APL-anställning
- (2) årslönen eller medellönen enligt KAPL
- (3) årslönen enligt KoPL
- (4) den pensionsgrundande lönen enligt SjöPL
- (5) den pensionsgrundande arbetsinkomsten enligt FöPL
- (6) den pensionsgrundande arbetsinkomsten enligt LFöPL eller arbetsinkomsten för återstående tid enligt LFöPL
- (7) den pensionsgrundande lönen enligt KTAPL

- (8) den pensionsgrundande lönen enligt StPL
- (9) den pensionsgrundande lönen enligt KyPL
- (10) den pensionsgrundande lönen i ett anställningsförhållande till Finlands Bank, Folkpensionsanstalten, landskapet Åland eller Ortodoxa kyrkosamfundet
- (11) den sammanlagda lönen eller arbetsinkomsten av två eller flera samtidiga anställningar eller företagarperioder som berättigar till grundpension
- (12) tio sjättedelar av en tidigare beviljad pension som läggs till den pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten för en ny pension, om personen omedelbart före det nya pensionsfallet fått pension och samtidigt arbetat i sammanlagt minst tre år.

Pensionsgrundande lön som i sin helhet tjänats in före 23 års ålder i en SjöPL-anställning kan utgöra samordningsgrunden, om anställningen har fortgått minst 12 månader. Enligt de andra arbetspensionslagarna ger arbete som i sin helhet utförts före 23 års ålder inte ålderspension, och därför kan samordningsgrunden inte heller väljas bland sådana anställningar. Endast om personen blir arbetsoförmögen före 23 års ålder, utgörs samordningsgrunden av den pensionsgrundande lönen i den anställning till vilken den återstående tiden ansluts.

När en anställning har avbrutits automatiskt, kan endast en sådan pensionsgrundande lön som i verkligheten används vid uträkningen av den slutliga pensionen tas som en alternativ samordningsgrund. Om pensionen alltså räknas ut utgående från de pensionsgrundande lönerna i de anställningsperioder som det automatiska avbrytandet gav upphov till kan den pensionsgrundande lönen i den kontinuerliga anställningen inte tas som samordningsgrund. På motsvarande sätt kan de pensionsgrundande lönerna under de avbrutna anställningsperioderna inte användas som samordningsgrund, om den slutliga pensionen uträknas enligt den pensionsgrundande lönen i den kontinuerliga anställningen.

9.4.2 Samordningsgräns

Samordningsgränsen är 60 procent av samordningsgrunden. Den del av grundpensionen som överstiger samordningsgränsen (den överskjutande delen) dras av. Om personen får arbetspension också från den offentliga sektorn, minskar arbetspensionen från den privata sektorn i den proportion som den utgör av de sammanlagda pensionerna före samordningen. Samordningsgränsen för delinvalidpension är 30 procent av samordningsgrunden (se tilläggs exempel 11.5).

9.4.3 Tidpunkten för samordningen

Samordningen görs enligt den lagstiftning och den indexnivå som gäller när pensionen börjar. Ålderspensioner samordnas enligt det belopp och den indexnivå som gäller den dagen då pensionstagaren uppnår pensionsåldern, också i fråga om uppskjuten ålderspension. Om det sker ändringar i antalet förmåner som pensionstagaren får görs en ny samordning. Den görs enligt beloppet och indexnivån i början av månaden efter ändringen eller i början av den månad då ändringen sker, om den sker den första dagen i månaden.

9.4.4 Ny samordning av pensioner som beviljats före 1.1.1996

I pensioner som beviljats före pensionsreformen år 1996 beaktades folkpensionen vid samordningen. Om det på grund av en orsak som framkommit år 1996 eller senare görs en ny samordning i pensioner som beviljats före 1996 är samordningsgränsen 60 % av samordningsgrunden.

Exempel 9.1 Samordning APL, StPL, lagen om olycksfallsförsäkring

APL-pensionen före samordning är 3 500 mk/mån från och med 1.6.2000, statens StPL-pension enligt grundskyddet är 1 000 mk/mån och olycksfallspensionen är 3 000 mk/mån. Den högsta pensionsgrundande lönen i en anställning som pågått minst ett år är 8 000 mk/mån.

Samordningsgräns = $0,6 \times 8\,000 = 4\,800,00$ mk/mån.

APL	3 500 mk/mån
StPL	1 000 mk/mån
Olycksfallspension	<u>3 000 mk/mån</u>
Pensioner sammanlagt:	7 500 mk/mån

Den överskjutande delen = $7\,500 - 4\,800 = 2\,700$ mk/mån.

Olycksfallspensionen som är en primär pension betalas till sitt fulla belopp. Den överskjutande delen dras i sin helhet av från arbetspensionerna.

Den överskjutande delen som dras av från APL-pensionen:

$$\frac{3\,500}{3\,500 + 1\,000} \times 2\,700 = 2\,100 \text{ mk/mån.}$$

122 TOTALPENSION OCH SAMORDNING

Den samordnade APL-pensionen som betalas till pensionstagaren är
 $3\,500 - 2\,100 = 1\,400$ mk/mån från och med 1.6.2000.

9.4.5 Samordningen av familjepensioner

Familjepensioner som beviljas efter en förmånslåtare (grundpensioner, primära förmåner) samordnas så att familjepensionernas sammanlagda belopp inte överskrider samordningsgränsen.

Samordningsgränsen för familjepensioner beräknas på följande sätt:

$$\frac{\text{familjepension}}{\text{förmånslåtarens pension}} \times 0,6 \times \text{samordningsgrunden.}$$

Samordningsgrunden är densamma som för förmånslåtarens egen pension.

För varje barn som är förmånstagare sänks samordningsgränsen med barnpensionens grundbelopp enligt familjepensionslagen (FamPL) enligt den nivå som beloppet hade föregående år. År 2000 är beloppet 272 mk/månad.

Om det utöver barnen finns en efterlevande make bland förmånstagarna dras också basdelen för efterlevandepensionen enligt FamPL av från efterlevandepensionen enligt den nivå som basdelen hade året innan. År 2000 är avdraget 463 mk/mån. Basdelen dras inte av från pension till före detta make eller barnlös efterlevande make.

Avdragen enligt FamPL kan högst vara de följande:

Tabell 9.1

förmånstagare	maximalt avdrag från samordnings- grunden %
1 barn	10,0
2 barn	17,5
3 barn	22,5
4 eller flera barn	25,0
make och 1 barn	25,0
make och 2 eller flera barn	30,0

Efter samordningen fördelas familjepensionen till förmånstagarna i samma proportioner som pensionerna före samordningen.

Exempel 9.2 Samordningen av familjepensioner

Förmånslåtare avlider år 2000. Hans arbetspension var 5 700 mk/mån och samordningsgrunden var 9 500 mk/mån. Förmånstagare är den efterlevande maken och ett barn.

Efterlevandepensionen före samordning är

$$\frac{6}{12} \times 5\,700 = 2\,850 \text{ mk/mån.}$$

Barnpensionen före samordning är

$$\frac{4}{12} \times 5\,700 = 1\,900 \text{ mk/mån.}$$

Samordningen:

Familjepensionerna är sammanlagt 4 750 mk/mån. Samordningsgränsen före avdragen enligt FamPL är

$$\frac{4\,750}{5\,700} \times 0,6 \times 9\,500 = 4\,750 \text{ mk/mån.}$$

Efter avdragen enligt FamPL är samordningsgränsen

$4\,750 - 463 - 272 = 4\,015$ mk/mån. Avdragen är mindre än 25 procent av samordningsgrunden.

Den samordnade familjepensionen fördelas mellan familjemedlemmarna på följande sätt:

Den efterlevande maken: $\frac{2\,850}{4\,750} \times 4\,015 = 2\,409 \text{ mk/mån.}$

Barnet: $\frac{1\,900}{4\,750} \times 4\,015 = 1\,606 \text{ mk/mån.}$

9.5 Registrerade APL-tilläggspensioner

Inom den privata sektorn har arbetsgivarna möjlighet att ordna tilläggspensionsskydd för sina anställda utöver det lagstadgade grundpensionsskyddet enligt APL. Tilläggsskyddet kan vara registrerat eller

oregistrerat, m.a.o. fritt format. Om en aktuell reform genomförs kan nya avtal om tilläggspensionsförsäkring fr.o.m. år 2001 inte längre ingås.

Registrerade tilläggspensioner är bundna till APL-index och arbetstagaren har fribrevsrätt till dem när anställningen upphör. Registrerat APL-tilläggspensionsskydd fastställs för grupper, inte för enskilda personer.

Registrerat tilläggspensionsskydd kan innebära bl.a. sänkt pensionsålder, en höjning av pensionens maximinivå till högst 66 % eller en förkortning av den tid under vilken fullt grundpensionsskydd tjänas in.

Tilläggspensionsskydd kan också anslutas till FöPL- och LFöPL-försäkringar. Villkoren för sådana försäkringar är annorlunda än villkoren för tilläggspensionsskydd enligt APL.

Enligt en lag som trädde i kraft 1.12.1997 skall registrerade tilläggspensionsordningar ha lika villkor för kvinnor och män. Om förmånerna enligt de gamla tilläggspensionsordningarna bestämdes enligt kön, måste de fr.o.m. 1.1.1994 ändras så att förmånerna i framtiden är lika för kvinnor och män. (A 46/97)

9.5.1 Hur registrerade APL-tilläggspensioner beräknas

Full ålders-, invalid- och arbetslöshettstilläggspension beräknas i regel så att tilläggspensionen och grundpensionen för samma anställning tillsammans utgör en viss procentandel (högst 66 %) av den pensionsgrundande lönen i anställningen. Procentandelen fastställs i villkoren för pensionsskyddet. Den pensionsgrundande lönen kan vara antingen den pensionsgrundande lönen enligt den lag som trädde i kraft 1.1.1996, såsom i fråga om grundpensionen, eller den pensionsgrundande lönen enligt den tidigare lagen, om lönen enligt den är högre.

När den målsatta nivån för totalpensionen fastställs, beräknas grundpensionen för tiden i arbete alltid med intjäningsprocenten 1,5. För tiden fram till pensionsåldern används antingen intjäningsprocenterna för återstående tid eller en årlig intjäningsprocent på 1,5. Arbete som fortsätter efter uppnådd pensionsålder beaktas inte vid beräkningen av grundpensionen. Grund- och tilläggspensionen beaktas omräknade så att de motsvarar pensionsåldern inom tilläggspensionssystemet. Om arbetstagaren tjänat in pension under en kortare tid än den tid under vilken full tilläggspension enligt försäkringsavtalet tjänas in, beräknas tilläggspensionens belopp i proportion till den tid som anställningen pågått.

Tilläggspensionen begränsas emellertid så att den tillsammans med pensionerna enligt APL, KAPL, KoPL och SjPL och andra pensionsförmåner som arbetsgivaren uppger och eventuell folkpension är 60-66 % av den lön som begränsningen grundar sig på (den högsta APL-lönen i en anställning som pågått minst ett år eller den lön som ligger till grund för tilläggspensionen). När begränsningen görs kan man i

pensionsanordningar som är i kraft 31.12.1995 antingen beakta eller inte beakta folkpensionen på 445 mk. I försäkringar som träder i kraft efter 31.12.1995 beaktas folkpensionen inte.

Tilläggpensionen samordnas endast med primära förmåner. Tilläggpensionens maximibelopp är då begränsningens procentandel av den lön som ligger till grund för begränsningen efter att de samordnade pensionsförmånerna och de primära förmånerna räknats bort från maximibeloppet. Genom samordningen minskar tilläggpensionen dock med högst så mycket att förmånernas sammanlagda belopp förblir minst lika stort som det hade varit utan den primära förmånen. (A 50/95)

9.5.2 Sänkt pensionsålder för grundpension

Fribreven i Pensionsskyddscentralens anställningsregister motsvarar 65 års ålder. Om pensionsåldern i fribreven har varit sänkt har den intjänade pensionen räknats om eller normerats för registret så att den motsvarar pensionsåldern 65 år. Om arbetstagaren i sin sista anställning har sänkt pensionsålder räknas fribrevspensionen för tidigare anställningar i PSC:s register över anställningsförhållanden om till att motsvara den sänkta pensionsåldern i den sista anställningen på följande sätt:

- * Om pensionsåldern är minst 60 år, minskas fribrevspensionerna enligt förtidsminskningsprocenten för varje månad med vilken pensionsåldern understiger 65 år.
- * Om pensionsåldern är lägre än 60 år minskas fribrevspensionerna först enligt förtidsminskningsprocenten fram till 60 års ålder. Sedan multipliceras fribrevspensionerna med de koefficienter i tabellen i bilaga 11 som motsvarar 60 års ålder och divideras med den koefficient i samma tabell som motsvarar pensionsåldern (se tilläggsexempel 11.7). (A 6/2000)

Pensionerna samordnas normalt vid den sänkta pensionsåldern. Samordningen av den normeringshöjning som orsakas av omräkningen av pensionsåldern i ålderspensioner och förtida ålderspensioner där pensionsfallet inträffar 1.1.1996 eller senare behandlas i cirkulären A 41/95 och A 23/96.

10 BERÄKNING AV PENSIONER INOM EU OCH EES

EU-bestämmelserna (bestämmelserna om den sociala tryggheten i EES-avtalet som trädde i kraft 1.1.1994 och EU-avtalet som trädde i kraft 1.1.1995) skall tillämpas på de lagstadgade finska arbetspensionerna alltid när det är fråga om en person som också har arbetat i något annat EU- eller EES-land utöver Finland. EU-länderna utöver Finland är Sverige, Danmark, Belgien, Frankrike, Grekland, Irland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Portugal, Spanien, Storbritannien, Tyskland och Österrike. EES-länderna är Norge, Island och Liechtenstein. I fortsättningen används förkortningen EU om EU- och EES-länderna.

För alla nordiska länder gäller dessutom den nordiska konventionen om social trygghet som trädde i kraft 1.1.1994 och som tillämpas vid sidan av EU-bestämmelserna.

Om en person har arbetat som anställd eller företagare också i något annat EU-land än Finland, beräknas pensionen på två sätt:

- (1) Som nationell pension
 - a) helt enligt Finlands egen arbetspensionslagstiftning
 - b) enligt förordning 1408/71, då förordningens bestämmelser om samordning och överenskommelserna om social trygghet beaktas (avtalsländer se bilaga 13).
- (2) Som pro rata-pension, som beräknas med hjälp av en teoretisk pension som om personen under hela sin yrkesbana hade arbetat i Finland.

Den större av de beräknade pensionerna beviljas.

10.1 Nationell pension

Den nationella pension som för jämförelsens skull räknas enligt förordning 1408/71 avviker från pension som uträknas helt enligt den finska lagstiftningen på följande sätt:

- * villkoret att personen skall ha bott i Finland i fem år för att ha rätt till återstående tid kan uppfyllas genom boende- och försäkringsperioder i andra EU-länder
- * arbetspensionerna samordnas mellan EU-länderna endast i fråga om återstående tid mellan de länder i vilkas pensioner återstående tid ingår
- * samordningen med primära förmåner kan göras endast delvis om också ett annat EU-land beaktar dem i den samordning som görs där.

Vid tillämpning av den nordiska konventionen om social trygghet avviker beräkningen av den nationella pensionen från de rent nationella

beräkningsreglerna så att den finska pensionen för återstående tid räknas med till en del, om det också i pensionen från det andra nordiska landet ingår återstående tid enligt nationella stadganden eller EU-bestämmelser. Andelen återstående tid beräknas så att hela den återstående tiden multipliceras med förhållandet mellan de faktiska försäkringsperioderna i Finland och de andra nordiska länderna (Sverige, Island och Norge har återstående tid). (Se tilläggs exempel 11.8)

Enligt överenskommelsen om social trygghet mellan Finland och Tyskland delas den återstående tiden på samma sätt som enligt den nordiska konventionen, men endast om pensionsfallet inträffar innan personen fyllt 60 år. Om pensionsfallet inträffar efter att personen fyllt 60 år, delas den återstående tiden inte, eftersom den tyska pensionen då inte inbegriper återstående tid (A 22/98).

Med Österrike har Finland förhandlat fram en ur Finlands synvinkel principiellt likadan överenskommelse som den nordiska konventionen, men den har inte ännu trätt i kraft. Återstående tid kan i fråga om nationell pension alltså inte delas mellan Finland och Österrike. Tills den nya överenskommelsen träder i kraft kan pensionen från Österrike samordnas för den tid som motsvarar den återstående tiden.

10.2 Teoretisk pension

Den teoretiska pensionen behövs för beräkningen av den s.k. pro rata-pensionen. Den teoretiska pensionen beräknas på samma sätt som den nationella pensionen, men med den skillnaden att också försäkringsperioderna i de övriga EU-länderna jämföras med försäkringsperioderna i Finland. Av vistelsen i de andra EU-länderna beaktas de försäkringsperioder som skulle berättiga till arbetspension om personen hade varit försäkrad i Finland. Vid beräkningen av den teoretiska pensionen och pro rata-relationen beaktas försäkringsperioderna dock fortfarande statsvis som hela månader så att restdagarna utelämnas. Dagtekniken tillämpas alltså inte till denna del. Parallella anställningstider beaktas bara en gång. Perioder som berättigar till arbetspensionstillägg beaktas både som försäkringsperioder och genom arbetspensionstillägget.

Återstående tid ansluts till den teoretiska pensionen om personen har rätt till återstående tid i den nationella pensionen. Den återstående tiden beaktas också om pensionsfallet inträffar medan personen arbetar som anställd eller företagare i ett annat EU-land. För att ha rätt till återstående tid i Finland måste personen i ett sådant fall emellertid ha varit försäkrad i Finland i sammanlagt minst 12 månader under de sista tio åren före pensionsfallet. Det finns ingen efterkarenstid i anslutning till arbete i andra EU-länder.

Den återstående tiden ansluts till den anställning eller företagarperiod, till vilken den hade anslutits om personen hade blivit arbetsoförmögen när den

sista anställningen eller företagarperioden som omfattades av den finska lagstiftningen upphörde.

Den högre intjäningsprocenten från och med början av det år då personen fyller 60 år gäller också för arbete i de andra EU-länderna.

Den teoretiska pensionen beräknas som en helhet för alla arbetspensionssystem i Finland. Den teoretiska pensionen beräknas så att fribreven multipliceras med förhållandet mellan den sammanlagda anställningstiden i EU-länderna och anställningstiden enligt de finska arbetspensionslagarna och till resultatet läggs pensionen för den eventuella återstående tiden. Den teoretiska pensionen uppgår högst till samordningsgränsen.

Exempel 10.1 Teoretisk pension

Arbetstagaren har arbetat i Finland och i ett annat EU-land. Medan han arbetar i det andra landet blir han arbetsoförmögen vid 60 års ålder. Hans APL-fribrevspension är 3 000 mk/mån och den pensionsgrundande lönen 10 000 mk/mån. Han har varit anställd enligt följande:

* APL 20 år *	* EU 5 år *	* Återstående tid 5 år. *
—————		
arbetsoförmåga		

Eftersom arbetstagaren blev arbetsoförmögen medan han var anställd i ett annat EU-land och han har varit försäkrad i Finland i minst 12 månader under de sista 10 åren, ansluts återstående tid till den teoretiska pensionen.

Den teoretiska pensionen är

$$\frac{25}{20} \times 3\,000 + \frac{60}{1500} \times 10\,000 = 3\,750 + 400 = 4\,150 \text{ mk/mån.}$$

I det här exemplet inverkar samordningen inte på den teoretiska pensionen.

10.3 Pro rata-pension

På basis av den teoretiska pensionen beräknas den s.k. pro rata-pensionen. Den utgör samma proportionella andel av den teoretiska pensionen som den pensionsgrundande anställningstiden enligt de finska pensionslagarna utgör av den sammanlagda anställningstiden i de olika EU-länderna. Pro rata-pensionens belopp består i allmänhet av de finska fribreven och eventuella pro rata-andelar av den återstående tiden eller tiden

med högre intjäningsprocent, om samordningen inte inverkar på den teoretiska pensionen. Pro rata-pensionen samordnas inte.

Exempel 10.2 Pro rata-pension

Pro rata-pensionen i föregående exempelfall är

$$\frac{20}{25} \times 4\,150 = 3\,320 \text{ mk/mån.}$$

Exempel 10.3 EU-invalidpension

Arbetstagaren är född 30.5.1947 och han blir arbetsförmögen 1.6.2000 medan han arbetar i Frankrike.

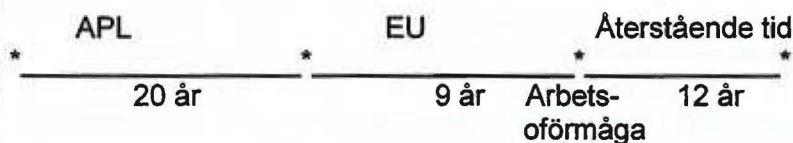
APL-anställning: 1.6.1971 - 31.5.1991 = 20 år

Pensionsgrundande lön: 10 000 mk/mån

Intjänad pension: 3 000 mk/mån

EU-anställning: 1.6.1991 - 31.5.2000 = 9 år

Återstående tid: 1.6.2000 - 30.5.2012 = 12 år

Pensionen enligt den nationella lagstiftningen är 3 000 mk/mån. Eftersom arbetstagaren inte har rätt till återstående tid i pensionen enligt nationell lagstiftning, inverkar inte heller en eventuell överenskommelse om social trygghet på beräkningen av pensionen.

Teoretisk pension:

Arbetstagaren har blivit arbetsförmögen medan han har varit anställd i ett EU-land och han har varit försäkrad i Finland i minst 12 månader under de sista 10 åren. Därför skall pension för återstående tid beräknas för honom. Den återstående tiden ansluts till APL-anställningen som pågått i 20 år.

$$\frac{29}{20} \times 3\,000 + \frac{84}{1000} \times 10\,000 + \frac{60}{1500} \times 10\,000 =$$

4 350 + 840 + 400 = 5 590 mk/mån. Samordningen inverkar inte på pensionen.

Pro rata-pension:

$$\frac{20}{29} \times 5\,590 = 3\,855,17 \text{ mk/mån.}$$

Arbetspensionen beviljas enligt pro rata-pensionen, eftersom den är större än pensionen som beräknats enligt den nationella lagen.

10.4 Familjepension

Även efterlevandepension och barnpension beräknas på två sätt, enligt den nationella lagen och som pro rata-pension. Den större pensionen betalas. Den efterlevande maken och barnen kan få familjepension från de EU-länder där förmånslåtare har arbetat.

10.4.1 Efterlevandepension

Vid beräkning av efterlevandepensionen enligt den nationella lagen är förmånslåtarens pension vid fastställande av pensionsjämningsgrunden antingen summan av den nationella pensionen och den utländska pensionen eller den utländska beräknade pensionen, eller den teoretiska pensionen om inte ens en pensionsberäkning fås från utlandet. I samordningen tas alla förmånstagares pensioner med. Vid pensionsjämningsgrunden av efterlevandepensionen beaktas den efterlevande makens egna pensioner eller intjänade pensionsrätter också i andra EU-länder. Som den efterlevande makens pension används samma markbelopp i pensionsjämningsgrunden av både den nationella och den teoretiska efterlevandepensionen.

Den teoretiska efterlevandepensionen beräknas på basis av förmånslåtarens teoretiska pension. I samordningen tas alla förmånstagares andelar med. Pensionsjämningsgrunden görs på den teoretiska samordnade efterlevandepensionen, på basis av vilken pro rata-pensionen beräknas.

10.4.2 Barnpension

Enligt huvudregeln beräknas barnpensionen både som nationell pension och som pro rata-pension på samma sätt som efterlevandepensionen om förmånslåtare har avlidit 1.9.1999 eller senare. (A 20/99)

Om förmånslåtare emellertid har arbetat i Belgien, Danmark, Frankrike, Irland eller Storbritannien, betalas barnpensionen enligt de tidigare reglerna i första hand av det land där barnet är bosatt till beloppet av den teoretiska pensionen. Om barnet bor i ett annat land än Finland och har rätt till barnpension i det land där han eller hon bor betalar Finland skillnaden

mellan de finländska barnförmånerna och barnförmånerna i bosättningslandet, om de finländska är större (tilläggsutbetalning). Vid beräkningen av tilläggsutbetalningen beaktas arbetspensionsbeloppet enligt enbart nationell lagstiftning, grundbeloppet för den allmänna barnpensionen enligt FamPL och det genomsnittliga barnbidraget. (A 29/97)

Exempel 10.4 EU-familjepension

Vi antar att personen i föregående exempel avlider 1.6.2000. Förmånstagare enligt den finska lagstiftningen är den efterlevande maken och ett barn, som bor i Frankrike i samma hushåll. Pensionsjämkning görs alltså inte.

Efterlevandepensionen enligt den nationella lagstiftningen:

När det bland förmånstagarna utöver den efterlevande maken finns ett barn, är efterlevandepensionen $6/12$ av förmånslåtarens pension = $6/12 \times 3\,000 = 1\,500$ mk/mån.

Samordningen påverkar inte beloppet (också barnpensionen tas med i samordningen).

Pro rata-efterlevandepensionen enligt EU-bestämmelserna:

Förmånslåtarens teoretiska pension är 5 590 mk/mån.

Den efterlevande makens andel = $6/12 \times 5\,590 = 2\,795,00$ mk/mån.

Barnets andel = $4/12 \times 5\,590 = 1\,863,33$ mk/mån.

Efterlevande- och barnpensionen är sammanlagt 4 658,33 mk/mån.

Samordningsgränsen:

$$\frac{4\,658,33}{5\,590,00} \times 60 \% \times 10\,000 - 449 - 264 = 4\,287 \text{ mk/mån.}$$

Den teoretiska efterlevande- och barnpensionen efter samordningen är 4 287 mk/mån.

Den efterlevande makens andel av den teoretiska pensionen:

$$\frac{2\,795,00}{4\,658,33} \times 4\,287 = 2\,572,20 \text{ mk/mån}$$

Pro rata-efterlevandepensionen:

$$\frac{20}{29} \times 2\,572,20 = 1\,773,93 \text{ mk/mån}$$

Efterlevandepensionen som beviljas i Finland är 1 773,93 mk/mån.

Barnpension betalas av det land där barnet bor och den är lika stor som den teoretiska pensionen. Om barnet i Frankrike får lägre förmåner än de förmåner som beviljas i Finland, betalar Finland skillnaden mellan förmånerna.

11 TILLÄGGSEXEMPEL

11.1 Indexjustering med två index

Pensionen, som beviljats när pensionstagaren var 64 år gammal, samordnas år 1999 på nytt när pensionstagaren är 66. När pensionen började var samordningsgränsen 12 500 mk/mån enligt index 1791 för personer i förvärsaktiv ålder år 1997. År 1998 då pensionstagaren uppnådde 65 års ålder var index för personer i förvärsaktiv ålder 1825 och för personer i pensionsåldern 1783. Samordningsgrunden år 1999 enligt index för personer i pensionsåldern 1812 är

$$12\,500 \times \frac{1825}{1791} \times \frac{1812}{1783} = 12\,944,47 \text{ mk/mån.}$$

11.2 Den pensionsgrundande lönen beräknad helt enligt de nya reglerna

Arbetstagaren har blivit anställd 1.6.1996 och anställningen upphör 15.2.2003. Lönerna har räknats upp med index för det år då anställningen upphör och avdragen för arbetstagares pensionsavgift har gjorts.

Urvalsåren är de högst tio sista kalenderåren innan anställningen upphör, i detta fall de sju sista åren.

År	Löner mk/år	Dg	Mk/mån
1996	70 000	210	10 000,00
1997	80 000	360	6 666,67
1998	130 000	360	10 833,33
1999	150 000	360	12 500,00
2000	45 000	360	3 750,00
2001	30 000	360	2 500,00
2002	165 000	360	13 750,00
	670 000	2370	

För att se om lönen under något eller några år är lägre än 50 % av medellönen beräknas den genomsnittliga månadslönen under urvalsåren.

$$30 \times \frac{670\,000}{2370} = 8\,481,01 \text{ mk/mån}$$

134 TILLÄGGSEXEMPEL

50 % av den genomsnittliga månadslönen: $0,5 \times 8\,481,01 = 4\,240,51$ mk/mån.

Åren 2000 och 2001 har lönen varit lägre än 50 % av medellönen. Av sju år kan högst två år med lägre lön än 50 % av genomsnittet lämnas bort. Både år 2000 och år 2001 utelämnas alltså vid beräkningen av den pensionsgrundande lönen. Den pensionsgrundande lönen beräknas som ett medeltal av lönerna åren 1996 - 1999 och 2002.

År	Löner mk/år	Dg	Mk/mån
1996	70 000	210	10 000,00
1997	80 000	360	6 666,67
1998	130 000	360	10 833,33
1999	150 000	360	12 500,00
2002	165 000	360	13 750,00
	595 000	1650	

Den genomsnittliga månadslönen under beräkningsåren (den pensionsgrundande lönen) är

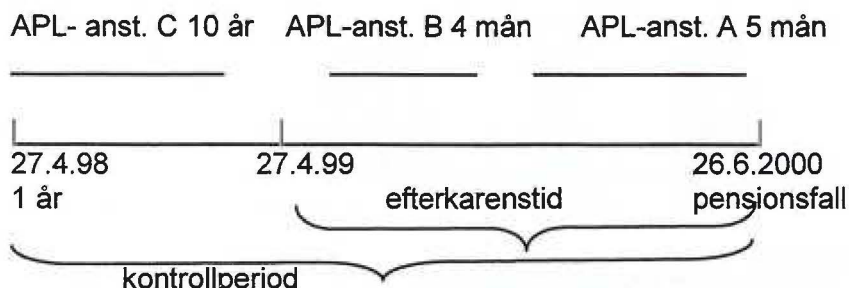
$$30 \times \frac{595\,000}{1650} = 10\,818,18 \text{ mk/mån.}$$

11.3 Utjämningslön

Under kontrollperioden har arbetstagaren haft följande anställningar:

		Pens.gr. lön enl. ind. 1903
APL-anställning A	15.1.2000 - 25.6.2000	6 000 mk/mån
APL-anställning B	1.8.1999 - 5.12.1999	5 000 mk/mån
APL-anställning C	1.3.1989 - 28.2.1999	8 000 mk/mån

Arbetstagaren blev arbetsoförmögen 26.6.2000. Han fick arbetslöshetsdagpenning för 50 dagar år 1999 och för 10 dagar år 2000. Dessa dagar förlänger efterkarenstiden.

Vid beräkningen av utjämningslönen beaktas anställningarna A och B i sin helhet. Den sammanlagda anställningstiden i A och B är nio månader. Av anställning C beaktas endast de tre månader som saknas från tolv månader och lönen för dem.

Anställning A	5 x 6 000 =	30 000 mk
Anställning B	4 x 5 000 =	20 000 mk
Anställning C	3 x 8 000 =	24 000 mk
Sammanlagt	12 mån	74 000 mk

$$\text{Utgjämningslönen} = \frac{74\,000}{12} = 6\,166,67 \text{ mk/mån.}$$

11.4 Pensionsgrundande lön för barnavårdstid

Arbetstagarens anställning har börjat 1.7.1988 och upphör 31.3.1999. Hon har varit moderskapsledig under åren 1995 och 1996. Årslönerna har uppräknats med index till nivån för det år då anställningen upphörde och ett avdrag för arbetstagares pensionsavgift har gjorts.

År	Löner mk/år	Dg	Lön mk/mån
1991	113 000	360	9 416,67
1992	112 000	360	9 333,33 x
1993	116 000	360	9 666,67 x
1994	120 000	360	10 000,00
1995	85 000	360	7 083,33
1996	40 000	360	3 333,33
1997	120 000	360	10 000,00
1998	130 000	360	10 833,33

Först beräknas den pensionsgrundande lönen enligt huvudregeln. Då kommer åren 1992 och 1993 från tiden före reformen med bland beräkningsåren. Den genomsnittliga lönen räknas ut för att se om lönen något år varit lägre än 50 % av genomsnittet.

136 TILLÄGGSEXEMPEL

1992	112 000	360	9 333,33
1993	116 000	360	9 666,67
1996	40 000	360	3 333,33
1997	120 000	360	10 000,00
1998	130 000	360	10 833,33
	518 000	1800	

$$30 \times \frac{518\,000}{1800} = 8\,633,33 \text{ mk/mån}$$

$$0,5 \times 8\,633,33 = 4\,316,67 \text{ mk/mån.}$$

Av de nya urvalsåren utelämnas år 1996, eftersom lönen det året är lägre än 50 % av genomsnittet under urvalsåren. Utöver åren före reformen kommer åren 1997 och 1998 med bland beräkningsåren.

1992	112 000	360	9 333,33
1993	116 000	360	9 666,67
1997	120 000	360	10 000,00
1998	130 000	360	10 833,33
	478 000	1440	

$$30 \times \frac{478\,000}{1440} = 9\,958,33 \text{ mk/mån}$$

I och med att barnavårdstiden utan lön utelämnas vid beräkningen av den pensionsgrundande lönen, kommer åren 1995 och 1996 inte med bland urvalsåren. Eftersom år 1995 då arbetstagaren varit hemma och skött barn faller bort, tas åren 1991 - 1994 med bland urvalsåren. Av dem kommer åren 1991 och 1993 med bland beräkningsåren.

1991	113 000	360	9 416,67
1993	116 000	360	9 666,67
1997	120 000	360	10 000,00
1998	130 000	360	10 833,33
	479 000	1440	

$$30 \times \frac{479\,000}{1440} = 9\,979,17 \text{ mk/mån}$$

Den pensionsgrundande lönen beräknas så att barnavårdstiden inte beaktas, eftersom pensionen på det sättet blir större.

11.5 Samordning, arbetspension från både privata och offentliga sektorn

Arbetstagaren är född 19.7.1942 (fyllt 23 år 19.7.1965). Han har arbetat både som anställd och som företagare. Han blir arbetsoförmögen 16.9.2000 och får invalidpension enligt följande:

APL-anställning A 1.9.1962 - 15.4.1969. Den pensionsgrundande lönen 10 100 mk/mån enligt index för år 2000. Den pensionsgrundande tiden är

1969	4	15	
1965	7	19	

3 år 8 mån 27 dg = 44 mån

$$\text{Pension: } 10\,100 \times \frac{44}{800} = 555,50 \text{ mk/mån}$$

KAPL-anställningar år 1986, varav lönerna sammanlagt 65 000 mk enligt index för år 2000.

$$\text{Pension: } \frac{65\,000}{800} = 81,25 \text{ mk/mån}$$

Personen arbetade som företagare enligt FöPL 1.1.1987 - 31.3.1988. Den pensionsgrundande arbetsinkomsten är 7 500 mk/mån enligt index för år 2000.

Pensionsgrundande tid

1988	3	30	
1987	1	1	

1 år 2 mån 30 dg = 15 mån

$$\text{Pension: } 7\,500 \times \frac{15}{800} = 140,63 \text{ mk/mån}$$

APL-anställning B 17.4.1988 - 15.9.2000. Den pensionsgrundande lönen är 8 971,17 mk/mån.

138 TILLÄGGSEXEMPEL

Pensionsgrundande tid

1998 9 15	2002 7 19	2007 7 19
1986 4 17	2000 9 16	2002 7 20
12 år 4 mån 29 dg	1 år 10 mån 4 dg	5 år - mån - dg
= 148 + 29/30 mån	= 22 + 4/30 mån	= 60 mån

Pension för tiden i arbete:

$$8\,971,17 \times \frac{148 + 29/30}{800} = 1\,670,51 \text{ mk/mån}$$

Pensionen för återstående tid:

$$8\,971,17 \times \frac{22 + 4/30}{1000} = 198,56 \text{ mk/mån}$$

$$8\,971,17 \times \frac{60}{1500} = 358,85 \text{ mk/mån.}$$

Pensionen för anställningen är $1\,670,51 + 198,56 + 358,85 = 2\,227,92$ mk/mån.

År 1986 fick personen inkomstrelaterad dagpenning för sammanlagt 78 dagar. Det innebär att han får arbetspensionstillägg för tre månader.

Arbetspensionstillägget till pensionerna enligt APL och KAPL är

$$\frac{3}{504 - 3} \times (555,50 + 81,25 + 2\,227,92) =$$

$$\frac{3}{501} \times 2\,864,67 = 17,15 \text{ mk/mån.}$$

Pensionerna enligt APL, KAPL och FöPL och arbetspensionstillägget är sammanlagt $2\,864,67 + 140,63 + 17,15 = 3\,022,45$ mk/mån.

Samordningen:

Arbetstagaren har haft en KTAPL-anställning 16.4.1969 - 8.5.1986. Den pensionsgrundande lönen är 11 200 mk/mån enligt index för år 2000. Arbetstagaren har tjänat in 3 808,00 mk/mån i KTAPL-grundpension.

Pensionerna enligt APL, KAPL, FöPL och KTAPL är sammanlagt
 $3\,022,45 + 3\,808,00 = 6\,830,45$ mk/mån.

Samordningsgränsen är $0,60 \times 11\,200 = 6\,720$ mk/mån.

Den överskjutande delen = $6\,830,45 - 6\,720 = 110,45$ mk/mån.

Den överskjutande delen som skall dras av från APL-, KAPL och FöPL-pensionerna är

$$\frac{3\,022,45}{6\,830,45} \times 110,45 = 48,87 \text{ mk/mån.}$$

Den samordnade invalidpensionen enligt APL, KAPL och FöPL, som betalas av en pensionsanstalt inom den privata sektorn, är $3\,022,45 - 48,87 = 2\,973,58$ mk/mån.

Kommunernas pensionsförsäkring samordnar KTAPL-pensionen.

11.6 Samordning med primär förmån

Arbetstagaren får $6\,032,69$ mk/mån i pension från den privata sektorn. Som samordningsgrund har använts den pensionsgrundande lönen i den sista anställningen, $11\,500$ mk/mån. Arbetstagaren blir arbetsoförmögen 30.4.2000.

Arbetstagaren har fr.o.m. 1.12.1991 fått ersättning enligt trafikförsäkringslagen. Ersättningen är $3\,450$ mk/mån enligt index för 2000, det år då APL-invalidpensionen börjar. Ersättningen enligt trafikförsäkringslagen höjdes fr.o.m. 1.10.1999 på grund av en förändring av invaliditetsgraden. Den höjda ersättningen är $4\,600$ mk/mån enligt index för år 2000.

Ersättningen enligt trafikförsäkringslagen som skall samordnas är $4\,600 - 3\,450 = 1\,150$ mk/mån.

APL-försäkringen och ersättningen enligt trafikförsäkringslagen är sammanlagt $6\,032,69 + 1\,150 = 7\,182,69$ mk/mån.

Samordningsgränsen är $60\% \times 11\,500$ mk/mån = $6\,900$ mk/mån.

Den överskjutande delen som skall tas bort från APL-pensionen är $7\,182,69 - 6\,900 = 282,69$ mk/mån.

Den samordnade invalidpensionen är $6\,032,69 - 282,69 = 5\,750,00$ mk/mån.

11.7 Registrerad APL-tilläggspension

Arbetsstagaren har varit anställd enligt APL från 1.2.1973 till och med 12.4.2000, då han fyller 60 år och uppnår pensionsåldern enligt en tilläggspensionsanordning som ingår i anställningsvillkoren. Pensionsåldern har varit oförändrad under hela anställningstiden. Den pensionsgrundande lönen i anställningen är 17 550 mk/mån.

Pensionsgrundande tid för grundpensionen är 1.2.1973 - 12.4.2000 är 326 mån 12 dg. När man sätter målet för tilläggspensionen beräknas grundpensionen enligt de normala reglerna men helt och hållet med en intjäningsprocent på 1,5.

Grundpensionen i anställningen beräknad med intjäningsprocenten 1,5 är 7 160,40 mk/mån.

Den pensionsgrundande lönen i en tidigare APL-anställning under tiden 1.1.1968 - 31.1.1972 enligt index för 2000 är 14 300 mk/mån. Grundpensionen är 875,88 mk/mån enligt samma index. Pensionen motsvarar pensionsåldern 65 år som gäller för den anställningen.

Grundpensionen för den tidigare anställningen som motsvarar pensionsåldern 65 år räknas om med hjälp av förtidsminskningsprocenten till att motsvara den sista anställningens sänkta pensionsålder 60 år.

$$60 \times 0,4 \% = 24 \%$$

$$\text{Minskning} = 0,24 \times 875,88 = 210,21 \text{ mk/mån}$$

$$875,88 - 210,21 = 665,67 \text{ mk/mån}$$

$$\text{Grundpensionerna sammanlagt } 7\,160,40 + 665,67 = 7\,826,07 \text{ mk/mån.}$$

Arbetsgivaren har ordnat med en tilläggspension som kompletterar APL-grundpensionen. Enligt försäkringsavtalet är det sammanlagda beloppet av grund- och tilläggspensionen för anställningen (den fulla maximipensionen) 60 % av den pensionsgrundande lönen för grundpensionen om den pensionsgrundande tiden är minst 30 år. Om den pensionsgrundande tiden i anställningen är kortare än 30 år eller 360 månader, beror maximipensionen på hur lång den pensionsgrundande tiden är i förhållande till den tid som berättigar till full pension.

Den målsatta tilläggspensionen:

$$\frac{326}{360} \times 0,60 \times 17\,550 - 7\,160,40 = 2\,375,10 \text{ mk/mån.}$$

Begränsning av tilläggspensionen:

I försäkringsavtalet har tilläggspensionens belopp begränsats så att den tillsammans med APL-grundpensionerna kan uppgå till högst 60 % av den högsta pensionsgrundande lönen för APL-grundpension.

Pensionen av anställningen beräknad enligt de normala intjäningsreglerna:

Pensionsgrundande tid med intjäningsprocenten 1,5 är 1.2.1973 - 31.12.1999, dvs. 323 mån.

$$17\,550 \times \frac{323}{800} = 7\,085,81 \text{ mk/mån}$$

Pensionsgrundande tid med intjäningsprocent 2,5 är 1.1. - 12.4.2000, dvs. 3 + 12/30 mån.

$$17\,550 \times \frac{3 + 12/30}{480} = 124,31 \text{ mk/mån}$$

Pensionen sammanlagt: $7\,085,81 + 124,31 = 7\,210,12 \text{ mk/mån.}$

$$0,60 \times 17\,550 - 7\,210,12 - 665,67 = 2\,654,21 \text{ mk/mån.}$$

Begränsningen inverkar inte på tilläggspensionens belopp.

Ålderspensionerna enligt grund- och tilläggspensionsskyddet är sammanlagt

$$7\,210,12 + 665,67 + 2\,375,10 = 10\,250,89 \text{ mk/mån.}$$

11.8 EU/EES-pension

Arbetstagaren är född 31.5.1947 och han har arbetat i Sverige och i Finland. Han blir arbetsförmögen 1.6.2000 medan han arbetar i Finland

APL-anställning	= 20 år
Anställning i Sverige	= 9 år
Pensionsgrundande lön	= 10 000 mk/mån

142 TILLÄGGSEXEMPEL

.....

EU-tid = 29 år
Intjänad pension = 3 000 mk/mån

*	Sverige	*	Finland	*	Återstående tid	*
	9 år		20 år		12 år	

Nationell pension med beaktande av den nordiska konventionen om social trygghet:

Eftersom återstående tid ingår i den teoretiska pensionen från Sverige, beräknas den återstående tiden i Finland enligt artikel 15 i konventionen om social trygghet endast till en del:

$$3\,000 + \frac{20}{29} \times \frac{84}{1000} \times 10\,000 + \frac{20}{29} \times \frac{60}{1500} \times 10\,000$$

= 3 000 + 579,31 + 275,86 = 3 855,17 mk/mån. Samordningen inverkar inte på pensionen.

Pro rata-pension enligt EU-bestämmelserna:

Teoretisk pension:

$$\frac{29}{20} \times 3\,000 + \frac{84}{1000} \times 10\,000 + \frac{60}{1500} \times 10\,000 =$$

= 4 350 + 840 + 400 = 5 590 mk/mån. Samordningen inverkar inte på pensionen.

Pro rata-pension: $\frac{20}{29} \times 5\,590 = 3\,855,17$ mk/mån.

Den pension som beviljas är 3 855,17 mk/mån (den nationella pensionen och pro rata-pensionen är lika stora).

APL-INDEXPOÄNGTAL

År	Indextal för pers. i förvärvsaktiv ålder	pensionsålder	Avdragskoefficient
1961-62	100	100	
1963	106	106	
1964	116	116	
1965	130	130	
1966	142	142	
1967	152	152	
1968	165	165	
1969	182	182	
1970	197	197	
1971	216	216	
1972	247	247	
1973	274	274	
1974	315	315	
1975	383	383	
1976	462	462	
1977	524	524	
(1.7.1977*	544	544)	
1978	573	573	
1979	608	608	
(1.7.1979*	628	628)	
1980	665	665	
(1.7.1980*	697	697)	
1981	745	745	
(1.7.1981*	780	780)	
1982	836	836	
(1.7.1982*	866	866)	
1983	915	915	
(1.7.1983*	952	952)	
1984	1006	1006	
(1.7.1984*	1019	1019)	
1985	1088	1088	
1986	1165	1165	
1987	1225	1225	
1988	1291	1291	
1989	1387	1387	
1990	1481	1481	
1991	1595	1595	
1992	1682	1682	
1993	1688	1688	
1994	1688	1688	
1995	1712	1712	
1996	1760	1737	0,0343
1997	1791	1754	0,045
1998	1825	1783	0,047
1999	1868	1812	0,047
2000	1903	1838	0,047

* Förhandsjustering av index (preliminärt index har används när pensioner har beviljats och betalats)

2 BILAGA

BARNTILLÄGG I PROCENT

APL, KAPL, KoPL arbetstagarens födelseår	FöPL och LFöPL företagarens födelseår	SjPL arbetstagarens födelseår	Barntillägg i procent för ett barn
- 1919	- 1927	- 1913	20
1920	1928	1914	19
1921	1929	1915	18
1922	1930	1916	17
1923	1931	1917	16
1924	1932	1918	15
1925	1933	1919	14
1926	1934	1920	13
1927	1935	1921	12
1928	1936	1922	11
1929	1937	1923	10
1930	1938	1924	9
1931	1939	1925	8
1932	1940	1926	7
1933	1941	1927	6
1934	1942	1928	5
1935	1943	1929	4
1936	1944	1930	3
1937	1945	1931	2
1938	1946	1932	1
1939 -	1947 -	1933 -	-

**FÖRMÅNER SOM BERÄTTIGAR TILL ARBETSPENSIONSTILLÄGG
OCH SOM FÖRLÄNGER EFTERKARENSTIDEN** och det maximala
antalet dagar per månad för vilka förmåner betalas

	Max. dagar/ mån	Rätt till arbets- pens. tillägg	Förlänger efterka- renstiden
ARBETSLÖSHETSFÖRMÅNER			
Grunddagpenning (lagen om utkomstskydd för arbetslösa 602/84)	22	-	X
Inkomstrelaterad arbetslöshetsdagpenning (lagen om utkomstskydd för arbetslösa 602/84), även minskad och jämkad	22	X	X
Arbetsmarknadsstöd (lagen om arbetsmarknadsstöd 1542/93) max 500 dg	22	-	X
Arbetslöshetsersättning	22	-	X
Arbetslöshetsunderstöd	22	X	X
Anställning på högst 10 mån enligt lagen om förbättrande av sysselsättningen för 55 år fyllda arbetslösa		-	X
UTBILDNINGSFÖRMÅNER			
Yrkesutbildningspenning (personligt stöd för frivillig yrkesutbildning enligt lagen om utbildnings- och avgångsbidragetsfonden (537/90), statstjänstemannalagen (755/86), grundskolelagen (476/83) eller gymnasielagen (477/834))	30	X	X
Avgångsbidragets vuxenutbildningstillägg för frivillig yrkesinriktad vuxenutbildning: (personligt stöd för frivillig yrkesutbildning enligt lagen om utbildnings- och avgångsbidragetsfonden (537/90), statstjänstemannalagen (755/86), grundskolelagen (476/83) eller gymnasielagen (477/834))	30	X	X
Avgångsbidragets vuxenutbildningstillägg för arbetsmarknadsutbildning (se ovan)		-	-
Inkomstrelaterat stöd för arbetsmarknadsutbildning (lagen om arbetsmarknadspolitisk vuxenutbildning 763/90, lagen om stödande av långtidsarbetslösas frivilliga studier 709/1997)	22	X	X
Basstöd för arbetsmarknadsutbildning (lagarna se ovan)		-	X
Förmåner enligt utbildningsförsäkringen: (L om stödande av arbetslösas frivilliga studier 1402/1997, L om stödande av långtidsarbetslösas frivilliga studier 709/1997)			
- grundstöd	22	-	X
- inkomstrelaterat stöd	22	X	X
Studieledighet (lagen om studieledighet 273/79)		-	X
REHABILITERINGSFÖRMÅNER			
Rehabiliteringspenning (L om rehabiliteringspenning 611/91)	25	X	X
Ersättning för inkomstbortfall enligt rehabiliteringsbestämmelserna för trafikförsäkring (bl.a. trafikförsäkringslagen 279/598)	30	X	X
Ersättning för inkomstbortfall enligt rehabiliteringsbest. för olycksfallsförsäkringen (bl.a. lagen om olycksfallsförs. 608/48)	30	X	X
Rehabiliteringspenning enligt arbetspensionslagarna	30	X	X
Dagpenning enligt sjukförsäkringslagen eller motsvarande ersättning (sjukförsäkringslagen 364/63)	25	-	X

Efterkarenstiden förlängs också, om personen har haft ett barn under 3 år och därför under någon tid har fått moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning eller hemvårdsstöd.

BERÄKNINGEN AV DEN PENSIONSGRUNDANDE LÖNEN ENLIGT APL

1 Den pensionsgrundande lönen före 1966

Den pensionsgrundande lönen bestäms enligt den regelbundna lönen, naturaförmånerna bestäms enligt olycksfallsförsäkringstabellen.

Lönerna under det år då anställningsförhållanden upphör och det föregående kalenderåret räknas ihop. Det sammanlagda beloppet divideras med antalet arbetsdagar under perioden i fråga och kvoten multipliceras med 25.

När den pensionsgrundande lönen fastställs räknas lönen under året innan anställningen upphör inte upp med index. Den pensionsgrundande lönen räknas upp till index för det år då pensionen beviljas.

2 Den pensionsgrundande lönen år 1966

Den pensionsgrundande lönen bestäms utgående från den lön som är underkastad förskottsinnehållning av skatt. Naturaförmåner behandlas på samma sätt som vid beskattningen. I övrigt beräknas den pensionsgrundande lönen på samma sätt som i fråga om anställningar som upphört före år 1966.

3 Den pensionsgrundande lönen år 1967

Den pensionsgrundande lönen bestäms utgående från den lön som är underkastad förskottsinnehållning av skatt (detsamma gäller naturaförmånerna).

Den pensionsgrundande lönen beräknas utgående från lönerna under de tre sista kalenderåren. Först beräknas den månatliga lönen under varje kalenderår så att årslönen divideras med anställningstiden det året och kvoten multipliceras med 30. Månadslönerna räknas upp med index för det år då anställningsförhållandet upphör. De två bästa månadslönerna väljs ut. Den pensionsgrundande lönen är den genomsnittliga månadslönen beräknad på basis av två år.

Om anställningstiden under det år då ett anställningsförhållande börjar inte når upp till sex månader, beaktas lönerna under det året inte vid beräkningen av den pensionsgrundande lönen, om det fortfarande blir kvar två kalenderår med lön.

4 Den pensionsgrundande lönen fr.o.m. 1.1.1968

Den pensionsgrundande lönen fastställs genom att av de högst fyra sista kalenderåren, då anställningen fortgått, välja de två kalenderår, under vilka arbetstagarens genomsnittliga indexjusterade månatliga lön är störst. Den pensionsgrundande lönen är genomsnittet av lönen per månad under dessa två år. Om anställningen har fortgått under flera än två kalenderår, beaktas intedet kalenderår, då anställningen började, om anställningen under det kalenderåret inte fortgick minst sex månader.

5 Den pensionsgrundande lönen fr.o.m. 1.1.1979

Den pensionsgrundande lönen beräknas utgående från lönerna under de fyra sista åren i ett anställningsförhållande, så att man beaktar de indexjusterade lönerna under de två år, som blir kvar när året med den högsta och året med den lägsta lönen lämnas bort. Om anställningen har fortgått under fyra kalenderår så att den under det första året har pågått mer än sex månader, beräknas den pensionsgrundande lönen på basis av de två inkomstmässigt mellersta åren. Om anställningen däremot har fortgått under fyra kalenderår så att den under det första året har pågått mindre än sex månader, beaktas det första kalenderåret inte. Då beräknas den pensionsgrundande lönen så att det år då den genomsnittliga månatliga lönen är som lägst inte tas med. Om en anställning har fortgått under tre kalenderår så att den under det första året har pågått minst sex månader, utelämnas också det år då den genomsnittliga månatliga lönen varit som lägst. Om en anställning som fortgått under tre kalenderår inte har pågått i minst sex månader under det första året, bestäms den pensionsgrundande lönen utgående från lönerna under de två övriga kalenderåren.

Lagändringen 1.1.1979 trädde i kraft steg för steg. Ikraftträdelsestadgandet förutsatte att den gamla bestämmelsen skulle tillämpas vid beräkning av den pensionsgrundande lönen, om det bästa kalenderåret som skulle beaktas inträffade innan lagen trädde i kraft.

6 Den pensionsgrundande lönen fr.o.m. 1.1.1980

Den pensionsgrundande lönen beräknas i övrigt på samma sätt som beskrivits i punkt 5, men de löner som en person fått efter 63 års ålder beaktas inte längre vid fastställandet av den pensionsgrundande lönen.

7 Den pensionsgrundande lönen fr.o.m. 1.1.1994

Pensionsfallsåret beaktas inte längre vid beräkningen av den pensionsgrundande lönen i anställningar som upphör i och med ett pensionsfall, om anställningen har fortgått i minst tre kalenderår inklusive

pensionsfallsåret. Vid beräkning av ålderspension beaktas anställningstiden tills personen uppnår pensionsåldern.

Om en anställning upphör före pensionsfallet eller en anställning som upphör i och med ett pensionsfall har fortgått under högst två kalenderår, beräknas den pensionsgrundande lönen enligt punkt 5.

8 Den pensionsgrundande lönen fr.o.m. 1.1.1996

Den pensionsgrundande lönen beräknas i regel utgående från de indexjusterade lönerna under de högst tio sista kalenderåren före pensionsfallet eller innan anställningen upphör. Vid beräkningen av den pensionsgrundande lönen kan högst en tredjedel av dessa år lämnas bort, om inkomsterna under de åren är lägre än hälften av medeltalet för alla tio år.

Vid beräkning av den pensionsgrundande lönen i en anställning som pågått under mera än tre kalenderår utelämnas det år, då anställningen upphört, eller pensionsfallsåret, om det inte är ett helt år. En anställning har pågått hela året om den upphör 30. eller 31.12. Även om det arbetsrättsliga anställningsförhållandet fortsätter till slutet av året beaktas endast anställningstiden fram till den dag då arbetstagaren uppnår pensionsåldern. Det år då arbetstagaren uppnår pensionsåldern betraktas som ett helt arbetsår, om hans födelsedag är 30. eller 31.12.

I anställningar som pågått under tre eller färre kalenderår beaktas det år då anställningen upphört eller pensionsfallsåret även om det inte är ett helt år.

Från de indexjusterade årslönerna fr.o.m. 1996 tas bort ett belopp som motsvarar arbetstagares pensionsavgift.

Detta sätt att räkna gäller anställningar som börjar 1996 eller senare. Under övergångsperioden gäller både de nya och de gamla beräkningsreglerna, om anställningen fortgick över 1.1.1996.

De år före 1.1.1996 som tas med i beräkningen av den pensionsgrundande lönen (urvalsåren) väljs enligt de bestämmelser som gällde före år 1996. Från tiden före 1.1.1996 kan sålunda högst fyra urvalsår tas med, åren 1992-1995. Till dessa gamla urvalsår läggs anställningsåren efter 1995, ett år i sänder. Antalet urvalsår kan vara högst tio.

Av urvalsåren före 1996 tas med som beräkningsår de två inkomstmässigt mellersta, som den pensionsgrundande lönen hade beräknats på enligt de gamla reglerna. Om urvalsåren före 1.1.1996 är färre än fyra, väljs beräkningsåren bland dem enligt de tidigare reglerna. De två bästa av tre år, varje år av två eller ett år.

INKOMSTGRÄNSBELOPPEN ENLIGT KAPL OCH KoPL

År	APL-index	Lägre gränsbelopp enl. KAPL*	Inkomstgräns enligt KoPL	Högre gräns- belopp KAPL och KoPL**
		200 mk	540 mk	800 mk
1962	100	200		800
1963	106	212		848
1964	116	232		928
1965	130	260		1 040
1966	142	284		1 136
1967	152	304		1 215
1968	165	330		1 320
1969	182	364		1 455
1970	197	394		1 576
1971	216	432		1 728
1972	247	494		1 976
1973	274	548		2 192
1974	315	630		2 520
1975	383	766		3 064
1976	462	924		3 696
1977	524	1 048		4 192
1978	573	1 146		4 584
1979	608	1 216		4 864
1980	665	1 330		5 320
1981	745	1 490		5 960
1982	836	1 672		6 688
1983	915	1 830		7 320
1984	1006	2 012		8 048
1985	1088	2 176		8 704
1986	1165	2 330	4 430,28	9 320
1987	1225	2 450	4 658,45	9 800
1988	1291	2 582	4 909,44	10 328
1989	1387	2 774	5 274,51	11 096
1990	1481	2 962	5 631,97	11 848
1991	1595	3 190	6 065,49	12 760
1992	1682	3 364	6 396,34	13 456
1993	1688	3 376	6 419,15	13 504
1994	1688	3 376	6 419,15	13 504
1995	1712	3 424	6 510,42	13 696
1996	1760	3 520	6 692,96	14 080
1997	1791	3 582	6 810,85	14 328
1998	1825	3 650		14 600
1999	1868	3 736		14 944
2000	1903	3 806		15 224

*) KoPL fr.o.m. 1.1.1996

**) KoPL fr.o.m. 1.1.1996

6 BILAGA

EFTERLEVANDEPENSION EFTER PENSIONSJÄMKNING ÅR 2000

Den efterlevande
makens egen
arbetspension
mk/mån

Förmånslåtarens arbetspension mk/mån

0	1000	2000	3000	4000	5000	6000	7000	8000	9000	10000	15000	20000
1000	500	1000	1500	2000	2500	3000	3500	4000	4500	5000	7500	10000
2000	354	1000	1500	2000	2500	3000	3500	4000	4500	5000	7500	10000
3000	0	500	1500	2000	2500	3000	3500	4000	4500	5000	7500	10000
4000	0	0	1000	1887	2387	2887	3387	3887	4387	4887	7387	9887
5000	0	0	500	1387	1887	2387	2887	3387	3887	4387	6887	9387
6000	0	0	0	887	1387	1887	2387	2887	3387	3887	6387	8887
7000	0	0	0	387	887	1387	1887	2387	2887	3387	5887	8387
8000	0	0	0	0	387	887	1387	1887	2387	2887	5387	7887
9000	0	0	0	0	0	387	887	1387	1887	2387	4887	7387
10000	0	0	0	0	0	0	387	887	1387	1887	4387	6887
15000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1887	4387
20000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1887

DEN ÖVRE GRÄNSEN FÖR PENSIONSJÄMKNINGSGRUNDEN FÖR EFTERLEVANDEPENSION (348 år 1990) enligt index 142

År	Den övre gränsen för pensionsjämkningsgrunden
2000	281,60
2001	274,96
2002	268,32
2003	261,68
2004	255,00

13.3.2000

Arbetslöshetspensionerna fr.o.m. år 2000

- rätt till återstående tid är inte längre en förutsättning för arbetslöshetspension
- i nya pensioner blir pensionen för den återstående tid alltid vilande eller pensionen beviljas som fribrev
- gamla pensioner inbegriper återstående tid eller pensionen beviljas som fribrev

född 1938 eller tidigare

arbetslös 1.1.1994
arbetslös 1.1.1996
arbetslös 1.1.2000

- inget krav på 5/15 år i fråga om yrkesbanan
- ev. återstående tid 1,5 %/år
- kan få pension med 200-dagarsintyg
- pensionsfall o. pension enligt gamla regler

f. 1939 -1942

arbetslös 1.1.1994
arbetslös 1.1.1996
arbetslös 1.1.2000

- inget krav på 5/15 år i fråga om yrkesbanan
- ev. återstående tid med intjäningsprocent 1,2 och 0,8 %/år
- kan få pension med 200-dagarsintyg
- pensionsfall o. pension enligt gamla regler

arbetslös 1.1.1996
arbetslös 1.1.2000

- yrkesbana på 5/15 år krävs
- ev. återstående tid 1,5 %/år
- pension efter intyg över maximitid
- arbetslöshetspension enl. gamla regler

f. 1943 -1944

i arbete 1.1.1994
i arbete 1.1.1996
arbetslös 1.1.2000

- yrkesbana på 5/15 år krävs
- ev. återstående tid med intjäningsprocent 1,2 och 0,8 %/år
- pension efter intyg över maximitid
- pensionsfall o. pension enligt gamla regler

i arbete 1.1.1996
arbetslös 1.1.2000

- yrkesbana på 5/15 år krävs
- ev. återstående tid med 1,2 och 0,8 %/år
- pension efter intyg över maximitid
- pension enligt gamla regler

arbetslös 1.1.2000

- yrkesbana på 5/15 år
- ev. återstående tid med 1,2 o. 0,8 %/år
- pension efter intyg över maximitid
- pension enligt gamla regler

arbetslös 1.1.1994
arbetslös 1.1.1996
i arbete 1.1.2000

- inget krav på 5/15 år i fråga om yrkesbanan
- vilande pensionsdel för återst. tid 1,5 %/år
- kan få pension med 200-dagarsintyg
- pensionsfall o. pension med nya regler

arbetslös 1.1.1996
i arbete 1.1.2000

- yrkesbana på 5/15 år krävs
- vilande pensionsdel för återst. tid 1,5 %/år
- pension efter intyg över maximitid
- pensionsfall o. pension med nya regler

i arbete 1.1.2000

- yrkesbana på 5/15 år
- vilande pensionsdel för återst. tid 0,8 %/år
- pension efter intyg över maximitid
- pensionsfall o. pension med nya regler

f.1945 eller senare

i arbete 1.1.1994
arbetslös 1.1.1996
i arbete 1.1.2000

- yrkesbana på 5/15 år krävs
- vilande pensionsdel för återst. tid 1,5 %/år
- pension efter intyg över maximitid
- pensionsfall o. pension med nya regler

i arbete 1.1.1996
i arbete 1.1.2000

- yrkesbana på 5/15 år krävs
- vilande pensionsdel för återst. tid 0,8 %/år
- pension efter intyg över maximitid
- pensionsfall o. pension med nya regler

- i arbete eller arbetslös 1.1.2000
- yrkesbana på 5/15 år
- vilande pensionsdel för återst. tid 0,8 %/år
- pension efter intyg över maximitid
- pensionsfall o. pension med nya regler

arbetslös 1.1.1994
i arbete 1.1.1996
i arbete 1.1.2000

- inget krav på 5/15 år i fråga om yrkesbanan
- vilande pensionsdel för återst. tid 0,8 %/år
- kan få pension med 200-dagarsintyg
- pensionsfall o. pension med nya regler

i arbete 1.1.1994
i arbete 1.1.1996
i arbete 1.1.2000

- yrkesbana på 5/15 år krävs
- vilande pensionsdel för återst. tid 0,8 %/år
- pension efter intyg över maximitid
- pensionsfall o. pension med nya regler

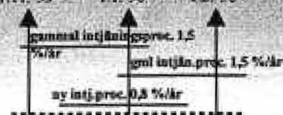
Ikraftträdanden 1994 - 2000**1994**

Som arbetslös 1.1.1994 betraktades person som fick dagpenning eller som på särskilda grunder ansågs vara arbetslös

- grunder för pension
- ålder och
- intyg över 200 eller 500 dagars arbetslöshet

1996

Arbetslös 1.1.1996 var person som fick dagpenning eller var permitterad 1.11-95 1.1-96 1.3-96

2000

Som arbetslös 1.1.2000 betraktades person som hade rätt till arbetslös dagpenning eller utbildningsstöd - inte fick dagpenning pga godtagbart skäl - hade en Mönkäre-anställning 1.1.2000
Också de som hade fått arb.lösh dagpenning för 100 dagar år 1999 omfattades av de gamla reglerna, även om de arbetade 1.1.2000.

SKILLNADER I PENSIONSBERÄKNINGEN ENLIGT StPL och APL

Den reform som åren 1993-1995 genomfördes i StPL-pensionerna hade som ett mål att statens pensionslagstiftning och APL bättre skulle stämma överens. Pensionsförmånerna för nya statsanställda, som anställdes år 1993 eller senare, följer APL. Anställda som är födda före 1940 får behålla de gamla pensionsförmånerna, den årliga intjäningsprocenten 2,2, maximipensionen 66 % och pensionsåldern 63 år. Yngre anställda har de gamla förmånerna kvar till slutet av år 1994, varefter intjäningsprocenten följer APL. För anställda födda åren 1940-1959 sjunker sedan pensionens maximinivå gradvis till 60 procent medan pensionsåldern gradvis stiger till 65 år. För dem som är födda efter 1959 är maximinivån 60 procent och pensionsåldern 65 år. Inom militärens pensionssystem är intjäningsprocenterna högre och de anställda kan gå i pension efter 25-30 års tjänstgöring.

Det finns dock fortfarande några skillnader mellan StPL och APL. Några exempel:

Pensionsgrundande tid

- * I StPL finns ingen nedre åldersgräns för att en anställd skall omfattas av lagen.
- * Enligt StPL är också anställningstid efter 65 års ålder pensionsgrundande, om arbetet fortgår utan avbrott och har börjat innan den anställda fyllde 65 år.
- * Om en person får ålderspension enligt arbetspensionslagarna kan han inte tjäna in pension enligt StPL.
- * APL och StPL förhåller sig olika till huruvida perioder utan lön som börjat före 1.1.1996 skall anses vara pensionsgrundande tid.
- * Anställningen enligt StPL fortgår utan avbrott även om StPL-arbetsgivaren byts, om anställningarna följer direkt på varandra.
- * För parallella StPL-anställningar tjänar den anställda in separata StPL-pensioner fram till 31.12.1997.
- * Före 1.1.1996 räckte det att personens sammanlagda StPL-löner uppnådde inkomstgränsen 90 mk (ind. 142). Åren 1996-1997 gällde kravet varje StPL-anställning för sig.
- * Fr.o.m. 1.1.1998 beviljas en pension för samtidiga tjänster, uppdrag och arbeten förutsatt att åtminstone en av dem fortgår minst en månad.
- * För att ge rätt till pension enligt StPL måste anställningen ha varit i kraft 8.7.1961 och dessutom upphört först efter 30.6.1962.

- * Enligt StPL räknas också annan gammal anställningstid än statlig och också anställningar som slutat före 8.7.1961 som pensionsgrundande om personen på grund av senare anställning omfattas av StPL.
- * Före år 1967 räknas tiden efter 21 års ålder som pensionsgrundande enligt StPL.

Pensionens maximinivå

- * StPL-pensionen kan vara högst 60-66 procent av den högsta lönen i en StPL-anställning som pågått minst två år eller den högsta StPL-lönen, om personen inte har haft en anställning som varat två år. Efter att taket för den intjänade pensionen fastställts samordnas StPL-pensionen med övriga pensioner och förmåner.
- * Samordningen av StPL-pension enligt tillägsskyddet avviker från APL, om StPL-pensionen har intjänats med tilläggsprocent helt eller delvis.

Beräkning av den pensionsgrundande lönen

- * Inom militärens pensionssystem tas beräkningssättet med tio urvalsår i bruk stegvis fram till år 2010.
- * Gränserna för justering av den pensionsgrundande lönen enligt prövning ändras i en annan takt än enligt APL på grund av skillnaden i utgångsnivån (3%/7,5%).
- * StPL innehåller inga bestämmelser om utjämningslön.
- * Enligt StPL görs inget automatiskt avbrytande om anställningen inte pågår minst ett år efter den normala tidpunkten för avbrytandet. Vid beräkning av lönen efter avbrytandet beaktas inte lönen under ofullständiga år.
- * Ett tekniskt avbrytande kan göras också på grund av att ett arbetstidsarrangemang ändras.

Tillägg till pensionen

- * Uppskovsförhöjning betalas inte enligt StPL. En anställd som utan avbrott arbetar vidare över sin 65-årsdag och ännu inte får ålderspension tjänar fortfarande in pension för arbetet.
- * Barn tillägg betalas inte enligt StPL.
- * Arbetspensionstillägg infördes i StPL från och med 1994 (arbetslöshetstillägg betalades inte tidigare enligt StPL).

Pensionsformerna

- * En anställd kan beviljas förtida ålderspension i åldern 58-60 år, dvs. fem år före StPL-pensionsåldern.

- * Anställda som gått i ålderspension före 65 års ålder har fått en kompletteringsdel, som är lika stor som folkpensionens basdel, tills de fyller 65 år. Kompletteringsdelen slopas stegvis.
- * Pensionsåldrarna avviker från den privata sektorns pensionsålder. Pensionsåldrarna enligt StPL har graderats med fyra månaders mellanrum i åldern 63-65 år. En del av dem som omfattas av StPL har en särskild pensionsålder på 55, 58 eller 60 år. Inom militärens pensionssystem kan man börja få ålderspension redan före 55 års ålder, förutsatt att man tjänstgjort tillräckligt många år. Inom staten finns det också varierande avgångsåldrar, som samtidigt är respektive persons pensionsålder.
- * För att en person skall omfattas av de gamla arbetslöshetsbestämmelserna behöver uppsägningen inte ha skett före 1.8.1999.
- * Skillnaderna i fråga om deltidspension framgår av tabellen i bilaga 10.

SKILLNADER I PENSIONSBERÄKNINGEN ENLIGT KTAPL OCH APL

Den reform som åren 1993-1995 genomfördes i KTAPL-pensionerna hade som ett mål att kommunernas pensionslagstiftning och APL bättre skulle stämma överens. Gamla anställda som före 1995 fyllt 55 år (födda före 1.1.1940) får behålla de gamla pensionsförmånerna, den årliga intjäningsprocenten 2,2, maximipensionen 66 % och pensionsåldern 63 år. Anställda som fyllt 35 år före år 1995 (födda före år 1960) har en pensionsålder som ligger mellan 63 och 65 år. De i denna åldersgrupp som valt en lägre pensionsålder än 63 år har en pensionsålder som ligger mellan den lägre pensionsåldern och 65 år. Intjäningsprocenten bibehålls oförändrad till slutet av år 1994. Från och med 1995 är intjäningsprocenten 1,5 %. Pensionens maximinivå är 60-66 %. För att skyddsbestämmelserna skall gälla måste KTAPL-anställningen fortgå utan avbrott fram till pensionsfallet.

Yngre anställda (födda efter 1959) och personer som anställdts efter 1992 (och är födda efter 1939) har pensionsförmåner som följer APL. Det finns dock fortfarande några skillnader mellan KTAPL och APL. Några exempel:

Pensionsgrundande tid

- * Anställning hos varje kommun, kommunalförbund eller annat medlemssamfund utgör en separat anställning.
- * Den anställda tjänar in pension separat för varje parallell KTAPL-anställning hos olika medlemssamfund.
- * Den anställda tjänar in pension också efter 65 års ålder, om arbetet fortgår och det har börjat innan han fyllde 65 år.
- * KTAPL och APL förhåller sig olika till huruvida perioder utan lön skall betraktas som pensionsgrundande tid.
- * Fr.o.m. 1.1.1998 tjänar man in pension också för anställningar som är kortare än en månad eller där lönen inte når upp till gränobeloppet. Pensionen beviljas dock inte, om den är mindre än 10 mk/månad.

Pensionens maximinivå

- * Anställda som är födda före 1940 och vilkas anställning uppfyller slutkarenskraven har högre intjäningsprocent för återstående tid (1,4 % och 1,0 %) än yngre anställda och nya anställda, som tjänar in pension i enlighet med APL.

Beräkning av den pensionsgrundande lönen

- * När den pensionsgrundande lönen beräknas för gamla anställda som är födda efter 1939 tas endast år 1995 med från tiden före 1996,

9 BILAGA

eftersom anställningen har avbrutits i slutet av 1994 för beräkning av pensionen och en ny anställning har börjat 1.1.1995

- * Enligt KTAPL görs inget automatiskt avbrytande, om anställningen inte pågår minst två hela kalenderår efter den normala tidpunkten för avbrytandet. Vid beräkning av lönen efter avbrytandet beaktas inte lönen under ofullständiga år.
- * KTAPL innehåller inga bestämmelser om utjämningslön.
- * Det sista anställningsåret beaktas inte vid beräkningen av den pensionsgrundande lönen, även om anställningen pågått hela kalenderåret.
- * Ett tekniskt avbrytande kan göras också på grund av att ett arbetstidsarrangemang ändras, om lönen samtidigt minskar med 25 %.

Tillägg till pensionen

- * Uppskovsförhöjning betalas inte enligt KTAPL. Den anställda tjänar in pension också efter 65 års ålder, om han arbetar vidare.
- * Barn tillägg betalas till grundpensionen som enligt APL.

Pensionsformerna

- * Anställda som är födda före 1940 har möjlighet att få förtida ålderspension vid 58 års ålder, om slutkarens villkoren uppfylls. Annars är åldersgränsen fem år före pensionsåldern.
- * Andra anställda än de, som före 1.1.1995 inte fyllt 35 år, och de, som blivit anställda efter 1992 och är födda efter 1939, har i regel en annan pensionsålder än anställda inom den privata sektorn.
- * Personer som gått i ålderspension före 65 års ålder har i vissa fall fått en kompletteringsdel som är lika stor som folkpensionens basdel tills de fyllt 65 år. Kompletteringsdelen som ingått i pensionen slopas gradvis i löpande ålderspensioner på samma sätt som folkpensionens basdel.
- * För att en person skall omfattas av de gamla arbetslöshetsbestämmelserna behöver uppsägningen inte ha skett före 1.8.1999.
- * Skillnaderna i fråga om deltidspension framgår av tabellen i bilaga 10.

FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR BEVILJANDE AV DELTIDSPENSION
ENLIGT DE OLIKA LAGARNA

Lag	APL	StPL	KTAPL
Ålder	56	56	56
Arbete före pensionen	Heltidsarbete i 12 månader under de sista 18 månaderna, normal maximitid för heltidsarbetet eller 35 t/vecka	Heltidsarbete i 3 år under de sista 5 åren, 6 månader omedelbart före deltidspensionen	Heltidsarbete i 3 år under de sista 5 åren, 6 månader omedelbart före deltidspensionen
Yrkesbana	Har tjänat in grundpension enligt 8 § 4 mom. APL i minst 5 år under de föregående 15 åren	Heltidsarbete i 3 år under de sista 5 åren, 6 månader omedelbart före deltidspensionen	Heltidsarbete i 3 år under de sista 5 åren, 6 månader omedelbart före deltidspensionen
Pension som utgör hinder	Grundpension enligt 8 § 4 mom. APL	Grundpension enligt 8 § 4 mom. APL	Grundpension enligt 8 § 4 mom. APL
Återstående tid	Har rätt till återstående tid	Har rätt till återstående tid	Har rätt till återstående tid
Förkortning av arbetstiden	16-28 timmar i veckan kvar	Avviker inte betydligt från ändringen i lönen	Avviker inte betydligt från ändringen i lönen
Inkomstbortfall	35-70 % av lönen för heltidsarbetet kvar	35-70 % av lönen för heltidsarbetet kvar	35-70 % av lönen för heltidsarbetet kvar
Kontinuitet	Deltidsarbete får inte avbrytas för mer än 6 veckor	Deltidsarbete får inte avbrytas för mer än 6 veckor	Deltidsarbete får inte avbrytas för mer än 6 veckor
Belopp	50 % av inkomstbortfallet	50 % av inkomstbortfallet	50 % av inkomstbortfallet
Maximibelopp	75 % av den intjänade pensionen	75 % av den intjänade pensionen	75 % av den intjänade pensionen

Koefficienter som motsvarar den sänkta pensionsåldern med en månads noggrannhet uträknade enligt 1 § social- och hälsovårdsministeriets beslut nr 1340 och 6 § villkoren och grunderna för fribrev motsvarande minimiskyddet enligt arbetspensionslagarna fr.o.m. 1.1.2000

[illegible]

GRÄNSERNA FÖR FÖRVÄRVSINKOMSTER UNDER TIDEN
SOM PENSIONERAD

Pensionsform	Inkomstgräns
Alderspension	inga begränsningar
Förtida ålderspension	inga begränsningar
Full invalidpension	högst 40 % av den pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten
Delinvalidpension	högst 60 % av den pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten
Individuell förtidspension	* högst den nedre gränsen i APL, 90 mk/mån ind.142 * högst 60 % av den pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten → delpension * över 60 % av den pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten → den individuella förtidspensionen blir vilande
Arbetslöshetspension	högst dubbelt den nedre gränsen i APL
Deltidspension	minst den nedre gränsen enligt pensionslagen (som är minst 35 % av den pensionsgrundande lönen), högst 70 % av den pensionsgrundande lönen, för företagare hälften av inkomsten av heltidsarbete

GÄLLANDE ÖVERENSKOMMELSER OM SOCIAL TRYGGHET 1.1.2000

Inom EU- och EES-länderna tillämpas i första hand EG-förordningarna om social trygghet, 1408/71 och 574/72.

I kraft

1. TYSKA FÖRBUNDSREPUBLICEN 1.8.1998
2. STORBRIANNIEN OCH NORDIRLAND 1.2.1984
- Ändring av överenskommelsen 31.12.1992
3. SCHWEIZ 1.10.1986
4. ÖSTERRIKE 1.7.1987
- Tilläggsöverenskommelse 1.1.1994
5. SPANIEN 1.8.1987
6. CANADA 1.2.1988
-Protokoll om ändring av överenskommelsen 1.1.1997
7. QUEBEC (avtalsreglering om social trygghet) 1.4.1988
- Ändring av avtalsregleringen 1.9.1998
8. LUXEMBURG 1.4.1991
9. GREKLAND 1.5.1991
10. FÖRENTA STATERNA 1.11.1992
11. NORDISKA KONVENTIONEN OM SOCIAL TRYGGHET 1.1.1994
12. ESTLAND 1.10.1997
13. ISRAEL 1.9.1999

Undertecknade överenskommelser

1. Chile 7.3.1997 (RP 257/1998) till riksdagen 11/98
2. Lettland 11.5.1999 (RP 192/1999) till riksdagen 12/99

PSC:s cirkulär

- 23/80: Ändringar i arbetspensionslagarna
- 18/81: Ändringar i arbetspensionslagarna som träder i kraft den 1 juli 1981
- 33/81: Ändringar i sjukförsäkringslagen och arbetspensionslagarna fr.o.m. 1.1.1982
- 4/85: Tekniskt avbrytande av ett arbetsförhållande
- 53/85: Tillämpningsanvisningar gällande förtida och uppskjutet uttag av ålderspension
- 29/86: Uträkningen av pension enligt KoPL
- 12/87: Social- och hälsovårdsministeriets beslut om pensionsutbetalning i ett för allt
- A 7/89: Införande av en undre åldersgräns och justering av lön enligt prövning
- A 8/89: Primärtiden vid omvandling av delinvalidpension till full invalidpension
- A 14/89: Återstående tid och lön för återstående tid
- A 8/90: Pensionsgrundande inkomster
- A 11/90: De nya bestämmelserna om familjepension som träder i kraft 1.7.1990
- A 26/90: Oavlönad barnavårdstid och den pensionsgrundande lönen
- A 3/91: Engångsbelopp
- A 12/91: Undantag beträffande beaktandet av garanterat arbete i arbetspensionsskyddet
- A 23/91: Pärmen Invalidpension och individuell förtidspension
- A 27/91: Ändringar föreslås i arbetsinkomsten, försäkringspremien och fastställandet av pensionen enligt LFöPL
- A 3/92: Ändringen av arbetsinkomsten, försäkringspremien och fastställandet av pensionen enligt LFöPL stadfäst
- A 4/92: Ändring angående återstående tid 1.10.1991
- A 16/92: Arbetsförhållandets kontinuitet enligt arbetspensionslagarna
- A 17/92: Uträkning och beviljande av SjPL-pension
- A 22/92: Dröjsmålsförhöjning av arbetspensionerna
- A 51/92: Lagarna om arbetstagares pensionsavgift
- A 24/93: Ändring i tillämpningsanvisningarna för förtida och uppskjuten ålderspension
- A 29/93: Pärmen Samordning av pensioner
- A 30/93: Automatiskt avbrytande av arbetsförhållande
- A 31/93: Arbetspensionstillägg och arbetslöshetstillägg
- A 33/93: Arbetspensionsreformen 1994

KÄLLOR

- A 42/93: Regler som träder i kraft 1.1.1994 och som tillämpas vid beräkning av pension
- A 47/93: Höjning av minimigränsen för arbetsinkomsten enligt obligatorisk LFöPL-försäkring föreslås
- A 56/93: Höjd minimigräns för arbetsinkomsten enligt den obligatoriska LFöPL-försäkringen
- A 62/93: Flexibel pensionsålder för sjömän
- A 70/93: Tillämpningen av EES
- A 2/94: Ändring av 1.1.1994 i stadganden om återstående tid m.m.
- A 4/94: Arbetslöshetspension
- A 21/94: 1994 års pensionsreform ur företagsynvinkel
- A 27/94: Hur arbete under pensioneringstiden inverkar på pensionen
- A 51/94: Proposition angående företagares rätt till utkomstskydd för arbetslösa
- A 11/95: Arbetslöshetsdagpenning för företagare enligt de stadganden som trädde i kraft 1.1.1995 och dagpenningens inverkan på arbetspensionen
- A 15/95: Ändring av dröjsmålsförhöjning och dröjsmålsränta från 1.5.1995
- A 19/95: Tilläggsanvisningar om tillämpningen av EU:s nya socialtrygghetsbestämmelser
- A 20/95: Familjepensionen enligt stadgandena om social trygghet i EU
- A 41/95: Sänkt pensionsålder och samordningsreglerna
- A 42/95: Sammanlänkningen av korta arbetsförhållanden fr.o.m. 1.1.1996
- A 44/95: Indexjusteringen fr.o.m. 1.1.1996
- A 45/95: Beräkningsreglerna för APL-pensionslönen fr.o.m. 1.1.1996
- A 46/95: Bestämmelserna om återstående tid och samordningsreglerna fr.o.m. 1.1.1996
- A 47/95: Ändringarna i bestämmelserna om rehabilitering och i invalidpensionerna
- A 50/95: Kartan över registrerbara tilläggförmåner enligt 11 § APL
- A 7/96: Deltidspension
- A 12/96: Beräkning av KoPL-pension 1.1.1996
- A 16/96: Ändringar i utkomstskyddet för arbetslösa
- A 17/96: Alterneringsledighet och deltidstillägg
- A 22/96: Ändringar i arbetslöshetsdagpenningen föreslås
- A 23/96: Tillägg till cirkulär A 41/95
- A 29/96: Ändrade regler för arbetslöshetsdagpenning fr.o.m. 1997

- A 32/96: Ändringen av lagen om utkomstskydd för arbetslösa inverkar på arbetslöshetspensionen
- A 49/96: Ändring av ikraftträdandet av beräkningsregeln för APL-pensionslön
- A 2/97: Arbetspensionstillägget fr.o.m. 1.1.1997
- A 9/97: Työllisyylaki muuttui
- A 22/97: Stöd till långtidsarbetslösa för frivilliga studier
- A 23/97: Tilläggsanvisningar för beräkningsregler för APL-pensionslön
- A 29/97: Beviljande av EU-barnpension som tilläggsutbetalning
- A 39/97: Dröjsmålsränta och skyddade belopp vid utmätning av lön och pension
- A 41/97: Ändringarna i FöPL och LFöPL fr.o.m. 1.1.1998 samt avslutande av FöPL-försäkring retroaktivt
- A 44/97: Försäkring av korttidsanställningar
- A 45/97: Intjänandet av APL-pension för delmånader fr.o.m. 1.1.1998
- A 46/97: Införande av lika villkor för registrerade tilläggspension för kvinnor och män
- A 2/98: Fastställande av tilläggspension för personer som går i deltidspension eller förtida ålderspension
- A 4/98: Lagen om stödjande av arbetslösas frivilliga studier
Minimiinkomstgränsen för företagares utkomstskydd för arbetslösa
- A 6/98: Sysselsättning med hjälp av sysselsättningsstöd, med dem jämförbara sysselsättningsåtgärder och de sysselsattas pensionsskydd
- A 7/98: Korttidsanställningar och återstående tid fr.o.m. 1.1.1998
- A 8/98: Hallitus esittää muutoksia osa-aikaeläkejärjestelyihin
- A 9/98: Muutokset osa-aikaeläkejärjestelyihin vahvistettu
- A 11/98: Ändringar som gäller deltidspension
- A 16/98: Ikääntyneiden työttömien työllistymistä edistään
- A 20/98: Ny lag om förbättrande av sysselsättningsförutsättningarna för äldre arbetslösa
- A 34/98: Hallitus esittää muutoksia LEL:n tulevan ajan palkan laskemiseen
- A 35/98: Euroopan yhteisöjen virkamiesten eläkeoikeuksien siirto
- A 40/98: Euron käyttöönotto työeläkejärjestelmässä, på svenska som bilaga till A 1/99

KÄLLOR

- A 1/99: Omräkningskurserna för euron fr.o.m. 1.1.1999
- A 4/99: Nytt beräkningssätt för återstående tid enligt KAPL
- A 20/99: Ändring i EU-förordningen om social trygghet 1408/71
- A 23/99: Ändringar i arbetspensionslagarna i början av år 2000
- A 26/99: Muutoksia valtion eläkelakiin vuoden 2000 alusta
- A 33/99: Hallitus esittää muutoksia luopumistukilakiin
- A 37/99: Ändringarna i bestämmelserna om arbetslöshetspension träder i kraft 1.1.2000
- A 5/2000: Omräkningen av markbeloppen i arbetspensionslagarna till euro
- A 6/2000: Ändringar som gäller registrerad APL-tilläggs-pension, förmåner enligt sänkt pensionsålder, och koefficienter för betalning i ett för allt från 1.1.2000
- A 7/2000: Engångsbetalning
- A 10/2000: Luopumistukijärjestelmän muutokset on vahvistettu

PSC:s meddelanden

- LA 3/90: Eläkkeen karttuminen ja TEL-työsuhteen päättyminen lapsenhoitoaikana
- LA 2/91T: Asevelvollisen vakuuttaminen ja eläketurva
- LA 6/91T: Uuden eläkkeen karttuminen eläkkeelläoloaikana
- LA 1/92: Tuleva aika lapsenhoitoajan perusteella
- LA 9/92: YEL:n tekninen katkaisu lesken laskennallisessa eläkkeessä
- LA 13/92: Entisen puolison elatusapu leskeneläkkeessä
- LA 16/93: Yrittäjäeläkkeen karttuminen varhennetulla vanhuuseläkkeellä ollessa
- LA 5/94: Ulkomaantyön eläkepalkka
- LA 9/94: Eläkkeen perusteena olevat ansiot
- LA 13/94: Eläkesovitusperuste ja edunjättäjän ulkomailta saama eläke
- LA 16/94: Työnantajan työntekijälleen ottama yksilöllinen vapaaehtoinen eläkevakuutus ja säästöhenkivakuutus eläkepalkassa
- LA 17/94: Työeläkkeen viivästyskorotusta ei peritä SOLITA-eläkkeestä
- LA 18/94: Osakeoptiot ja TEL-palkka
- LA 2/95: Viivästyskorkosäännöksen voimaantulo
- LA 3/95: Käteiset voittopalkkiot ja TEL-palkka

- LA 19/95: Eläkkeen jatkaminen ja yhteensovituksen suorittaminen ennen vuodenvaihdetta 1996
- LA 8/96: Työeläkkeen ja liikennevakuutuskorvauksen yhteensovitus
- LA 9/96: Eläkepalkka ulkomaantyössä.
Asumiskustannusten korvaus ei eläkepalkkaa
- LA 10/96: Seurannaislaitoksen vapaakirjan yhteensovittaminen
- LA 14/96: Työsuhteen kestäessä maksetut työttömyyspäivärahat ja tulevan ajan oikeus
- LA 18/96: Ulkomaan eläkkeen muuntaminen eläkesovituksessa
- LA 24/96: Lisäpäivillä olevan työttömyyspäiväraha ei nollaannu
- LA 16/97: Osa-aikaeläkkeen vakiintunut ansiotaso ja automaattinen katkaisu
- LA 17/97: Tulevan ajan oikeus ja 1. lisäpäivä
- LA 18/97: Uusi ennakkoperintälaki ja työeläkelait
- LA 3/98: LVL:n ja TVL:n mukainen pääomitettu korvaus ja yhteensovitus
- LA 4/98: Tasoituspalkan laskemisessa käytettävä tarkastelujakso
- LA 11/98: Ändring i EU-förordningen om social trygghet 1408/71
- LA 3/99: Palkattoman poissaolon aikaiset satunnaiset palkat ja TEL-TaEL rajanveto
- LA 8/99: Eläkesovituksesta johtuvan vähennyksen jakaminen kahden EU-maan välillä
- LA 10/99: KEKO-koulutukseen kuuluva työskentely ei tapahdu työsuhteessa
- LA 11/99: EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä koskien vakuutuskausia
- LA 16/99: Yksilöllisen varhaiseläkkeen alkamisaika
- LA 3/2000: Työttömyyseläke eläkesovituksessa
- LA 4/2000: Perhe- tai omaishoidon vaikutus tulevaan aikaan ja osa-aikaeläkkeeseen

Övriga

LFöPL-guide (LPA)
 Pentikäinen et al.: Työeläke (SVK kustannus Oy)
 Pentikäinen-Rantala: Försäkringslära
 Toimeentuloturva 1999 (Boken utkomstskydd)
 (Pensions-Sampo)
 Pärmen Rehabilitering inom arbetspensions-systemet (PSC och TELA)
 Arbetspensionslagarna 2000 (PSC)
 Työeläkkeen laskentaopas 1994 (PSC)

KÄLLOR

Työeläkkeen laskentaopas 1996 (PSC)
Handbok för beräkning av arbetspensioner 1998
(PSC)
Broschyren Företagarens arbetsinkomst (PSC)

Markbelopp som motsvarar indexpoängtalet för 2000

Lagrum	Ursprungligt markbelopp	Index- nivå	År 2000	Användningsändamål
APL				
1 § 1 mom.	90,00	142	1 206,13	Minimigräns i APL
4 c § 4 mom.	180,00	142	2 412,25	Ink.gräns för arb.l.pens.
8 d § 1 mom.	127,50	142	1 708,68	Pens.jämkn., nedre gräns
8 d § 1 mom.	348 - 10 x 6,64	142	3 773,84	Pens.jämkn., övre gräns
19 b § 4 mom.	2,50	142	33,50	Engångsbetalning
19 d § 4 mom.	15,00	1006	28,00	Dröjsmålsförh. minimigräns
KAPL				
5 § 2 mom.	200,00	100	3 806,00	Minimigräns i KAPL
5 d § 2 mom.	800,00	100	15 224,00	Gräns för samtidiga arb.
7 § 1 mom.	800,00	100	15 224,00	Gräns för återstående tid
7 § 1 mom.	200,00	100	3 806,00	Gräns för återst. tid med LFöPL
KoPL				
3 § 2 mom.	200,00	100	3 806,00	Minimigräns för KoPL
4 §	800,00	100	15 224,00	Gräns för återstående tid
FöPL				
1 § 3 mom.	180,00	142	2 412,25	Minimigräns för FöPL
7 § 1 mom.	50 000,00	197	482 994,92	Max. arbetsinkomst
19 § 5 mom.	20 000,00	197	193 197,97	Minimipension
LFöPL				
1 § 3 mom.	1 080,00	142	14 473,52	Minimigräns för LFöPL
8 b § 1 mom.	640,00	197	6 182,34	Basarbetsinkomst för jordbruksjord
	260,00	197	2 511,57	
	175,00	197	1 690,48	
	55,00	197	531,29	
	10,00	197	96,60	
8 c § 1 mom.	25,00	197	241,50	Basarbetsinkomst för skogsmark
	12,50	197	120,75	
	20,00	197	193,20	
	10,00	197	96,60	
	15,00	197	144,90	
	7,50	197	72,45	
8 f § 1 mom.	12,00	197	115,92	Renägares arbetsinkomst
	24,00	197	231,84	
10 § 1 mom.	10 500,00	197	101 428,93	Inkomstnivåer som påverkar försäkr.premien
	16 500,00	197	159 388,32	
19 § 3 mom.	6 000,00	197	57 959,39	Samordning, lägsta inkomst
LFöPF				
17 § 2 mom.	450,00	197	4 168,78	Bestämmer
	150,00	197	1 389,59	betalningsdagen

Pensionsskyddscentralen är arbetspensionssystemets lagstadgade centralorgan. Den ger ut undersökningar, statistik och andra utredningar som anknyter till utvecklingen av pensionsskyddet. PSC:s broschyrer, lagbok, cirkulär och denna handbok för beräkningen av pensioner betjänar lagtillämpningen.

ISBN 952-9639-76-7

ELÄKETURVAKESKUS
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Planerings- och kalkylavdelningen
00065 Pensionsskyddscentralen
Tfn (09) 1511, fax (09) 151 2580
www.etk.fi